

Stretnutia rodičov prvoprijímajúcich detí

Pastoračná pomôcka pre farnosti

Rada pre rodinu KBS

September 2013
(druhé vydanie)

Stretnutia rodičov prvoprijímajúcich detí

Pastoračná pomôcka pre farnosti

©2013 Rada pre rodinu KBS

Kapitulská 11, P.O.BOX 113,
814 99 Bratislava
Tel. 02/ 59206508
e-mail: rodina@kbs.sk
www.rodina.kbs.sk

Slovenské vydanie:

©2013 KUMRAN, s. r. o.
www.kumran.sk

Zostavili:

Ing. Mgr. Viera Václavová
Ing. Pavol Hric
ThDr. Miroslav Gira, PhD.

Lektorovala:

Mgr. Mária Hricová

Obálka a grafická úprava:

Štefan Talarovič

Tlač:

Tlačiareň HEIDY, s. r. o.

Druhé vydanie

ISBN 978-80-89487-44-8

OBSAH

Prihovor k rodinám prvoprijímajúcich detí	6
Situácia a metodické odporúčenia pre prípravu a vedenie stretnutí	11

1. stretnutie: Priebeh prípravy detí na prvé sväté prijímanie

<u>1.1. Cesta viery</u>	15
<u>1.2. Desatoro – Desať rád pre šťastný život</u>	17
1.2.1. Sprievodca na ceste	17
1.2.2. Desať slov o slobode	17
1.2.3. Zákon lásky	18
<u>1.3. Rodičia ako prví zvestovatelia blahozvesti pre svoje deti</u>	18
1.3.1. Hlavné úlohy kresťanskej výchovy	20
1.3.2. Dve podmienky zvestovania	20

2. stretnutie: Veriť Bohu

<u>2.1. Veriť Bohu</u>	21
2.1.1. Čo znamená veriť	21
2.1.2. Aký je Boh	22
2.1.3. Veľká sila ukrytá v malom zrnku	22
<u>2.2. Milujme Boha – prvé a druhé Božie prikázanie</u>	23
2.2.1. Prvé prikázanie	23
2.2.2. Druhé prikázanie	24
<u>2.3. Modlíme sa s našimi deťmi</u>	25
2.3.1. Pojem Boha u detí	25
2.3.2. Zmysel modlitby	25
2.3.3. Výchova k modlitbe	26
2.3.4. Systém modlitby	26
2.3.5. Ťažkosti detskej modlitby	28

3. stretnutie: Ježiš uzdravuje

<u>3.1. Ježiš uzdravuje</u>	29
3.1.1. Uzdravenie slepeho	29
3.1.2. Uzdravenie hluchonemého	29

3.1.3. Uzdravenie chorého s ochrnutou rukou	30
3.1.4. Uzdravenie ochrnutého	31
3.2. Láska v rodine a ochrana života	32
3.2.1. Štvrté Božie prikázanie	32
3.2.2. Piate Božie prikázanie	33
3.3. Otázky mravnej výchovy	34
3.3.1. Rozvíjanie svedomia	35
3.3.2. Odmena a trest	35
3.3.3. Výchova k cnostiam	36

4. stretnutie: Ježiš nám odpúšťa

4.1. Ježiš nám odpúšťa	38
4.1.1. Daj pozor, aby si to nerozbill!	38
4.1.2. Ježiš je hosťom u Zacheja	39
4.1.3. Na ceste zmierenia	40
4.1.4. Ježiš mi odpúšťa	41
4.2. Chránime čistotu tela i duše	41
4.2.1. Šieste Božie prikázanie	41
4.2.2. Deviate Božie prikázanie	43
4.3. Výchova k láske a čistote	43
4.3.1. Boží poriadok	43
4.3.2. Zdravá sexuálna výchova	44
4.3.3. Čo treba deťom povedať	45
4.3.4. Výchova k studu	45

5. stretnutie: Ježiš nás oslobodzuje

5.1. Ježiš nás oslobodzuje	47
5.1.1. Židovská pascha	47
5.1.2. Pravidlá pre život na slobode	47
5.1.3. Poznať, konať, vidieť	50
5.1.4. Smrť a nový život	51
5.1.5. Kresťanská Veľká noc	51
5.2. Chránime svet okolo nás	52
5.2.1. Siedme Božie prikázanie	52
5.2.2. Desiate Božie prikázanie	53
5.3. Detské chyby a ich príčiny	54

5.3.1. Dieťa neposlúcha	55
5.3.2. Mať a túžba vlastniť	55
5.3.3. Dieťa klame	56

6. stretnutie: Ježiš nás pozýva na hostinu

6.1. Ježiš nás pozýva na hostinu	57
6.1.1. Ježiš nasycuje	57
6.1.2. Ježiš sa stáva chlebom	57
6.1.3. Obeta ako dar	57
6.1.4. Stretnutie s Ježišom	58
6.1.5. Svätá omša	58
6.1.6. Pozvanie na hostinu	60
6.2. Spoločne oslavujme Boha – tretie Božie prikázanie	60
6.3. Svätá omša	61
6.3.1. Čo môžeme ako rodina prežiť na spoločnej svätej omši	62
6.3.2. Slávnosť rodiny a spoločenstva	63
6.3.3. Výchova k spoločnému stolovaniu	63
6.3.4. Spoločná oslava svätej omše	63
6.3.5. Sväté prijímanie	64

7. stretnutie: Strom viery

7.1. Aby strom viery rástol	65
7.1.1. Rodina otvorená Bohu a blížnemu	63
7.1.2. Rozprávanie o Pánu Ježišovi	66
7.2. Hovorme pravdu - Osme Božie prikázanie	68
7.3. Život kresťanskej rodiny	69
7.3.1. Slávenie sviatkov cirkevného roka	70
7.3.2. Stretnutia rodín vo farnosti	72

8. stretnutie: Príprava slávnosti v kostole

Modlitba za rodinu	74
Literatúra	75
Príloha č. 1	77
Príloha č.2	109

Príhovor k rodinám prvoprijímajúcich detí

Drahé deti, rodičia, krstní rodičia, drahí veriaci!

Slávnosť v kostole

V mnohých našich kostoloch sa pripravuje slávnosť našich prvoprijímajúcich detí. Prvé sv. prijímanie je udalosť, ktorá sa mnohým našim deťom zapíše hlboko do srdca. Určite mnohí z vás spolupracujete so svojim kňazom, katechetom a ďalšími spoluveriacimi, aby ste zabezpečili výzdobu chrámu, nacvičili piesne a pripravili všetko tak, aby priebeh tejto slávnosti bol dôstojný. Vaša účasť pri týchto prípravách je namieste. Nenechávajte všetko iba na katechetov a kňazov, pretože kostol je miestom - domovom všetkých nás veriacich a bude dobré, ak sa do tejto prípravy zapoja aj rodičia či krstní rodičia, aby sme mohli zažiť významnú udalosť života našich detí, ale aj našich farností. Mnohí z vás ste už pri rozličných príležitostiach preukázali svoju ochotu dobrovoľne prispieť ku kráse našich chrámov, a tak je to správne aj pri tejto príležitosti. Aj toto je príležitosť, aby sa veriaci zapojili do života farnosti, pretože farnosť netvorí len kňazi a katechéti, ale predovšetkým veriaci, manželia, rodičia, deti, ale aj starí rodičia a príbuzní. Každý z nás má schopnosti, ktorými môže prispieť k dôstojnej oslave prvoprijímajúcim deťom. V mestách alebo väčších farnostiach sa často veriaci ani nepoznajú a toto môže byť príležitosťou pre vzájomné zoznámenie. Žiada sa mi citovať Svätého Otca Jána Pavla II., ktorého prvé slová pontifikátu boli: „Nebojte sa!“ Nebojte sa jeden druhého, snažte sa navzájom spolupracovať, aby ste mohli vytvárať spoločenstvo veriacich. Nebojte sa ani ťažkostí a nedorozumení, ktoré sa vyskytnú aj medzi veriacimi. Ak sa naučíme riešiť tieto problémy, bude rásť aj naša dôvera jedného voči druhému. Farnosť to nie je iba kostol, to je aj spoločenstvo veriacich, a každá príležitosť, keď môžeme vytvárať spoločenstvo je vzácna, využime ju aj teraz. Farnosť má byť veľkou rodinou, kde prežívame dôležité udalosti nášho života, ale aj každodenné problémy a starosti. Farnosť nie je iba farský úrad, to sú spoločné radosti aj bolesti, to je miesto, kde môžeme nájsť priateľov, pretože máme spoločného priateľa - Ježiša Krista. Farnosť

je spoločenstvom veriacich, ktorí si navzájom majú pomáhať prežívať život podľa zásad katolíckej viery, a to prakticky aj modlitbou.

Slávnosť v rodine

Naše rodiny prežívajú ťažkú dobu. Možno by sa to dalo povedať o každej dobe, ale súčasnosť je nám najbližšie. Vidíme, že rodiny sú často preťažené a rodinné vzťahy sú oslabované vonkajšími aj vnútornými príčinami. Nebudem sa zmieňovať o štatistikách, ktoré to potvrdzujú, ani o príčinách, ktoré ohrozujú rodinu. Určite sami poznáte konkrétne prípady rodinných tragédií, konfliktov, rozvodov, problémov vo výchove.

Prvá sv. spoveď a prvé sv. prijímanie je príležitosťou pre rodinnú slávnosť. Tieto sviatosti nie sú len nejakou vonkajšou udalosťou pre deti. Sú to sviatosti odpustenia a spoločenstva.

Naše rodiny potrebujú tieto sviatosti. Ak sa nenaučíme prosiť o odpustenie a odpúšťať, nečakajme lepšie rodiny, ani lepšiu štatistiku o rodine. Súčasná doba nehovorí o odpúšťaní ani o spoločenstve. Každý deň počujeme o množstve zla, ktorého sa nezbavíme ináč, len tak, že sa naučíme odpúšťať a vytvárať spoločenstvo. Využime túto príležitosť prvej sv. spovede a sv. prijímania v našich rodinách a pochopme, že bez odpustenia nedokážeme prežívať priateľstvo. Prosme o odpustenie svoju manželku, svojho manžela, dieťa, ale aj starých rodičov, príbuzných, krstných rodičov. Pri tejto príležitosti pozývame najbližších príbuzných na rodinnú slávnosť. Túto slávnosť prežijeme najkrajšie vtedy, ak povieme jeden druhému - prepáč, že som ti ublížil, odpusť mi, lebo chcem poprosiť o odpustenie nášho Boha vo sviatosti zmierenia. Deti, ktoré sa pripravujú po prvýkrát na sviatosť zmierenia, by mali vidieť, že my sami odpúšťame jeden druhému: manžel manželke, otec či matka deťom, ale aj dedkovi, babke, sestre či bratovi, svorke či svokrovi. Aspoň jeden skutok odpustenia nech vidia aj naše prvoprijímajúce deti. Rodinná slávnosť je určite pripravovaná veľmi starostlivo, podľa vašich možností. Určite nebude chýbať dobré jedlo, pekné oblečenie, pekne pripravený byt, či dary pre prvoprijímajúceho. Všetko toto je dobré, ale nezabúdajme, že túto udalosť dokážeme prežiť opravdivo vtedy, keď v našom srdci nebudeme mať žiadnu hriechu výhradu voči nikomu z prítomných, ale ani voči spoločným príbuzným či priateľom.

Manželstvo a rodinu Boh stvoril preto, aby sme prežívali spoločné chvíle radosti aj ťažkostí, aby sme v dobrom i zlom prežívali to najkrajšie spoločenstvo ľudí - manželov, detí, súrodencov, starých rodičov. Majme úctu jeden voči druhému a nemusíme sa báť ani toho, že každý z nás je iný. Rodinná slávnosť nech je príležitosťou zažiť spoločenstvo blízkych osôb. Znovu pripomínam, že rodinné spoločenstvo prežijeme najkrajšie, ak si uvedomíme, že sme prijali Ježiša Krista do svojho srdca, do svojho života. Vonkajšie veci nenahradia naše dobré rodinné vzťahy a dobré rodinné vzťahy nevybudujeme bez Boha.

Príprava detí doma

Úlohou rodičov je zvestovať svojim deťom vieru v živého Boha. Existuje však nespočetne veľa prekážok v rodinách, ktoré bránia rozhovoru s deťmi o najdôležitejších otázkach nášho života. Napriek týmto ťažkostiam sa rodičia majú usilovať o náboženskú výchovu v rodine.

Už to, že ste sa rozhodli dať dieťa na náboženstvo, je dôležitým rozhodnutím a je prejavom vašej viery. Aj príprava slávnosti v kostole aj v rodine je veľmi dôležitá, ale najdôležitejšie je pripraviť srdce dieťaťa na túto dôležitú udalosť jeho života. Nájdite si čas, aby ste sa aspoň raz týždenne so svojimi deťmi rozprávali o viere, o náboženských otázkach, ktoré súvisia s prípravou na prvé sv. prijímanie, ale aj o otázkach, ktoré vám deti sami položia. Rodičia sa majú tiež pripravovať na tieto rozhovory, či už vlastným štúdiom, stretnutím s inými rodičmi vo farnosti alebo s krstnými rodičmi.

Príprava detí na prvé sv. prijímanie

Chcel by som povzbudiť kňazov a katechetov, aby kládli veľký dôraz na dobrú prípravu detí na prvé sv. prijímanie a sv. spoveď. Buďte k deťom trpezliví a buďte aj dôslední, aby sa deti mohli dobre pripraviť na tieto dôležité udalosti svojho života. Deväť - desať ročné deti sú čisté, úprimné a otvorené pre Božie veci. Naučte ich pravdy nášho náboženstva, aby ich radostne prijali do svojho srdca. Pomôžte im, aby sa z nich vedeli tešiť a aby svoju radosť prinášali aj do svojich rodín. Vytvárajte príležitosť pre stretnutia rodičov vo farnostiach, aby ste im pomohli pri náboženskej

výchove detí. Rodičia chcú svojim deťom pomáhať aj v náboženských otázkach, ale nie vždy to dokážu. Buďte im k dispozícii a odovzdajte im svoju skúsenosť s vyučovaním náboženstva.

Slávnosť v srdci

Milé deti, váš veľký deň sa blíži. Deň prvej sv. spovede a prvého sv. prijímania je veľkým dňom pre všetkých, ktorí ho zažili. Možno ste aj vy boli na takejto udalosti a videli ste krásne ozdobený kostol. Na túto slávnosť prídu aj vaši krstní rodičia, starí rodičia a ďalší príbuzní. V tento deň vám rodičia pripravujú krásne šaty, kvety a sviečku. Mnoho detí dostáva dary, na ktoré sa veľmi tešia. Tento deň je významný nielen preto, že sa pripraví slávnosť v kostole a slávnosť vo vašej rodine, ale najmä preto, že vy po prvýkrát pristúpite k sv. spovedi a k sv. prijímaniu. Na túto slávnosť ste sa na hodinách náboženstva pripravovali a dúfam, že ste sa naučili všetko, čo deti v tomto veku majú vedieť. Určite viete aj mnoho modlitieb a naučili ste sa spievať aj náboženské piesne. Želal by som si, aby ste spoznali Ježiša, tak, ako ho spoznalo mnoho ľudí pred vami. Ježiš sa narodil ako dieťa, bol poslušný svojim rodičom, modlil sa doma aj v chráme, pomáhal iným ľuďom. Avšak to najdôležitejšie, čo Ježiš prišiel urobiť bolo, že sa prišiel za nás obetovať a odpúšťať nám naše viny.

Ježiš nás učí a dáva nám vzor, ako sa máme jeden k druhému správať. Ježiš nás učí láske, pravej láske, ktorá nikomu neublíži. Nám sa však nie vždy darí správať sa k ľuďom tak, aby sme im neublížili, alebo aby niekto neublížil nám. Určite to poznáte, už máte skúsenosť, akí zostali rodičia smutní, keď sa dozvedeli, že ste sa ich snažili oklamať, alebo ste odmietli poslúchnuť nejaké ich pranie. Ale určite viete, že aj vám často niekto ublížil a vy neviete pochopiť prečo.

Viete si predstaviť, ako by to vyzeralo, keby už nikto nevedel povedať slovo „prepáč“? Keby sme nevedeli povedať - prepáč ocko, že som ťa chcel oklamať, prepáč mama, že som ťa neposlúchal, keď si mi povedala, že mám ísť do obchodu. Keby mi kamarát nikdy nepovedal - prepáč, že som ti minule nadával. Bohužiaľ, toto slovo sa stráca zo slovníka dnešných ľudí. Namiesto „prepáč“ sa používa výhovorka, alebo niečo, čo chce zakryť pravdu o našom správaní sa k iným. Doposiaľ vás vaši rodičia upozorňovali,

kedy a komu máte povedať prepáč. Teraz už sami máte rozlíšiť, kedy ste urobili dobro a kedy ste niekomu ublížili. Ježišovi budete môcť povedať vo sv. spovedi - ľutujem, že som chcel oklamať ocka. Ježiš vám odpustí, lebo chce byť vaším priateľom a bude vám pomáhať so správaním sa k rodičom, k súrodencom, spolužiakom. Bude vám pomáhať v rozličných situáciách, ak ho budete o to prosiť.

Prajem vám deťom, vašim rodičom, krstným rodičom, príbuzným aj všetkým veriacim, aby ste zažili slávnosť v srdci z odpustenia a slávnosť zo spoločenstva vo vašich rodinách aj v spoločenstve veľkej farskej rodiny.

V Roku viery

V tomto roku vrcholí Rok viery vyhlásený Svätým Otcem Benediktom XVI. a Rok sv. Cyrila a Metoda, vyhlásený slovenskými otcami biskupmi. Rada pre rodinu KBS vám predkladá obnovené vydanie pastoračnej pomôcky Stretnutia rodičov prvoprijímajúcich detí, aby prispela k otvoreniu „dverí viery“ v rodinách prvoprijímajúcich detí i ostatných rodín vo farnosti.

Prajem vám, aby táto pastoračná pomôcka poslúžila kňazom, katechetom, ale najmä rodičom na dobrú prípravu detí na prvé sv. prijímanie a na ich zakorenenie vo viere.

+ Milan Chatur

+ Mons. Milan Chatur
Košický eparchiálny biskup
a predseda Rady pre rodinu KBS

Situácia a metodické odporúčenia pre prípravu a vedenie stretnutí

SITUÁCIA

Príprava detí pred prvým svätým prijímaním sa najčastejšie uskutočňuje v školách na náboženskej výchove alebo v kostoloch počas detských svätých omší. Prípravu zabezpečujú kňazi alebo katechéti. Rodičia sa zúčastňujú prípravy detí na prvé sväté prijímanie len okrajovo tým, že deti sprevádzajú, alebo zabezpečujú potrebné veci pre slávnosť v kostole alebo rodine.

Zlepšenie prípravy detí na prvé sväté prijímanie vyžaduje aj aktívnejšiu účasť rodičov pri príprave detí, pretože rodičia majú byť prvými ohlasovateľmi viery svojim deťom. Rodičia týchto detí často nevedia, ako by sa mali zapojiť do tejto prípravy, a preto je im potrebné venovať väčšiu pozornosť.

K hlbšiemu zapojeniu sa rodičov do prípravy svojich detí na prvé prijatie sviatosti zmierenia a Sviatosti Oltárnej môžu napomôcť stretnutia rodičov prvoprijímajúcich detí vo farnosti. Rada pre rodinu KBS vypracovala pastoračnú pomôcku k takýmto stretnutiam. Obnovené vydanie obsahuje najmä zmenu v súvislosti so zmenou v školských osnovách náboženskej výchovy pre tretí ročník základných škôl. Korešponduje s aktuálnou témou, ktorou je Cesta viery. Obsahuje *Témy stretnutí*, ktoré sú pripravené pre rodičov, pre ich základnú orientáciu, pričom predpokladajú účasť rodičov na stretnutiach. *Témy stretnutí* má vedúci stretnutí vysvetliť so zreteľom na konkrétnu skupinu rodičov, ich vedomosti, situáciu, atď.

Metodické odporúčenia pre prípravu a vedenie stretnutí

- Stretnutia rodičov vo farnosti by sa mohli uskutočniť aspoň raz mesačne v čase od októbra do mája. Je to osem stretnutí. Posledné stretnutie je bezprostrednou prípravou slávnosti v kostole zameranou viac organizačne. Termíny stretnutí sa určia na prvom stretnutí rodičov. Môže to byť napríklad každá prvá nedeľa v mesiaci, po detskej svätej omši alebo niektorý večer v týždni. Stretnutie rodičov môže trvať približne jeden a pol hodiny.

- Konajú sa podľa počtu detí v jednej alebo vo viacerých skupinách, v závislosti od počtu detí. Najmä v mestách môže byť kritériom pre určenie skupiny jedna alebo viac škôl, mestská časť alebo vybrané ulice. Jednu skupinu rodičov by nemalo tvoriť viac ako tridsať rodičovských párov. Čím menšie skupiny sa podarí vytvoriť, tým lepšie sa bude v skupine pracovať. Miestom stretnutí môže byť pastoračná miestnosť farnosti, trieda školy, kde príprava prebieha, alebo kostol, ak vo farnosti nie je iná miestnosť vhodná pre dialóg s rodičmi.

- Vede ich kňaz, katechéta, alebo kňazom poverený rodičovský pár – členovia pastoračnej skupiny, alebo farskej rady.

- Pastoračnú skupinu vytvára kňaz. Je zložená z kňaza, katechéta, rodičovských párov (zástupcovia farskej pastoračnej rady, zástupcovia rodičovskej rady školy, členovia laických hnutí, odborníci - učители, lekári, pedagogický pracovníci apod.). Do pastoračnej skupiny sa vyberú aj zástupcovia rodičov prvoprijímajúcich detí - jeden, alebo dva manželské páry. Pastoračná skupina sa stretáva za účelom prípravy programu každého stretnutia rodičov aspoň jeden deň pred stretnutím.

- Stretnutia by sa mali začať a končiť modlitbou, do ktorej môžu byť vložené vďaky, odprosenia, chvály, prosby súvisiace s témou stretnutia. Po úvodnej modlitbe by bolo vhodné urobiť krátku rekapituláciu predchádzajúcej témy, prípadne v krátkom rozhovore vyhodnotenie „domácich úloh“.

- Tam, kde nie je možné vytvoriť pastoračnú skupinu, stretnutia vedie kňaz alebo katechéta, je však veľmi dôležité, aby si kňaz hľadal spolupracovníkov, ktorí mu budú nápomocní pri pastorácii.

- Vo farnostiach, v ktorých nie je možné pripraviť všetkých osem stretnutí, bude dobré, ak sa pre rodičov ponúkne aspoň jedno - dve stretnutia.

Štruktúra stretnutia

Každé stretnutie tvoria tri základné okruhy:

1. – predstavenie témy 3. ročníka náboženskej výchovy – Cesta viery
2. – katechéza pre rodičov - Desatoro
3. – kresťanská výchova v rodine.

1. okruh – predstavenie témy 3. ročníka náboženskej výchovy

Tému predstaví katechéta alebo kňaz, ktorý vyučuje deti náboženskú výchovu v 3. ročníku. Názvy stretnutí (okrem prvého a posledného) korešpondujú so základnými témami 3. ročníka náboženskej výchovy. Tieto tvoria aj úvodný tematický okruh každého stretnutia, ktorého cieľom je, aby sa rodičia oboznámili s tým, čo ich deti preberajú na hodinách náboženskej výchovy. Ďalej je cieľom skonkretizovať spôsob, ako môžu svoje deti sprevádzať pri príprave na najdôležitejšie stretnutie v ich živote – na stretnutie s Ježišom v Eucharistii. Preto súčasťou prednášky sú aj odporúčenia pre rodičov ako využiť pracovné zošity detí na spoločný rozhovor alebo aktivitu.

2. okruh – katechéza pre rodičov – Desatoro

Katechéza pre rodičov je zameraná na Desť Božích prikázaní, na pravidlá života osobnej formácie rodičov. Jej cieľom je ponúknuť rodičom priestor na prehĺbenie a upevnenie správnych morálnych postojov v rýchlom sa meniacom svete. Zakorenenie rodičov v Kristovi je predpokladom pre dobré sprevádzanie svojich detí pri formovaní ich svedomia a pre dobrú prípravu detí na prvú sviatosť zmierenia.

Tému predstaví kňaz. Spolupracujúci rodičovský pár sa môže do nej zapojiť svedectvom, skúsenosťou.

Ponúknutý text ku jednotlivému prikázaniu zachytáva len určitý aspekt výkladu. Pre prehĺbenie katechézy k jednotlivým prikázaniam sú k dispozícii texty spracované podľa Katechizmu Katolíckej cirkvi (Príloha č.1).

3. okruh – kresťanská výchova v rodine

Okruh tém ku kresťanskej výchove v rodine ponúka podporu pre oblasti, ktoré sú dôležité pre rodičov detí vo veku 8 – 9 rokov. Nie vždy sú rodičia pripravení sprostredkovať prax náboženského života ale aj výchovných postupov. Vybrané výchovné témy jednak súvisia s hlavnou témou o viere, jednak vychádzajú z otázok rodičov, v ktorých sa často obracajú o radu.

Tému prednesie kňazom poverený rodičovský pár (členovia pastoračnej skupiny alebo farskej rady).

Poznámka: Súčasťou pastoračnej pomôcky je Príloha č. 2, ktorá informuje o jednom z mnohých spôsobov vedenia stretnutí detí vo farnosti. Ich cieľom je prehĺbenie viery detí a skúsenosť spoločenstva Cirkvi v malom rovesníckom spoločenstve detí pod vedením animátora.

Časový harmonogram

1. stretnutie: Priebeh prípravy detí na prvé sväté prijímanie (október)
2. stretnutie: Veriť Bohu (november)
3. stretnutie: Ježiš uzdravuje (december)
4. stretnutie: Ježiš nám odpúšťa (január)
5. stretnutie: Ježiš nás oslobodzuje (február)
6. stretnutie: Ježiš nás pozýva na hostinu (marec)
7. stretnutie: Strom viery (apríl)
8. stretnutie: Príprava slávnosti v kostole (máj)

1. stretnutie: Priebeh prípravy detí na prvé sväté prijímanie

1.1. Cesta viery

V druhom ročníku na hodinách náboženskej výchovy deti spoznávajú pravidlá komunikácie s Bohom a vzájomného spolunažívania s ľuďmi, vyplývajúce z Božieho zákona – Desatora. Vychádzali z pravdy, že Boh dôveruje človeku a učili sa ceste dôvery k Bohu i k ľuďom. Cesta dôvery bola témou 2. ročníka.

Ročníkovou témou tretiakov je Cesta viery, ktorá vystihuje sled postupnosti duchovného dozrievania dieťaťa. Dieťa, ktoré si je vedomé, že je milované, je schopné dôverovať a veriť tomu, kto ho miluje. V prítomnosti milujúcej osoby si dieťa dokáže uvedomiť a uznať aj svoje nedostatky a chyby a pracovať na ich odstraňovaní. V duchovnom rozmere sa táto schopnosť prejavuje základmi viery v Boha, v ktorej nachádza odpoveď na otázky, ktoré presahujú rozumové poznávanie človeka.

Cieľom vyučovania v treťom ročníku je spoznávať cestu viery v trojjediného Boha.

- Vnímať Božiu blízkosť prostredníctvom budovania osobného vzťahu k Ježišovi Kristovi.
- Vnímať sviatosť zmierenia a Eucharistie ako dar a posilu pre každodenný život.
- Rozvíjať postoj viery v trojjediného Boha prijatím pozvania k spoločnému životu v spoločenstve veriacich.

Hlavné témy, ktorými vaše dieťa prejde počas tretieho ročníka sú:

1. Veriť Bohu

Dieťa sa učí viere pohľadom na dôležité biblické postavy a následne pohľadom na Pána Ježiša, v ktorom sa Boh stal blízky a zrozumiteľný pre nás. Na príklade podobenstva o horčičnom semienku sa učí prijať krst ako významnú udalosť v živote viery.

[2. Ježiš uzdravuje](#)

Pohľad na Ježiša, ktorý bol vnímavý na utrpenie, strach, chorobu ľudí. Robil zázraky, pomáhal ľuďom, aby začali žiť naplno. *Každý z nás potrebuje uzdravenie. Dostávame ho od Ježiša vo sviatostiach, cez ktoré sa nás dotýka a uzdravuje naše srdce.*

[3. Ježiš nám odpúšťa](#)

Dieťa si má uvedomiť vinu ako súčasť života každého človeka a ďalej si môže hlbšie uvedomiť, ako bežne reagujeme na pocit viny sprevádzajúci previnenie, hriech. Biblický príbeh o Zachejovi (Lk 19, 1-10) poukazuje na postoj Ježiša k človekovi, ktorý sa previnil, na veľkosť lásky, s ktorou Boh vychádza človekovi v ústrety. Ježiš aj nám odpúšťa vo sviatosti zmierenia.

[4. Ježiš nás oslobodzuje](#)

Nosnou líniou témy je prepojenie kresťanskej a židovskej tradície slávania noci vyslobodenia (vyslobodenie z egyptského otroctva – vyslobodenie z otroctva hriechu). Mojžiš je záchrancom Izraelitov, ktorých vyviedol z krajiny otroctva do Bohom zaslúbenej zeme. *Ježiš je naším Záchrancom. Vyslobodzuje nás z „tmy egoizmu“ do „svetla priateľstva s Bohom a s ľuďmi“.*

[5. Ježiš nás pozýva na hostinu](#)

Piata téma je vyvrcholením tretieho ročníka, postupne rozvíja myšlienku *pozvania na hostinu*

Eucharistie. Ježiš je ten, ktorý nás učí zaobchádzať s chlebom. Ježiš pozýva každého človeka, aby s ním jedol, aby sa nasýtil, aby sa ho dotýkal. Každého z nás Ježiš pozýva na hostinu Eucharistie.

Previedli sme vás témami Cesty viery, ku ktorým sa jednotlivo podrobnejšie vrátíme počas našich nasledujúcich stretnutí. Predostretie tém má byť *pre vás rodičov výzvou* k tomu, aby ste aj vy *rástli vo viere a čo najviac sa pripodobňovali svojím konaním Ježišovi*, ktorý uzdravuje, odpúšťa, oslobodzuje, pozýva na hostinu. **Vaše deti potrebujú váš vzor a vaše sprevádzanie.** Potrebujú vidieť prejavy vašej viery v Boha, potrebujú váš citlivý postoj k ich chybám a priestupkom, vaše odpúšťanie im a sebe navzájom, vaše pevné a správne postoje v spleti informácií, situácií, ktoré

život prinesie. Súčasne potrebujú aj vašu modlitbu za nich a spoločne s nimi. *Modlite sa za nich každý deň.*

Vaše deti používajú na hodinách náboženskej výchovy pracovné listy. Využijeme ich tiež v našich témach a odporučíme vám niektoré aktivity, do ktorých by ste sa spolu s deťmi mohli zapojiť. Veľmi potrebujú váš záujem, vašu spoluúčasť na kráčaní po ceste viery. Je to pre nich motiváciou k aktivite. Buduje vzťah viery a dôvery k Bohu i ku vám. Upevňuje ich to na ceste viery, lebo ňou kráčajú aj ich rodičia.

1.2. Desatoro – Desiat' rád pre šťastný život

[1.2.1. Sprievodca na ceste](#)

Náš svet je čoraz rozmanitejší a neprehľadnejší. Mnohí ľudia preto túžia po niečom, čo by im pomohlo zorientovať sa. Hľadajú návod na šťastný život. *Desatoro Božích prikázaní je tým sprievodcom, ktorý nám ukáže správny smer.* Predkladá nám cestu, ktorou sa máme vydať, a súčasne nám aj dáva silu vykročiť na ňu. Lebo človek, ktorý pozná smer, cíti, že má väčšiu silu a motiváciu než ten, kto zmätene tápe. Kto nepozná smer, potrebuje viac energie na to, aby preskúmal rôzne cesty, znovu sa vrátil a vždy prešiel len kúsok jedným smerom. Kto pozná cestu, pozná aj zdroj sily, z ktorého môže čerpať, aby dosiahol svoj cieľ.

[1.2.2. Desiat' slov o slobode](#)

V desiatich slovách, ktoré Boh adresoval ľudu na Sinaji, mu ukázal cestu k šťastnému životu. Izrael vždy Boha vebil za múdrosť, ktorú mu daroval v prikázaniach. Izraelský ľud vnímal prikázania ako výsadu, nie ako bremeno. Ľud sa nachádzal na púšti. Boh ho vyviedol z domu otroctva v Egypte. Nemá sa teda stať otrokom iného tyrana zvnútra či zvonka. Božie slová chcú ľud naučiť ako žiť v slobode, čiže Boh nám chce v Desatore prikázaní povedať desiat' slov o slobode. Sú to *slová zmluvy, ktorými sa Boh zaväzuje darovať nám slobodu, keď budeme pripravení pripútať sa k nemu, k Bohu, ktorý vyvádza z domu otroctva do zeme slobody.* Tak sa píše v knihe Exodus: „A ostal tam (Mojžiš) s Pánom štyridsať dní a štyridsať nocí. Nejedol chlieb a nepil vodu. Potom Pán napísal na tabule príkazy zmluvy, desatoro prikázaní“ (Ex 34,28).

Zmluva, ktorú Boh uzavrel s ľuďmi, bola pre Izrael súčasťou Božieho vyslobodzujúceho a uzdravujúceho pôsobenia. Boh sa pripúta k ľudu. Boh je verný. Pridrži sa svojich prisľúbení. Ale aj ľud musí dodržať zmluvu, lebo len tak sa mu bude vodiť dobre.

1.2.3. Zákon lásky

Pán Ježiš učil, že *v prikázaniach ide o zákon lásky k Bohu, k blížnemu a k sebe*. Skutočným základom nášho života je láska. Bez nej nenaplníme žiadne prikázanie, lebo *láska naplňuje prikázania životom*. Preto nejde len o to, aby sme prikázania dodržiavali, ale ich aj meditovali. Tak môžeme spoznať, kto je Boh, kto som ja. Tak môžeme spoznať Božiu múdrosť v prikázaniach a cestu k pravému životu pre nás ľudí. Takto sa môžu stať prikázania presvedčením, ktoré pramení v srdci človeka a zodpovedá jeho najhlbšej dôstojnosti.

V Starom zákone židia vebili Boha za to, že im dal také múdre zákony. Žalm 19 je chválospevom na Pánov zákon: „Zákon Pánov je dokonalý, osviežuje dušu. Svedectvo Pánovo je hodnoverné, dáva múdrosť maličkým. Rozhodnutia Pánove sú správne, potešujú srdce. Prikázania Pánove sú jasné, osvecujú oči“ (Ž 19, 8- 9).

Božie prikázania nechcú byť bremenom, ale majú človeka potešiť a osviežiť. Majú osvietiť oči, aby videl svet taký, aký je. Len v tomto význame ich môžeme správne pochopiť. Sú pomôckou na dosiahnutie dobrého života a chránia slobodu, ktorú Boh daroval človeku. A sú zdrojom vnútorného pokoja a radosti, múdrosti a rozumnosti.

Ako Mojžiš dostal Desatoro Božích prikázaní na hore, tak Ježiš ohlasoval na vrchu novú spravodlivosť, nový spôsob života, vyplývajúci z viery v Boha. Skutočným vrchom, z ktorého však odznela jeho reč, je Golgota, kde sa obetoval za nás ľudí. *Na vrchu Golgota Ježiš ukázal, ako sám zachováva svoje slová*. Tu vytrval v postoji nenásilia. Tu miloval do konca aj svojich nepriateľov. *Na kríži dosiahla jeho láska dokonalosť a potvrdilo sa, že láska je zhrnutím všetkých prikázaní*.

Zachovávanie prikázaní znamená stavať dom na skale. (Mt 7,25)

1.3. Rodičia ako prví zvestovatelia blahozvesti pre svoje deti

Základ a začiatok celej kresťanskej výchovy spočíva v tom, že otec

a matka darujú svojim deťom prvé zážitky stretnutia s Bohom svojím bytím a konaním. V prvej etape sa kresťanská výchova uskutočňuje predovšetkým láskyplným vzťahom rodičov navzájom a láskyplným, trpezlivým a chápaným vzťahom rodičov k deťom.

Keďže kresťanská viera v plnom slova zmysle je slobodné rozhodnutie zrelého človeka povedať áno na Božiu výzvu, rodičia a vychovávatelia môžu **vychovávať k schopnosti veriť**. Teda pripraviť deťom také detstvo, ktoré im neskôr uľahčí slobodne sa rozhodnúť pre vieru. *Pre dieťa je rozhodujúca láska rodičov k nemu a k sebe navzájom* – ich vzájomné pochopenie, odpúšťanie, pomoc, podriaďovanie. V prostredí dobrého a láskyplného manželstva sa dieťa učí úcte k ľuďom a veciam, učí sa žasnúť nad nepochopiteľným tajomstvom, skrytým za všetkým dianím. Ziskava zmysel pre bratstvo a spoločenstvo, zmysel pre vzájomnú zodpovednosť, pre vďačné prijímanie a nezištné dávanie. Učí sa správne používať slobodu a vážiť si autoritu.

Pričiny neschopnosti veriť spočívajú často v príliš tvrdom a autoritatívnom postoji rodičov k deťom, v bolestnom zážitku detí, že ich rodičia nemajú radi. Preto pre budúci úspech našej kresťanskej výchovy je rozhodujúce, aby sme deťom darovali veľa lásky, aby sme im dôverovali, aby sme v deťoch pomáhali budovať ich sebauvedomenie a sebadôveru; aby sme boli k nim spravodliví a súčasne láskaví, aby sme vedeli odpúšťať, ovládať svoj hnev a aby sme šírili okolo seba ovzdušie pokoja a radosti. Veľká časť nedôvery voči viere je zapríčinená nedôverou voči láske. Ak dieťa prestane veriť v lásku svojich doterajších autorít, prestane veriť aj pravdám, ktoré mu predkladajú.

Katechéza v rodine (na rozdiel od katechézy v škole) spája učenie so životom. Domáca katechéza má nesmierne veľa možností a prostriedkov: spoločné prežívanie rodinných a cirkevných sviatkov, otázky detí (rodičia ich môžu využiť na vysvetlenie hlbšieho zmyslu vecí, udalostí), rozprávanie príbehov zo Svätého písma, spoločná modlitba, spev, prechádzky prírodou.

Témou Odovzdávania viery v rodine sa zaoberajú katechézy (9), ktoré vydala Pápežská rada pre rodinu k Piatemu svetovému stretnutiu rodín vo Valencii v r.2006. Sú k dispozícii na www.rodina.kbs.sk

1.3.1. Hlavné úlohy kresťanskej výchovy

- Sprostredkovanie deťom správnej predstavy Boha.
- Prvé oboznámenie so Svätým písmom.
- Výchova k modlitbe.
- Výchova k správne mu svedomiu a mravná výchova.
- Uvedenie detí do života Cirkvi a prežívanie cirkevného roku.
- Vedenie detí k samostatnosti a slobode.

1.3.2. Dve podmienky zvestovania

1. Ako rodičia mať pevný základ, na ktorom stavíme svoje životy a ktorý obstojí v skúškach času - tento pevný základ je *Osoba živého Boha*. Jeho najväčším práním je byť naším Otcom, ale nedomáha sa toho násilím. Čaká na teba i na mňa. Osobný a dôverný vzťah s Bohom je najdôležitejšou vecou v živote. Je to „niečo“, po čom túžia naše deti: zmysel života, niečo, na čo sa môžu spoľahnúť. Ak nemáme takýto vzťah k Bohu, tu vo farnosti nájdeme pomoc, ako tento vzťah nadobudnúť alebo prehľbiť (možno ponúknuť kurzy Objav Krista, kurz Alfa, kurz Filip a pod.).

2. Bezpodmienečná láska k deťom - deti potrebujú cítiť, že ich rodičia milujú bezpodmienečne. Takouto láskou nás miluje Boh, a preto ak sa takto snažíme milovať svoje deti, môžeme im odovzdať posolstvo o Božej láske. Deti, ktoré necítia, že ich rodičia bezpodmienečne milujú, len veľmi ťažko prijímajú skutočnosť, že ich bezpodmienečne miluje Boh.

Táto téma je rozvinutá v publikácii Dr. Ross Campbell: *Potrebujú tvou lásku*, Návrat 1992.

2. stretnutie: Veriť Bohu

2

2.1. Veriť Bohu

Téma vedie dieťa k uvedomeniu si, že k životu každého človeka patrí odvaha niečomu alebo niekomu veriť. A tým najväčším, komu človek môže veriť, je Boh. Cez ponúknuté vzory ľudí, biblických postáv, *deti spoznávajú vieru ako schopnosť človeka odpovedať na Božie volanie*. Súčasne sa učia chápať obraznú reč Svätého písma.

2.1.1. Čo znamená veriť

V príbehu dievčatka Rebeky, ktorá z horiaceho domu skočí do náruče otca, ktorého pre dym nevidí, sa deti prakticky stretnú s vysvetlením slova veriť.

Prirodzeným prostredím pre vieru je ľudská skúsenosť dôvery. Rodičia sú pre deti prvými, ktorí túto skúsenosť dôvery deťom sprostredkujú svojou otvorenou náručou, počúvajúcim srdcom, sprevádzajúcou rukou a múdrosťou v objavovaní života. *Viera je darom Boha a rodičia svojím svedectvom viery v Boha môžu priťahovať deti k schopnosti tento dar prijať*.

Na hodine náboženskej výchovy si deti vypočujú príbehy zo Svätého písma o ľuďoch, ktorí verili Bohu: Abrahám, Mojžiš, Jakub, Panna Mária. Sú pre nás vzormi viery v Boha, spoliehali sa neho a mali aj odvahu urobiť vo svojom živote náročné a riskantné rozhodnutia. Títo ľudia mali dobrú skúsenosť s Bohom. Ich príbehy hovoria ľuďom už po tisícročia: je dobré dôverovať Bohu a spoliehať sa na neho, aj keď v danej chvíli to je ťažké. Boh je spoľahlivejší ako ktorýkoľvek spoľahlivý človek alebo spoľahlivá vec na zemi. *Viera dáva odvahu k veľkým veciam*.

Odporúčanie rodičom: porozprávajte sa s deťmi o Abrahámovi, o Mojžišovi alebo o Panne Márii, ktorí odpovedali Bohu, keď ich oslovil, dôverovali mu a urobili, čo si prial. Ako pomôcku použite pracovný list č.2

alebo č. 3. Porozprávajte dieťaťu svoju skúsenosť viery v Boha a spolu s ním hľadajte, ako pôsobí v jeho živote. Poďakujte krátkou modlitbou Bohu za dar viery, napr.: Dobrý Bože, ďakujem ti za to, že máš pre mňa otvorenú náruč, ktorá ma bezpečne nesie. Bože, dôverujeme ti.

2.1.2. Aký je Boh

Opísať Boha, ktorý nás presahuje, je veľmi ťažké. Túto ťažkosť mali aj Izraeliti, keď chceli opísať Božie pôsobenie, ktoré zakúsili. Veď ako slovami opísať, aký je Boh, ako sa k nám správa, keď je pre nás nepochopiteľný, neuchopiteľný a neopísateľný? Izraeliti to urobili tak, že to, čo s Bohom prežívali, čo s ním zakúsili a čo im Boh ukázal, vyjadrili pomocou obrazov. A tak vo Svätom písme nájdeme veľa obrazných vyjadrení, napr.: skala, pevnosť, hrad, svetlo, cesta, život, prameň živej vody, dobrý priateľ, pastier, milujúci otec, štít, pancier, kráľ, záchranca, láska, starostlivá matka, osloboditeľ, začiatok a koniec, dvere.

Slová sú ako obrazy, ktoré vyjadrujú, čo vnímame a čo cítime. Čím ťažšie sa vyjadruje nejaká skutočnosť, tým viac využívame obrazy. Boha dokážeme priblížiť iba obraznou rečou.

Žiaci majú na domácu úlohu zistiť, aké sú obrazy Boha vo farskom kostole a popísať, čo vyjadrujú.

Odporúčanie pre rodičov: sprevádzajte svoje dieťa do farského kostola, spoločne hľadajte obrazy Boha a pomôžte dieťaťu objaviť, čo vyjadrujú.

2.1.3. Veľká sila ukrytá v malom zrnku

Na obraze horčičného zrnka sa deti učia spoznávať Ježišovo učenie o Božom kráľovstve. Intuitívne môžu vnímať paradox vzniku veľkej veci z niečoho nepatrného na raste horčičného semienka. Takto formovať osobný život viery.

Na vyučovacej hodine deti objavujú silu vloženú do malého semiačka, ktorou z neho vyrastie veľký strom. Pán Ježiš použil tiež tento obraz, keď hovoril svojim poslucháčom a chcel im priblížiť Božie kráľovstvo. Text je v Mt 13, 31-31.

Vždy, keď urobíme niečo dobré, niečo pekné, vytvárame kúsok neba. Ten kúsok neba Ježiš nazval Božie kráľovstvo. V mori ľudského trápenia, hádok, bitiek, je každý náš kúsok dobra takým malým zrnkom, no Ježiš

nás uistuje, že je v ňom ukrytá veľká sila, podobná sile ukrytej v maličkom horčičnom zrnku. Je to Božia sila.

Z maličkého zrnka vyrastie strom, ktorý je obrazom nášho života. Strom má korene, kmeň, korunu a plody. Deti pracujú s obrazom stromu, ktorý majú v pracovnom zošite, prirovnávajú jednotlivé časti stromu k životu človeka a dokresľujú symboly, ktoré to vyjadrujú.

Odporúčanie pre rodičov: Nechajte si dieťaťom vyrozprávať podobenstvo o horčičnom zrnku (Mt 13, 31-32) a porozprávajte sa s ním o strome viery, ktorý vyrastie z malého semiačka zasiateho pri krste dieťaťa. Ako pomôcku použite pracovný list č. 5.

Pomodlíme sa s dieťaťom Apoštolské vyznanie viery, ktoré obsahuje to, čo veríme.

2.2. Milujme Boha – prvé a druhé Božie prikázanie

2.2.1. Prvé prikázanie

„Ja som Pán, tvoj Boh, ktorý ťa vyviedol z egyptskej krajiny, z domu otroctva. Nebudeš mať iných bohov okrem mňa! Neurobíš si modlu ani nijakú podobu toho, čo je hore na nebi, alebo dolu na zemi alebo vo vode pod zemou! Nebudeš sa im klaňať a ani uctievať ich!“ (Ex 20, 2-5).

Napísané je: „Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť“ (Mt 4,10).

Prvé prikázanie malo Izraelitom chrániť slobodu, do ktorej Jahve priviedol svoj ľud. Uctievanie iných bohov spôsobuje závislosť. Izrael si vo svojej histórii musel vždy nanovo uvedomovať, že sám sa vydal do otroctva tým, že uctieval bohov Kanaánčanov, keď na svojich vrškoch vykonával kult Bála.

Boh Izraela nepotreboval, aby si ho nakláňali. Chcel, aby ho uznávali ako jediného Boha, na ktorého sa Izraeliti mali obracať celým srdcom. Toto uznávanie jediného Boha viedlo k tomu, že Izrael uchránil svoju identitu vo svete, v ktorom žili mocnejšie národy.

Dnešní bohovia sa nevolajú Bál či Aštarta, ale úspech, majetok, bohatstvo, sláva, zábava. Ak nie je Boh stredom nášho života, siahajú

po nás iní bohovia. Boh nás chce svojím príkazom uchrániť pred novou závislosťou. Ak nie je on stredobodom nášho života, zotročí nás myšlienka, či iní nemajú viac než my, či nie sú inteligentnejší, či nevyzerajú lepšie ako my. Staneme sa závislými od modiel zisťovania verejnej mienky. Definujeme sa na základe stupnice obľúbenosti. Neustále žijeme v strachu, čo si o nás pomyslia ostatní. To už nie je život v slobode a dôstojnosti.

Pozitívne posolstvo tohto prikázania je: Boh je tu. Boh je pravá skutočnosť môjho života. Ak mu dovoľíš, aby bol prítomný v tvojom živote, zavládne v ňom poriadok, budeš slobodný od všetkých modiel, ktoré by si ťa radi zotročili. Počítaj s Bohom. Boh sa nás zastáva. Stará sa o nás. Miluje nás. Máme ho milovať celým srdcom, celou dušou, celou myslou. Máme k nemu prilipnúť nerozdelení. Samozrejme, že smieme milovať ľudí a mať radi aj pohár dobrého vína, ale žiaden človek, žiadne víno ani žiaden majetok za nesmú stať konkurenciou Boha a zaujať jeho miesto v našom srdci.

Boh je tu – to znamená - brať Boží primát vo svojom živote vážne. Boha mám dať na prvé miesto, vtedy zavládne v mojom živote poriadok.

Prehĺbenie katechézy z Katechizmu Katolíckej cirkvi - v Prílohe 1.

2.1.2. Druhé prikázanie

„Nevezmeš meno Pána, svojho Boha, nadarmo!“ (Ex 20, 7; Dt 5, 11).“

„Otom bolo povedané: ‚Nebudeš krivo prisahať...‘ No, ja vám hovorím: Vôbec neprisahajte!“ (Mt 5, 33-34).

Druhé Božie prikázanie máme pred očami ako výzvu: Nechaj, aby bol Boh Bohom. Neredukuj ho na vlastné predstavy. Máme trvalú úlohu oslobodzovať sa od vlastných obrazov Boha. Je v nás sklon pretvárať Boha podľa svojho obrazu a podoby.

Pán Ježiš hovorí: „Kto vidí mňa, vidí Otca“ (Jn 14,9) a „Verte mi, že ja som v Otcovi a Otec vo mne“ (Jn 14, 11). Pohľad, ktorý má Ježiš na mysl, je hlboký pohľad. Pohľad viery. Vierou spoznávam, že Ježiš je Boh a Boh je v Ježišovi. Vidieť teda neznamená hľadiť na pevný obraz, ale na vzťah. Ježiš nazýva Boha otcom. Otec je obraz vzťahu. Kto je otec, to sa dozvie len ten, kto smie zažiť niekoho, kto mu je oporou, ku komu smie prísť so svojimi starosťami. Kto vstupuje do osobného vzťahu s Bohom, smie ho rovnako ako Ježiš nazvať Otcem. Toto nie je obraz, ktorým sa zmocňujem Boha,

ale taký, ktorým sa mu zverujem a odovzdávam. Tu prichádza úcta k Bohu a jeho menu ako samozrejmosť.

Ak náš vzťah k Bohu ako k Otcovi neprežívame, ľahko zneučtujeme Božie meno. Nielen tým, že nám vyklzne z úst, ale ho zneužívame napr. keď ho použijeme ako strašiaka pri výchove detí, keď ním hrozíme: „Uvidíš, ako skončíš! Boh všetko vidí!“ apod.

Z druhého Božieho prikázania zaznieva pozitívny sľub: ctím si. Ponechávam Bohu jeho úctu, jeho vážnosť a jeho vládu. Máme bázeň vymedziť ho našimi vyjadrovacími prostriedkami. Vzhliadame k nemu ako k nepochopiteľnému a neopísateľnému Bohu. Nevyberáme si ho pre seba, ale ho ctíme. Keď Boha ctím, sám dospejem k úcte.

Prehĺbenie katechézy z Katechizmu Katolíckej cirkvi – v Prílohe 1.

2.3. Modlíme sa s našimi deťmi

2.3.1. Pojem Boha u detí

U malého dieťaťa sa rozvíjanie pojmu Boha a vzťahu k Pánu Bohu môže dosiahnuť len sprostredkovane cez veriacich rodičov. Zo začiatku postačí, že dieťa prežíva náboženské zvyky a náboženské úkony v rodine. Takáto prostá účasť vzbudí prvé tušenie o Bohu, o tajomstve pre nás neviditeľného sveta. Neurčité tušenie dostáva postupne jasnejšie obrysy, keď rodičia začnú dieťaťu rozprávať o Bohu. Tieto prvé informácie o Bohu sú základom ďalšieho poznania Boha, a preto by mali byť dobre premyslené.

Prvou informáciou, ktorú sprostredkujeme deťom o Bohu, by mal byť výrok: „Boh ťa má rád. Boh ťa pozná. Vie a počuje, keď k nemu hovoríme.“ Pri spoznávaní krás prírody hovoríme: „Pozri, toto všetko stvoril dobrý Boh. On dal svetlo slnku, kvetom a stromom krásu a schopnosť rásť a prinášať ovocie,... to všetko pre nás. Lebo nás má rád.“

Upozornenie: rodičia nesmú používať Boha na posilnenie svojej autority („počkaj, Pán Boh ťa za to potrestá“ a pod.), spôsobovalo by to u detí deformovanie predstavy o Bohu.

2.3.2. Zmysel modlitby

Modlitba je stretnutie s Bohom, v ktorom dospelý vyjadruje svoju vieru a dieťa prostredníctvom modlitby postupne dozrieva k osobnému vzťahu k Bohu.

Modlitba:

- je aktom viery a uznaním Boha
- iniciatíva v modlitbe je na Božej strane – Boh k nám prvý prehovoril, oslovil nás cez Ježiša Krista, on nás prvý miloval
- vedie nás k poznaniu, že za všetko, čo máme a čím sme, vďačíme Bohu
- je našou odpoveďou na Božie oslovenie – vďačnosťou za veľké dielo spásy, oslavou, úžasom nad Božím dielom a prosbou o dar spásy
- prosebná modlitba má byť prosebnou v Ježišovom Duchu: „Otče, nech sa stane tvoja vôľa.“

2.3.3. Výchova k modlitbe

Od narodenia má dieťa účasť na modlitbe rodičov a postupne tiež smie povedať niečo tomu Neviditeľnému ako jeho rodičia. Od troch - štyroch rokov rozprávajú rodičia dieťaťu o veľkorysých a múdrych Božích plánoch, ktoré má so všetkými ľuďmi, rozprávajú o Pánu Ježišovi. Týmto začína modlitba ako odpoveď na veľké Božie skutky: „Pane, ďakujem ti, že..., teším sa, že..., chválím ťa, lebo si .....“ a skoro sa k tomu naučí dodávať: „Nauč aj mňa ..., daj nám...“.

Aktivita dieťaťa pri modlitbe má rôzne podoby:

- najskôr sa dieťa prizerá modlitbe
- potom opakuje po rodičoch jednoduché vety
- neskôr sa matka a otec s dieťaťom spoločne radia, za čo budú spolu pod vplyvom udalostí dňa Pánu Bohu ďakovať, o čo prosiť, za čo odprosiť
- k modlitbe môže podnietiť rozprávanie o Pánu Bohu a tiež rôzne udalosti počas dňa, tak sa dieťa učí spontánnej modlitbe a stretáva Boha vo veciach a udalostiach všedného dňa.

2.3.4. Systém modlitby

Modlitba je celostný úkon srdcom i telom.

Časový rámec modlitby. Deti potrebujú pravidelnosť, aby vrástli do živého rytmu svojho okolia a samy sa stali spoľahlivými. Deti majú rady

opakovanie. Rannej a večernej modlitbe dáme miesto v ceremoniáli vstávania a ukladania sa.

Obraz alebo predmet napomáhajúci utíšenie. Môže ním byť kríž, svieca, adventný veniec, jasličky, obraz Panny Márie.

Forma modlitby. Popri voľne formulovanej modlitbe, ktorej dávame prednosť, hocijako jednoducho a kratučko ju deti vyjadria, je vhodné naučiť deti aj pevne formulované modlitby. Inokedy môžeme vyjadriť modlitbu spevom. Témy modlitby sa môžu meniť podľa cirkevného roka a podľa udalostí a zážitkov detí. Rodičia hľadajú medzi zdravou zmenou a potrebným návykom detí ten správny stred. Modlitby: Otče náš, Zdravas Mária, Sláva Otcu sa s deťmi predškolského veku modlíme spolu, ale nevyžadujeme, aby ich deti vedeli naspamäť. Keby sme deti nútili zúčastňovať sa na dlhých rodinných modlitbách, mohli by sme im modlitbu na dlhý čas sprotiviť. Lepšie je dať im možnosť dobrovoľne sa zúčastniť a okrem toho sa s nimi pomodliť ich vlastnú detskú modlitbu.

Postoj pri modlitbe. Sedenie, státie, klačanie, zopnuté ruky. Pre deti je prirodzené zapojiť do modlitby celé telo. Tichá modlitba nie je pre nich vhodná. Je dobré, ak má rodina stále miesto, kde sa schádza k modlitbe.

Obsah modlitby. Obsah modlitby má dôležitý vplyv na formovanie predstavy o Bohu.

Modlitba môže obsahovať tieto myšlienky:

- Pane, ty si tu.
- Ty si pri nás a vedieš nás.
- Ty nás poznáš a voláš nás našimi menami.
- Ty si môj priateľ.
- Ty chceš, aby sme boli pri tebe.
- Ty si náš Otec.

Útosť v modlitbe môžeme vyjadriť: „Pane, prepáč, ..., pomôž, aby to zajtra bolo lepšie.“

Modlitba má byť často zameraná aj na Pána Ježiša.

2.3.5. Ťažkosti detskej modlitby

Dieťa sa odmietne modliť. Zásadne nepoužívame akékoľvek násilie. Otázkami alebo pozorovaním sa rodičia snažia zistiť motív (vzdor v období tvrdohlavosti, protest proti nejakému činu rodičov alebo dlhej modlitbe, potrebanie pred modlitbou). Vhodný spôsob naliehania na dieťa je prípustný, lebo aj v náboženskej oblasti je dôležité zvyknúť si na dodržiavanie určitého poriadku.

Sklamanie dieťaťa, že jeho prosba nebola vypočutá. Dôležité je usmerniť prosby dieťaťa s vysvetlením, že Pán Boh používa ľudí a naše schopnosti na veci, ktoré my sami môžeme urobiť. Je potrebné povzbudiť deti, že keď ich aj Pán Boh hneď nevypočul, on vie, čo je pre nás najlepšie.

Prekážky modlitby prichádzajúce zvonka. Keď sú deti nepokojné, samopašné alebo sa vzájomne vyrušujú. Pokúsime sa nájsť a odstrániť rušivú príčinu. (Nezačneme hneď s disciplinárnymi opatreniami.) A začneme sa znova modliť. Ak sa nám to nepodarí, pomodlíme sa kratšie a poprosíme Pána Boha o odpustenie, že sa deti nedokázali viac sústrediť na modlitbu. „Milý Bože, prepáč, ...“

K sústredeniu deťom pomôže zamerať sa na určitú myšlienku, napr.: „Teraz myslíme na ..., predstavíme si, že pozeráme na ..., počujeme slová Pána Ježiša...“.

3. stretnutie: Ježiš uzdravuje

3

3.1. Ježiš uzdravuje

Nové vedecké odvetvia, ako náboženská pedagogika a psychológia náboženstva, upozornili na dôležité stránky detského duchovného života. To ovplyvnilo aj výber obsahov pre jednotlivé podtémy tak, aby bol zvýraznený ozdravný charakter sviatosti zmierenia ako sviatosti uzdravenia a tiež jej nasmerovania na pravdivý a radostný život s ľuďmi a s Bohom.

Práca s biblickými textami rozvíja mravný úsudok a svedomie dieťaťa, úctu k ľuďom, ktorí potrebujú pomoc, učí tolerancii a tiež angažovaniu sa jednoduchými skutkami v prostredí, v ktorom žije.

3.1.1. Uzdravenie slepého

Biblický príbeh o slepom Bartimejovi, ktorého Pán Ježiš uzdravil (Mk 10, 46 – 52), vytvára priestor pre rozhovor s deťmi o dare zraku a schopnosti vidieť prirodzeným očami. Vnímať skutočnosť slepoty nevidiaceho, ale aj vidiaceho človeka. Vnímať potrebu vidieť nielen fyzickými, ale aj duchovnými očami.

Bartimej zažil, ako Ježiš naplnil jeho oči a jeho srdce svetlom. Pochopil svoje uzdravenie ako dar od Boha a že má tento dar vložiť do služby druhým tak, ako to urobil Ježiš. Preto ide za Ježišom a ľudia, ktorí ho vidia, žasnú a oslavujú Boha.

To, že vidím, nie je samozrejmosť. Oči sú veľký dar. Ale mať oči ešte neznamená, že aj naozaj vidím. Ježiš uzdravil slepého a dokáže uzdraviť aj moju slepotu.

Odporúčanie pre rodičov: spolu s dieťaťom si prečítať biblický príbeh o uzdravení slepého a vypracovať v pracovnom liste č. 7 úlohu č. 2 (spojiť obrázky s tvrdeniami), na záver poďakovať Pánu Bohu za dar zraku.

3.1.2 Uzdravenie hluchonemého

V tejto podtému je výchova svedomia v súvislosti s uzdravením hluchonemého zameraná na sluch a reč. Deti premýšľajú o tom, čo znamená

mať v plnosti otvorené uši a čo znamená v plnosti významu slov hovoriť. Naozaj hovoriť a počúvať je náročné, lebo to znamená tvoriť vzťah a pred druhým odkrývať sám seba. Keď nám niekto venuje pozornosť a počúva, môžeme mu s dôverou zveriť svoje slová. Človek, ktorý vie počúvať, má veľký dar. Oslobodzuje druhého človeka pre rozprávanie.

Uzdravenie hluchonemého je dôvodom na radosť a prisľúbením pre nás. Aj nám Ježiš hovorí: „Effeta! Otvor sa!“ V dobe, ktorá je plná hluku a záplavy slov, sú tieto slová obzvlášť aktuálne.

Odporúčanie pre rodičov: spolu s dieťaťom si prečítať biblický príbeh o uzdravení hluchonemého (Mk 7, 31 – 37) a vypracovať v pracovnom liste č. 9 úlohu č. 2 (spojiť obrázky s tvrdeniami), na záver sa môžete pomodliť napr. aj takto:

Uzdrav ma, Ježišu.

Keď počujem, že sa niečo nemá, a predsa to robím. Uzdrav ma, Ježišu.

Keď skáčem druhým do reči a ruším ich. Uzdrav ma, Ježišu.

Keď si o niekom vymýšľam, čo nie je pravda. Uzdrav ma, Ježišu.

Keď na druhého kričím, urážam ho a nadávam mu. Uzdrav ma, Ježišu.

Keď ráno zabudnem ďakovať Bohu za nový deň. Uzdrav ma, Ježišu.

Keď vyslovujem Božie meno tam, kde to nepatrí. Uzdrav ma, Ježišu.

Keď večer zabudnem na rozhovor s tebou, porozprávať ti, čo sa cez deň stalo. Uzdrav ma, Ježišu.

Dobrý Ježišu, otvor moje uši, aby som počul, čo je potrebné počuť.

Otvor moje ústa, aby som hovoril také slová, ktoré sú práve vhodné a potrebné, a aby som mlčal tam, kde sú slová zbytočné. Amen.

3.1.3 Uzdravenie chorého s ochrnutou rukou

Podobným spôsob ako v predchádzajúcich uzdraveniach si deti cez biblický príbeh Lk 6, 6-10 môžu uvedomiť dar rúk, s ktorým sa učíme zaobchádzať. Rukami dokážeme vytvoriť niečo pekné, dávať druhým, podeliť sa, pracovať, pomáhať. Svojimi rukami však dokážeme aj zničiť, rozbiť, nechceme sa rozdeliť, konáme ako bez rúk. Ježiš má moc uzdraviť, čo sme pokazili.

Odporúčanie pre rodičov: spolu s dieťaťom si prečítať biblický príbeh o uzdravení chorého s ochrnutou rukou a vypracovať v pracovnom liste č. 11 úlohu č. 2 (spojiť obrázky s tvrdeniami), na záver v modlitbe môžete

pomenovať konkrétne situácie, v ktorých sme ako bez rúk a prosíme o uzdravenie. Vkladáme prosbu: Pane Ježišu, uzdrav moje ruky.

Napr. takto:

Keď sa neviem rozdeliť o to, čo mám ja a ten druhý nie. Pane Ježišu, uzdrav moje ruky.

Keď chcem mať všetko a všetkých iba pre seba. Pane Ježišu, uzdrav moje ruky.

Keď si beriem viac ako ostatní. Pane Ježišu, uzdrav moje ruky.

Keď ma potrebuje niekto chytiť za ruku, a ja mu ju nepodám. Pane Ježišu, uzdrav moje ruky.

Keď nenarábam ohľaduplne s vecami. Pane Ježišu, uzdrav moje ruky.

Keď svojimi rukami druhému ubližujem. Pane Ježišu, uzdrav moje ruky.

Keď vezmem niečo, čo mi nepatrí. Pane Ježišu, uzdrav moje ruky.

Amen.

3.1.4. Uzdravenie ochrnutého

Biblický príbeh z Mt 8, 2-7 upriamuje pozornosť na uzdravenie človeka, ktorý sa nemohol vôbec pohybovať a potreboval pomoc priateľov, ktorí ho na lôžku priniesli pred Ježiša. Verili, že Ježiš ho uzdraví. A keď Ježiš videl ich vieru, plný súcitu povedal chorému: „Odpúšťajú sa ti hriechy“. Hriech je najväčšou chorobou človeka, z ktorej ho môže uzdraviť len Boh. Hriech zväzuje telo i dušu a robí človeka chorým. A potom Ježiš povedal ochrnutému: „Vstaň, vezmi si svoje lôžko a choď.“

Chorý je opäť zdravý, jeho nohy ho nesú, môže sa znovu dať do pohybu. Môže sa postaviť, ísť k druhým ľuďom, môže behať, skákať a tancovať. Môže sa rozbehnúť za Ježišom a poďakovať mu.

Odporúčanie pre rodičov: spolu s dieťaťom si prečítať biblický príbeh o uzdravení slepeho a vypracovať v pracovnom liste č. 13 úlohu č. 2 (spojiť obrázky s tvrdeniami) a uzavrieť modlitbou podobnou formou ako v predchádzajúcich podtémach alebo jednoducho: Uzdrav ma, dobrý Ježišu. Uzdrav moje nohy, aby som chodil tam, kde je to potrebné.

Záver témy: Ježiš nás chce uzdraviť. Ježiš bol vnímavý na utrpenie, strach a chorobu ľudí. Robil zázraky, pomáhal ľuďom, aby začali žiť naplno. Ježiš chce uzdraviť aj naše oči, ktoré akoby nevidia, naše uši, ktoré akoby

nepočujú, ... a najmä chce uzdraviť naše srdce, aby sme mali znova radosť zo života.

Ježiš sa aj mňa dotýka vo sviatostiach.

Odporúčanie pre rodičov: Porozprávať sa o symboloch k sviatostiam ako k tomu nabáda pracovný list na str. 19.

3.2. Láska v rodine a ochrana života

3.2.1. Štvrté Božie prikázanie

Cti otca svojho i matku svoju, aby si dlho žil na zemi, ktorú ti dá Pán, tvoj Boh (Ex 20,12).

A bol im poslušný (Lk 2,51). Pán Ježiš sám pripomenul silu tohto „Božieho prikázania“ (Mk 7,8-13). Apoštol učí: „Deti, poslúchajte svojich rodičov v Pánovi, lebo je to spravodlivé. Cti svojho otca i matku, to je prvé prikázanie s prísľúbením: aby ti dobre bolo a aby si dlho žil na zemi“ (Ef 6,1-3).

Štvrté prikázanie odôvodňuje úctu k rodičom prísľubom požehnania: „... aby si dlho žil na zemi, ktorú ti dá Pán, tvoj Boh“. Keď si už deti nectia svojich rodičov a už ich nemajú za nič, pretnú aj vlastné korene. Bez koreňov však samy nemôžu rozkvitnúť. A tak sa ľahko stanú hračkou každého módného trendu.

Ctiť si rodičov znamená mať podiel na ich múdrosti a skúsenosti, vážiť si korene vlastného bytia. Úcta voči rodičom vždy súvisí so sebaúctou. Ak si ich ctím, vzťahujem sa na niečo, čo mi bolo vopred dané, na čom mám podiel. Je to pre mňa dobré a uprostred životných búrok mi to dáva pevnosť a stabilitu.

Každý z nás je svojim rodičom vďačný za všetko, čo nám dali, čo pre nás urobili. Poznáme aj zranenia, ktoré nám spôsobili ako ľudia s chybami a slabosťami. Tu je miesto na odpustenie. Odpustenie mi pomôže vidieť, ako aj napriek vlastným obmedzeniam plnili svoju úlohu otca a matky, ako sa namáhali, aby utvárali môj život. Ctiť si neznamená, že všetko, čo rodičia urobili, ospravedlním a schválím. Vážim si ich ako ľudí, ktorí mi dali život. Skláňam sa pred tým, čo sa mi snažili odovzdať.

Svoje deti môžeme viesť úcte k sebe ako rodičom vtedy, keď vidia našu úctu k manželskému partnerovi a vidia úctu voči svojim a manželovým či manželkiným rodičom. Deti vedieme k úcte k autorite (teda aj k sebe ako rodičom), keď im dáme lásku a prijatie, ale aj vtedy, keď deťom stanovíme hranice. Keď dieťa nedostane žiadnu hranicu, bude bez hraníc a bez miery a napokon stratí aj rešpekt voči svojim rodičom. Rodičia sa často obávajú ukázať deťom hranice, lebo svoju vlastnú výchovu vnímali ako príliš prísnu. Rozhodujúce je, aby pri vytyčovaní hraníc preukázali deťom úctu. Deti, ktoré vyrastajú bez hraníc, sa často cítia osamotené so svojimi náladami. Hranice im však ukážu, že sa rodičia o ne starajú.

Prehĺbenie katechézy z Katechizmu Katolíckej cirkvi je v Prílohe 1.

Odporúčanie pre rodičov: každý deň si vyhradíť čas pre osobný rozhovor s dieťaťom o jeho prežívaní dňa, pre priateľské počúvanie dieťaťa (bez moralizovania).

3.2.2. Piate Božie prikázanie

Nezabiješ! (Ex 20,13).

Počuli ste, že otcom bolo povedané: „Nezabiješ!“ Kto by teda zabil, pôjde pred súd. No ja vám hovorím: Pred súd pôjde každý, kto sa na svojho brata hnevá (Mt 5,21-22).

Piate prikázanie v Ježišovom význame pre našu dobu sa vzťahuje na ochranu života a zachovávanie dôstojnosti každého človeka. Každého človeka treba brať vážne. Nik nemá právo zraniť ho, vylúčiť ho zo spoločenstva s ľuďmi a s Bohom. Nik nemá právo poškodzovať osobu niekoho iného fyzickým alebo psychickým násilím. Toto prikázanie chce teda chrániť dôstojnosť človeka. Takže piate prikázanie sa týka trestu smrti, vojny, potratu, eutanázie. Nemáme právo zabiť niekoho, len ak by sme konali v prípade nutnej obrany. Nemáme právo rozpútať vojnu s úmyslom obohatiť alebo chrániť svoje hospodárske záujmy. Nemáme právo usmrtiť nenarodený život, ktorý sa sám nemôže brániť. Nemáme právo ukončiť život v mene zmiernenia utrpenia.

Nezabíjať tiež znamená nezabiť seba samého a nie je reč len o samovražde. Chcem žiť znamená, že aj talenty, ktorými ma Boh obdaril, chcem žiť a mám

ich rozvíjať. Chcem nadviazať rozhovor aj s mojimi tienistými stránkami, aby som objavil život, ktorý sa za nimi skrýva. Chcem rozvíjať bohatstvo života, ktorý mi Boh dal. A keďže chcem žiť, nechám žiť aj toho druhého. Ctím si jeho dôstojnosť, odmietam posudzovať ho, a keď je ohrozený jeho život a česť, chránim ho, zastanem sa jeho práva na život.

Ježiš išiel ešte ďalej, keď nám prikázal milovať aj svojich nepriateľov a modliť sa za nich. Nemám sa odplácať, ale toho, kto mi škodí, získať. Boh necháva svietiť slnko svojej lásky na všetkých. Aj tomu, kto zablúdil, dáva možnosť otvoriť sa tejto láske.

Prehĺbenie katechézy z Katechizmu Katolíckej cirkvi je v Prílohe 1.

Odporúčanie pre rodičov: rozhovor s dieťaťom o tom, čo môže urobiť, aby chránilo svoj život, život blížnych, život v prírode.

3.3. Otázky mravnej výchovy

Naše deti **vychovávame väčšmi našim životom** ako našimi príkazmi a pokynmi. V tom vlastne sledujeme **Kristov príklad: najskôr sa nám daroval v nesmiernej hĺbke svojej lásky** a len potom nám oznámil svoje mravné požiadavky. **Podstatou kresťanského mravného konania je láska ako odpoveď na preukázanú lásku.**

Dieťa potrebuje od začiatku svojho života láskyplnú náklonnosť rodičov, aby sa neskôr mohlo vyvinúť v zrelú mravnú osobnosť. **Láska rodičov dokazuje dieťaťu jeho hodnotu, pomáha mu získať dôveru k ostatným ľuďom a k svetu.** Čím viacej cíti, že ho prijímajú ako osobu (a nie ako ťarchu alebo ako milú hračku), tým skôr prijme svoje vlastné ja a nájde **predpoklad správneho sociálneho konania. Dieťa musí cítiť, že je milované aj vtedy, keď schybil.** Nikdy nesmie pocítiť, že je rodičom na ťarchu.

Mravný život to je predovšetkým správny postoj k ľuďom. Tak ako dieťa poznáva vo svojom vývoji sociálne prostredie, učí sa **poznávať aj hranice**, ktoré ono dieťaťu kladie. Zážitok z toho, **ako** sa s ním dieťa stretlo, **má podstatný vplyv na formovanie jeho základných morálnych postojov.** Keď nositeľmi skúseností o sociálnom a mravnom poriadku sú dôslednosť a dobrota, vžíva sa dieťa postupne do mravného poriadku ako do prirodzeného životného prostredia.

3.3.1. Rozvíjanie svedomia

Malé dieťa svoje rozlišovanie dobrého a zlého odvodzuje plne od autority rodičov. Čo oni dovoľia, je dobré, čo zakážu, zlé. Neskôr: to je dobré, čo treba robiť, zlé je to, čo sa nesmie robiť. Dieťa chápe tieto normy celkom neosobne, nepýta sa na ich vnútorné zdôvodnenie. Rodičia pomôžu dieťaťu o krok ďalej, keď mu pomôžu, aby samo poznávalo, čo je dobré a správne a podľa poznaného aj konalo. Táto pomoc nespočíva v príkazoch autority, ale vo vysvetľovaní, v uvedení do súvislostí a pravidiel sociálneho života, v odhalení prekážok a ťažkostí, ktoré človeku kladie jeho nezriadené ja. Takýto postup má tú výhodu, že mravné normy sa javia ako logický dôsledok existujúceho vyššieho poriadku a ako také sú zdôvodnené aj vnútornou túžbou človeka po harmónii.

Všetky mravné normy majú svoje konečné zdôvodnenie a základ v Bohu. Túto skutočnosť podávame deťom postupne a v pravý čas. Najskôr kladieme základ na celkom prirodzených normách ľudského súžitia a na normách vychádzajúcich z poriadku stvorenia. Desatoro ich zapája do vzťahu k Bohu. Pre výchovu svedomia kresťanského dieťaťa to znamená: bude sa cítiť povinné správne si počínať pred Bohom a bude sa učiť milovať ľudí v nasledovaní Ježiša Krista. Ježiš chce, aby sme z dobra mali radosť.

Rozvíjanie svedomia nesmie byť len súčasťou prípravy na spoveď a nesmie sa orientovať prevažne na to, čo sa už stalo. Výchova má byť obrátená do budúcnosti, aby dieťa vedelo dopredu uvažovať: ako urobí niekomu radosť. Tým sa učí tešiť z dobrého.

Príkaz lásky a Reč na hore je bezpochyby cieľom kresťanskej výchovy, nechcime to však dosiahnuť predčasne a urýchlene!

3.3.2. Odmena a trest

Odmena a trest sú doplnkom mravnej výchovy. Odmena je pocit, ktorý dieťa vedie, aby aj v budúcnosti daný skutok chcelo znovu urobiť. Trest je pocit, ktorý má viesť dieťa k tomu, aby sa v budúcnosti podobného konania vyvarovalo.

Ponúkame niekoľko pravidiel:

1. Odmena a trest musia byť spravodlivé a dôsledné, tú istú vec nesmieme raz trestať a inokedy odmeňovať.
2. Nepreháňať, opatrne ich dávkovať.
3. „Duchovné“ odmeny a tresty sú lepšie, ekonomické vedú síce k rýchlejšiemu, ale menej trvalému úspechu.
4. Odmeňovať možno pred inými deťmi, trestať podľa možnosti nikdy – vzbudzuje to škodoradosť, zahanbuje a popudzuje.
5. Odmeniť treba dieťa osobne, trestať iba čin.
6. Odmena musí prevažovať, ináč dieťa má dojem: čokoľvek urobím, všetko je zlé.
7. Netrestať v hneve. Veľkosť trestu nech je úmerná vine, nie škode.
8. Prislúbenú odmenu vždy dodržať. Hrozby nevysloviť ľahkovážne, potom však splniť.
9. Trest nesmie ponižovať; dieťa musí dostať možnosť polepšiť sa.
10. Každé dieťa musí mať možnosť získať odmenu.

Príklady odmien: vyjadrenie radosti a uznania, pochvala pred inými, láskavý príhovor, pohladenie, splnenie osobitného želania, malý darček.

Príklady trestov: vyjadrenie nespokojnosti, sklamanie, kritický pohľad, výčitky rôznym tónom, zákaz na dlhšiu alebo kratšiu dobu, materiálna účasť na náhrade spôsobenej škody. Telesné tresty by nemali existovať, najmä nie v predškolskom veku a v puberte.

3.3.3. Výchova k cnostiam

Rodičia sú prví zodpovední za výchovu svojich detí. Túto zodpovednosť dosvedčajú predovšetkým tým, že vytvárajú rodinu, kde vládne ako pravidlo nežnosť, odpustenie, úcta, vernosť a nezištná služba. Rodina je vhodným miestom na výchovu k cnostiam. Táto výchova si vyžaduje učiť sa odriekaniu, zdravému úsudku a sebaovládaniu ako podmienkam každej pravej slobody. Rodičia majú svoje deti učiť, aby podriaďovali materiálne a prirodzené dimenzie dimenziám vnútorným a duchovným. Rodičia majú veľkú zodpovednosť aj za to, aby dávali svojim deťom dobrý príklad. Keď budú

vedieť pred nimi uznať svoje chyby, budú ich môcť aj lepšie viesť a naprávať: „Kto miluje svojho syna, často ho tresce a syn mu bude neskôr potechou. Kto si dobre vychováva syna, bude mať z toho osoh“ (Sir 30,1-2). „A vy, otcovia, nedráždite svoje deti k hnevu, ale vychovávajte ich prísne a napomínajte ich v Pánovi“ (Ef 6,4).

Láska rodičov je teda zdrojom, dušou výchovy, a tak aj normou, ktorá hýbe a riadi celú konkrétnu výchovnú činnosť a obohacuje ju o tie hodnoty nežnosti, stálosti, dobroty, ochoty slúžiť, nezištnosti a obetavosti, ktoré sú najcennejšími plodmi lásky.

Hoci sa dnes stavia do cesty výchovnej činnosti veľa prekážok, rodičia musia pevne a s dôverou vychovávať deti k základným hodnotám ľudského života. Deti majú vyrásť v správnej slobode voči hmotným hodnotám, aby vedeli prijať aj jednoduchý a striezlivý spôsob života v tom presvedčení, že „človek je viac hoden pre to, čím je, než pre to, čo má“.

V spoločnosti otriasanej a rozkladanej napätiami a konfliktami v dôsledku ostrého zápasu medzi rôznymi individualizmami a egoizmami deti majú ziskávať nielen väčší zmysel pre spravodlivosť, ktorá jediná vedie ľudí k rešpektovaniu osobnej dôstojnosti každého človeka, ale - a ešte viac - zmysel pre pravú lásku, ktorá je úprimnou starostlivosťou a nezištnou službou iným, najmä chudobným a núdzným. Rodina je prvá a základná škola sociálnych čností. Ako spoločenstvo lásky objavuje v darovaní seba zákon, ktorý ju vedie a napomáha jej rast. Toto darovanie sa, ktoré podnecuje vzájomnú lásku manželov, sa kladie za vzor a normu i pre vzájomné darovanie sa, ktoré má vládnuť vo vzájomných vzťahoch medzi bratmi a sestrami, ako aj medzi rôznymi generáciami v ich rodinnom spoložití. Spoločenstvo a každodenná spoluúčasť na rodinnom živote vo chvíľach radosti i ťažkosti je tou najstabilnejšou a najúčinnjšou výchovnou metódou k aktívnemu, vedomému a úspešnému začleneniu sa detí do širšieho okruhu spoločnosti.

4. stretnutie: Ježiš nám odpúšťa

4

4.1. Ježiš nám odpúšťa

Problém viny je problémom každého človeka a je otázkou aj nášho psychického zdravia, ako sa s ním vyrovnáme. Veriaci kresťan má vo svojom životnom postoji živého vzťahu k Bohu šancu nezamŕkať svoje viny, ale spracovať ich.

Dieťa si má uvedomiť, že vina je súčasťou života každého človeka. Má viac spoznávať to, ako bežne reagujeme na pocit viny sprevádzajúci previnenie, hriech. Žiaci v triede pri uvažovaní a premýšľaní spoločne hľadajú najčestnejší spôsob, ako by sa mal k vine postaviť každý človek.

Vina sa nedá vymazať alebo potlačiť, ale dá sa odpustiť.

Vyvrcholením témy je kresťanský pohľad na vinu a zaobchádzanie s ňou cez biblický pohľad v podobenstve o márnotratom synovi

Pri výchove svedomia sa kladie dôraz aj na dôležitosť zmierenia sa s ľuďmi a zmierenia sa s Bohom, lebo zmierenie s Bohom a s ľuďmi patria k sebe. Bez zmierenia s ľuďmi by naše zmierenie s Bohom bolo pokrytectvom. Bez zmierenia s Bohom by zmierenie s ľuďmi bolo neúplné. Na záver témy sa poukáže na mimosviatostné formy pokánia. Súčasťou témy je aj praktické osvojenie si priebehu sviatosti zmierenia.

4.1.1. Daj pozor, aby si to nerozbil!

Počas vyučovacej hodiny na rozbitom predmete, napr. kvetináči, deti uvažujú o črepine, ktorá je symbolom rozbitých vzťahov. Nasleduje krátky obraz tohto uvažovania:

... Keby tento čriepok vedel rozprávať, povedal by: Vieš o tom, že ty vo svojom živote rozbíjaš oveľa viac než nejaký tanier alebo pohár... Keď sa pohádaš s kamarátom (kamarátkou), to kamarátstvo rozbiješ na tisíc črepín. Keď niekoho oklameš, podvedieš, na tisíc čriepkov si rozbil jeho dôveru k tebe. Keď niekoho zradíš, na tisíc kúskov si rozbil vašu vzájomnú lásku. Porozmýšľaj, koľko takých čriepkov držíš vo svojich dlaniach... Koľko si ich urobil nechtiac, z necitlivosti a koľko naschvál...

Rodičia často hovoria: „Daj pozor, aby si to nerozbil!“, ale viete, že sa to predsa stane a patrí to k životu. Tak je to aj s našimi previneniami. Často práve tým najbližším ľahko ublížime. Nevyhýame sa hádkam, konfliktom alebo lenivosti. Namiesto pekných vzťahov máme ruky plné črepín.

Najčestnejší postoj k tejto realite je priznať si previnenie, oľutovať ho a pokúsiť sa ho napraviť. Dokážeme to len vtedy, keď si vinu uvedomíme.

Odporúčanie pre rodičov: porozprávať sa s dieťaťom o prežívaní previnenia. Dobrou pomôckou k rozhovoru je pracovný list č. 14 (ako reagujem na pocit viny, ktorej sa chceme zbaviť). Je dobré, keď sa rodič prizná, že aj on podobne prežíva pocit viny a je dobré, keď popíše aj konkrétnu situáciu zo života.

Rozhovor môžu uzavrieť modlitbou Otčie náš.

4.1.2. Ježiš je hosťom u Zacheja

Biblický príbeh o Zachejovi Lk 19, 1-10 hovorí o situácii človeka, ktorého osobné vzťahy s inými sú hlboko narušené a rozbité. Ježiš svojím konaním ukazuje, že Boh človekovi vychádza v ústrety, ukazuje veľkosť Božej lásky, s ktorou Boh prijíma človeka. Boh hľadá človeka a vyzýva ho na obnovenie vzťahov. *Príbeh smeruje k prehĺbeniu radosti z oslavy zmierenia Boha s človekom.*

Zachej mal tvrdé a uzavreté srdce, dokázal iba brať, držať a mať, no hoci bol bohatý a mal, čo si len zažiadal, niečo mu chýbalo. Túžil sa stretnúť s Ježišom, dokonca vyliezol na strom, aby ho videl. Ježiš ho uvidel, „len tak“ ho obdaroval a Zachej dostal silu otvoriť svoje ruky a otvoriť svoje srdce. Dostal silu deliť sa s inými a žiť šťastný život s druhými ľuďmi. Bohatstvo majetku, ktorý mal, sa premenilo na omnoho vzácnejšie bohatstvo šťastného života. Zachej mal zaraz dobré srdce.

Aj my sa môžeme radovať z bohatstva života, ktoré nám Boh dáva, no naše srdce nie je vždy bohaté. Často vieme byť aj tvrdí, bezohľadní, konáme ako bez srdca. Ježiš chce uzdraviť aj moje srdce.

Odporúčanie pre rodičov: porozprávať sa s dieťaťom o Zachejovi, o jeho vine a o dôvode jeho nečakanej zmeny. Môžu spolu hovoriť o tom, kedy sme ako bez srdca:

- keď niekomu ubližujem
- keď nedoprajem druhým

- keď sa teším z toho, že druhý je smutný
- keď závidím, že niekto má to, čo nemám ja
- keď si nevážim ľudí, ktorí ma majú radi
- keď zabúdam, že Boh ma má rád ...

Komu môžem odpustiť ja? Kto odpúšťa mne?

Spoločná modlitba rodiča s dieťaťom:

Dobrý Ježišu, uzdrav aj mňa! Uzdrav moje srdce, aby v ňom bolo miesto pre mňa, pre ľudí, ktorých stretávam, a pre teba. Príď do môjho srdca a naplň ho pokojom. Amen.

4.1.3. Na ceste zmierenia

Biblický príbeh o márnotrattom synovi Lk 15, 11 – 24 pomôže deťom i nám lepšie pochopiť kresťanský pohľad na uznanie viny a odpustenie. Príbeh poukazuje na spôsob, ako sa syn vzdiali od dobra, od Otcovho domu, čo zažije v cudzej krajine, ako sa vráti domov a ako ho Otec prijme. Zažije odpustenie.

Boh sa raduje z každého človeka, ktorý vyjde z tmy do svetla, zo smrti do života a pre každého má pripravené miesto v radostnom a svetlom dome. Ježiš hľadá tých, ktorí žijú vo tme, hľadá tých, ktorým sa v živote všeličo rozbilo, hľadá tých, ktorí sú ďaleko a sedáva s nimi pri jednom stole. Hľadá to, čo sa stratilo a toho, kto zablúdil, privádza do domu.

Niekedy sme na tom podobne. Niečo pokazíme, rozbijeme, vzdialime sa zo svetlého domu a z nášho srdca sa vytratí pokoj, radosť a svetlo. Sme ako stratený syn, ktorý je vo tme a sám, bez lásky a bez priateľov. Boh je dobrý a nechce, aby mal človek srdce plné nepokoja, smútku a zla. Boh chce, aby sme boli šťastní a má pre nás miesto vo svojom svetlom dome. Čaká nás tak, ako otec čakal na svojho strateného syna. Keď poznáme, že sme urobili niečo zlé, ľutujeme to a chceme sa tak ako stratený syn, vrátiť do domu svetla. Je potrebné vstať a ísť. Sme na ceste, na ktorej pribúda svetla a ktorá vedie na hostinu. Tou oslavou zmierenia Boha s človekom a človeka s Bohom je sviatosť zmierenia.

Odporúčanie pre rodičov: na základe pracovného listu č. 16 sa rodič porozpráva s dieťaťom o príbehu márnotrattého syna, spolu sa pokúsia rozdeliť ho na menšie časti a krátko popísať, čo sa stalo (odchod, premárnenie majetku, strádanie, rozhodnutie k návratu, synova prosba o odpustenie,

otec prijíma svojho syna). Poukázať na veľkodušnosť a milosrdenstvo Otca voči márnotrattému synovi.

4.1.4. Ježiš mi odpúšťa

Ježiš počas svojho života na zemi uzdravoval a odpúšťať hriechy. Za odpustenie našich hriechov dal svoj vlastný život. Po svojom zmŕtvychvstaní odovzdal moc odpúšťať hriechy apoštolom, keď prišiel medzi nich, pozdravil ich „Pokoj vám“ a povedal im: „Ako mňa poslal Otec, tak ja posielam vás. Prijmite Ducha Svätého, komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené, komu zadržíte, budú zadržané.“ (Jn 20,23)

Ježišovi učeníci mali vyhľadávať tých, ktorí potrebujú pomoc, odpúšťať im hriechy a uzdravovať srdce. Tento dar odpúšťať v Ježišovom mene odovzdali svojim nasledovníkom – biskupom a oni kňazom. Vďaka tomu stále viac a viac ľudí mohlo a môže zažívať, ako im Boh odpúšťa. Tento dar voláme sviatosť zmierenia.

Deti preberú na hodine náboženstva jednotlivé časti sviatosti zmierenia: 1. spoznanie viny – spytovanie svedomia; 2. ľútosť a predsavzatie; 3. vyznanie hriechov; 4. dar zmierenia – rozhrešenie; 5. pokánie – predsavzatie; 6. ďakovná modlitba.

Odporúčanie pre rodičov: rodič si môže spolu s dieťaťom zopakovať priebeh sviatosti zmierenia podľa kruhu, ktorý si deti vystrihli z prílohy pracovného zošita na strane 53.

4.2. Chránime čistotu tela i duše

4.2.1 Šieste Božie prikázanie

Nescudzoložíš! (Ex 20,14; Dt 5,17).

„Počuli ste, že bolo povedané: Nescudzoložíš! No, ja vám hovorím: Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci“ (Mt 5,27-28).

Šieste prikázanie chráni manželskú vernosť, a tým rodinu, aby bola miestom istoty vzťahov a harmónie pre manželov a ich deti. Miestom

plnej ľudskej dôstojnosti každého člena rodiny, nezištného vzájomného sebadarovania. Šieste prikázanie chráni hodnotu manželského partnerstva a vzájomného sebadarovania v manželskom spojení.

Častým dôvodom manželskej nevery je to, že partneri majú navzájom od seba priveľké očakávania. Ak ich nespĺnia, nechajú sa fascinovať inou ženou alebo mužom, do ktorej alebo ktorého sa spontánne zamilujú. Zalúbenosť však ešte nie je láska.

Manželia sa často rozchádzajú s výčitkou: „Už nie si tá/ten, ktorú/ktorého som si bral/brala.“ Vernosť dáva partnerovi možnosť opäť sa nájsť, ak sa stratil, ďalej sa rozvíjať, ak zaregistroval svoju nečinnosť, a pocítiť novú náklonnosť, ak jeho láska vychladla. Vernosť je spojená s umením čakať. Manželstvo sa vydarí vtedy, ak stále znovu na seba čakáme namiesto toho, aby sme si netrpezlivo predhadzovali: „Už si mal/mala byť ďalej.“

Dôležité je uvedomiť si, že definitívnu túžbu po stálosti a istote môže naplniť len Boh. Ak verím, že Boh naplní moju najhlbšiu túžbu, môžem sa s vďakou tešiť z lásky a istoty, ktorú mi dáva môj partner. Nebudem ho zaťažovať privysokými očakávaniami. Ak nemusí byť pre mňa všetkým, môžem s vďakou prijať, že mi dáva veľa, že mi dáva to, čo vie dať.

Pán Ježiš v reči na hore k prikázaniu nescudzoložíš pridáva: „Každý, kto hľadá žiadostivo, už scudzoložil vo svojom srdci“. Išlo mu tu o to, aby hájil dôstojnosť ženy a dôstojnosť muža. Žena nemá byť predmetom nejakých chýtok, nie je majetok, má nedotknuteľnú dôstojnosť, ktorú muž nesmie porušiť žiadostivým pohľadom. Takýto pohľad znamená: chcem ju mať pre seba. Chcem ju vlastniť. Žiaden človek nemá právo vlastniť druhého. Muž si má vážiť svoju dôstojnosť tak, že ponechá dôstojnosť žene. Chráni slobodu oboch.

Šieste prikázanie chce upozorniť na hodnotu vernosti. Verný patrí sám sebe a svojmu manželskému partnerovi. Na tomto základe môže láska rásť. Každý môže objaviť hlboké korene tejto lásky, ktoré dávajú život manželskému partnerovi i deťom. Ak manželia navzájom vedia o svojej vernosti, môže ich vernosť ešte rásť. Jeden druhému tak poskytujú stálosť, ktorá ich prevedie aj vážnymi spormi. Ak ľudia môžu úprimne o sebe povedať „som verný“, otvárajú partnerovi priestor dôvery a lásky, v ktorom sa obaja cítia bezpečne a doma.

Prehĺbenie katechézy z Katechizmu Katolíckej cirkvi je v Prílohe 1.

4.2.2. Deviate Božie prikázanie

Nepožiadaš domu blízneho svojho, ani nepožiadaš manželku blízneho svojho, ani sluhu jeho, ani slúžku jeho, ani vola, ani osla, ani ničoho, čo blízneho tvojho je (Ex 20,17).

„Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci“ (Mt 5,28).

Deviate prikázanie uvažuje o manželoch ako stálej dvojici. Z toho vyplýva postoj úcty k ich láske a odmietnutie všetkých možných úskokov, ktoré by túto lásku narušili. Rešpektovanie toho, že táto manželka, miluje svojho manžela a patrí k nemu, aj keby sa páčila niekomu inému. Tento iný sa musí zriecť každého pokusu získať si túto ženu flirtovaním, obdarúvaním, prehnanými lichôtkami a vážiť si konkrétnu oblasť života tejto rodiny. Nenarúšať manželstvo nárokmi a pokusmi o vrazenie klinu medzi manželov.

Deviate prikázanie sa spája aj so zdravým postojom k sexualite, ktorá sa vždy vzťahuje aj na žiadostivosť. Poznáme žiadostivosť, ktorá si toho druhého váži, a inú, ktorá ho využíva a zdiera, zraňuje a ubližuje mu. Zdravý sexuálny vzťah medzi mužom a ženou vždy predpokladá vzájomnú úctu, ktorá sa vzťahuje ako na telo, tak aj na dušu. V sexualite sa stretávame vždy s celým človekom. Význam sexuality spočíva v darovaní sa tomu druhému, v završení manželskej lásky.

Deviate prikázanie chráni manželskú lásku. Váži si jej slobodu, jedinečnosť a nedostupnosť.

Prehĺbenie katechézy z Katechizmu Katolíckej cirkvi je v Prílohe 1.

4.3. Výchova k láske a čistote

4.3.1. Boží poriadok

Pán Boh stvoril človeka ako muža a ženu. Každý človek je nielen človekom, ale aj otcom, matkou, dcérou, bratom. Tieto vzťahy sa vytvárajú prvkami najjemnejších, najhlbších, najsilnejších duševných a náboženských vzťahov, životne silných alebo len podvedomých.

Pohlavný poriadok je v tom, že prirodzený telesný pud je vhodne začlenený do prirodzených ľudských a duchovných prvkov. Neporiadok

pohlavnosti spočíva v tom, že pohlavný pud sa vytrhol z tohto začlenenia a izoloval sa.

Podstata a úloha sexuálnej výchovy spočíva v pomoci mladému človekovi, aby sa mu podarilo správne zaradiť pohlavnú sféru do celkovej osobnosti, a to predovšetkým po stránke poznania a duševného spracovania, ako aj po stránke činu a života.

4.3.2. Zdravá sexuálna výchova

Doba priamej výchovy v tejto oblasti je medzi štvrtým a dvadsiatym rokom a musí sa v nej často pokračovať až do mladého manželstva. Nedá sa to uskutočniť jednorazovým zasypaním mladej bytosti tzv. sexuálnym poučením. Sexuálna výchova sa vyvíja postupne a sprevádza otázkami a problémami človeka v jeho raste.

Nebojme sa hovoriť s deťmi o „háklivých“ otázkach! Keď sa deti pýtajú odkiaľ sú malé deti, je to čosi viac a hlbšie ako len zvedavosť: otázka po základe vlastného života. Životná otázka! Správna odpoveď pomôže dieťaťu zaradiť svoje vlastné ja do sveta a do spoločnosti. Rodičia by mali byť šťastní, že môžu hovoriť o svojom rodičovstve. Ak sa tento rozhovor len trochu vydarí, človek bezprostredne cíti, aké je dieťa šťastné a ako sa posilní jeho vzťah k otcovi a matke. Naopak, ak sa rodič vyhne odpovedi, môže to mať ťažké následky pre zdravý vývoj dieťaťa.

Sú dôvody, prečo sa rodičia vyhnú odpovedi:

- „Má na to ešte čas.“ Ale pozor, lebo ulica alebo kamaráti sa nepýtajú, či dieťa má ešte čas. Ide o to, aby dieťa dostalo správnu informáciu skôr, ako ho „poučia“ kamaráti alebo aj nerozumní dospelí spôsobom znetvoreným alebo priam hnusným.

- „Nedokážem so svojimi deťmi o týchto veciach hovoriť.“ Tu treba dve veci: 1. Usilovať sa o čistý, slobodný, dobre usporiadaný vzťah k sexualite. 2. Požiadat o rozhovor, prípadne rozhovory s naším dieťaťom na túto tému osobu, ktorá je dieťaťu blízka a je na to uspôsobená.

Je veľmi dôležité, aby rodičia s deťmi hovorili o týchto veciach ešte pred nastúpením dieťaťa do školy, aby neprijalo od kamarátov prvé nevhodné poučenia.

4.3.3. Čo treba deťom povedať

Deťom treba povedať, že deti sú od Pána Boha. Pán Boh nám dáva všetko cez ľudí, tak aj dieťaťko potrebuje pre narodenie otca a mamu. Ak sa dieťa opýta, ako sa deti dostanú pod srdce mamičky, tak sa môže podať napr. takéto prvé vysvetlenie: Od ocka prejde sila na mamičku. Ako z jarného slnka prejde sila na zem a hneď na zemi pučia a kvitnú kvety, tak je tomu aj tu. S týmto vysvetlením niekedy vystačíme do 10-12 rokov. Niektoré deti si neodbytné vymáha odpoveď na akt plodenia. Neľakajme sa, povedzme pravdu, samozrejme bez prílišných detailov. Napríklad takto: najskôr je malé vajíčko, ktoré sa tvorí v tele mamy. Toto rastie a sa vyvíja. Ale nevyvíja sa samo od seba, na to potrebuje otca. Otec musí dať mame malé semienko. Otec a mama ťa mali radi ešte skôr ako si sa narodil. (Ak by to nestačilo – dieťa chce vedieť ako sa dostane semienko do mamičkinho tela: Mamička má pod bruchom otvor. Sem ocko vloží semienko. Preto ocko má úd, aby to bolo možné.)

Dôležité sú tri veci:

1. Dieťaťu nehovoriť viac než ho momentálne zaujíma. Zvyčajne stačí odpovedať na jeho otázky a nehovoriť viac ani menej, ako stačí na uspokojivú odpoveď.
2. Nezachádzať do zbytočných detailov, hlavne malé deti sa nepýtajú „ako“, ale „prečo“.
3. Od začiatku používajme správne anatomické výrazy, teda „pošva“, „úď“. Môžeme tak zamedziť vulgárnym pomenovaniám.

4.3.4. Výchova k studu

Výchova k cudnosti nie je možná od prvých školských rokov. Pri necudnosti ide o zneužitie plodivej sily, ktorá sa prebúda v čase dospievania. Pri nedostatku studu ide o nepotrebné odhaľovanie tela. V detstve teda ide len o výchovu k studu.

Dospelí majú byť vo výchove dieťaťa k hanblivosti (studu) bez predsudkov a majú ich viesť k jemnej zdržanlivosti. Bez rozpakov nechajme deti dívať sa na bračeka alebo sestričku ako sa rozvaľuje v plienkach. Lepšie, keď sa dieťa naučí poznávať pohlavné rozdiely ako niečo samozrejmé, než keby muselo tieto poznatky získavať až v rozrušenosti dospievania. Podobná

nepredpojatost má vládnuť pri kúpaní detí alebo keď mamička kojí. Práve tak nech deti správne menujú príslušné telesné údy, aby nebolo nič, čo by malo v budúcnosti výraz „nečisté“. Prudéria a úzkostlivosť budí pravý opak. Budí sa zvedavosť a nesprávne napätie. Na druhej strane učme od začiatku deti jemnej zdržanlivosti. V záhrade a všade, kde deti môžu vidieť i cudzí ľudia, majú mať od malička chlapci ľahké nohavičky a dievčatká šatôčky. Učme ich s rodičovskou autoritou, že niektoré veci sa nikdy pred inými nerobia.

U menších školákov je cieľom tejto výchovy naučiť mladého človeka disciplíne vzhľadom na pohlavný pud, ktorý sa neskoršie prebudí a pomôcť mu vstať do úlohy lásky, ktorá sa spolu s týmto pudom prebudí a bude lákať.

Vo veku posledných školských rokov je potrebné prebrať sieste prikázanie a pred ním podať súhrnný usporiadaný obraz týchto životných pochodov. Z toho potom vyplynie správne odôvodnenie mravného poriadku, aj sila pohnútok.

5. stretnutie: Ježiš nás oslobodzuje

5

5.1. Ježiš nás oslobodzuje

Nosnou líniou témy je prepojenie kresťanskej a židovskej tradície slávenia noci vyslobodenia (vyslobodenie z egyptského otroctva – vyslobodenie z otroctva hriechu). Mojžiš je záchrancom Izraelitov, ktorých vyviedol z krajiny otroctva do Bohom zaslúbenej zeme. Ježiš je naším Záchrancom, ktorý nám ukazuje cestu, ktorou nás vyslobodzuje z „tmy egoizmu“ do „svetla priateľstva s Bohom a s ľuďmi“.

Táto téma pokračuje vo formácii svedomia. Pri formácii svedomia je potrebné, aby sa dieťa naučilo ísť ďalej, ako len zhodnotiť, či neporušilo zákon – Desatoro. Ísť na koreň veci, konať dobro – mať ruky pre druhého – a vidieť to, čo je v živote podstatné.

5.1.1. Židovská Pascha

Židia oslavujú na sviatok Paschy vyslobodenie z egyptského otroctva. Na hodine náboženstva si deti vypočujú rozprávanie o tom, ako dnes židia slávia tento sviatok. O jeho význame, symboloch, modlitbe, slávnostnej hostine. Židia sú naši starší bratia, aj Ježiš bol žid, preto by sme mali poznať ich veľký sviatok, ktorý on tiež oslavoval.

Egyptské otroctvo je obrazom otroctva, ktoré spôsobuje hriech. Ježiš všetkých ľudí zachránil od hriechu. Táto záchrana je darom pre všetkých ľudí.

Odporúčanie pre rodičov: Prečítať si s dieťaťom biblický príbeh o vyslobodení Izraelitov z egyptského otroctva (z detskej biblie alebo jednoducho prerozprávať naspamäť spoločnými silami, využiť pracovný list č. 18 o sviatku Paschy).

5.1.2. Pravidlá pre život na slobode

Boh vyslobodil Izraelitov z egyptského otroctva. Pre život na slobode potrebovali múdre pravidlá, aby žili v pokoji a v mieri, aby boli voči sebe spravodliví, dobroprajní a žili v priateľstve s Bohom.

Keď Izraeliti prechádzali púšťou, utáborili sa naproti vrchu Sinaj. Potom Mojžiš vystúpil na vrch, aby sa rozprával s Bohom. Na vrchu Sinaj uzavrel Boh s ľudom zmluvu, ktorá platí pre všetky pokolenia a všetky časy. Všetci, ktorí budú zmluvu zachovávať, spoznajú, že Boh je verný a chce dobro pre každého človeka.

Aj my sme nové pokolenie, aj pre nás je platná zmluva medzi Bohom a človekom. Túto zmluvu Boh vložil do našich srdc, aby každý človek mohol spoznať pravidlá, ktoré mu pomáhajú k múdremu a dobrému životu.

Deti sa venovali Desatoru v 2. ročníku (rozprávka o pani Múdrosti a jej deťoch). V 3. ročníku si aktivitou na vyučovacej hodine najprv pripomenú príkázania a ich význam a potom rozvinú v pohľade na to, čo pomáhajú chrániť a objavovať.

Je to vyjadrené v nasledujúcej tabuľke:

PRIKÁZANIA	VÝZNAM	POMÁHA	PREVINENIA
1. Ja som Pán, tvoj Boh, nebudeš mať iných bohov, ktorým by si sa klaňal	Láska k Bohu	Objavovať dôležitosť Boha pre náš život	nevera a nedôvera voči Bohu, túžba po moci, povyšovanie seba
2. Nevezmeš Božie meno nadarmo	Úcta k Božiemu menu a pevná vôľa	Objavovať veľkosť Boha	zneužívanie, zosmiešňovanie Božieho mena
3. Pamätaj, že máš svätiť sviatočné dni	Slávenie nedele a sviatočných dní	Objavovať hodnotu času – posvätný čas	neslávenie nedele neúčast' na svätej omši
4. Cti svojho otca a svoju matku	Vďačnosť za rodičov i deti, bezpečie domova	Chrániť rodinu	neúcta voči rodičom

5. Nezabiješ.	Sila chrániť zdravie i život a úcta ku všetkému živému, čo Boh stvoril	Chrániť život a zdravie každého človeka. Chrániť veľkú hodnotu života.	neúcta voči životu, zdraviu, neekologické správanie
6. Nezosmilniš.	Neviditeľná krása srdca	Chrániť naše srdce, aby bolo citlivé, vnímavé, videlo, počulo a konalo, čo je pravdivé, dobré a krásne.	neúcta chlapcov a dievčat voči sebe navzájom
7. Nepokradneš.	Zodpovedný vzťah k veciam a ľuďom	Chrániť majetok každého človeka, ale aj spoločný majetok – aj našu zem	krádež, ničenie majetku iného človeka, ničenie spoločného majetku
8. Nebudeš krivo svedčiť proti svojmu blížnemu.	Dar poznania pravdy a dar pravdovravnosti	Chrániť česť každého človeka.	ohováranie, osočovanie, zosmiešňovanie, ponižovanie
9. Nebudeš žiadostivo túžiť po manželke svojho blížneho.	Rozhodnosť, vernosť a zodpovednosť vo vzťahoch k iným	Chrániť manželstvo a vzťahy.	manželská nevera
10. Nebudeš túžiť po majetku svojho blížneho.	Zodpovedný vzťah k ľuďom a k ich majetku	Chrániť to, čo patrí inému človeku.	závisť, žiarlivosť, neprajnosť

Poznanie Desatora má smerovať aj k výchove svedomia, k výchove k sebareflexii - k nastaveniu zrkadla na seba. Pri formácii svedomia je potrebné, aby sa dieťa naučilo ísť ďalej ako len zhodnotiť, či neporušilo zákon – Desatoro. Ježiš učí naše srdce, aby bolo citlivé, aby nezanedbalo dobro.

Odporúčanie pre rodičov: zopakovať s dieťaťom Desatoro pomocou pracovného listu č. 19.

Trvalá úloha pomôcť dieťaťu pozrieť sa večer do zrkadla podľa pracovného listu na str. 28.

5.1.3. Poznať, konať, vidieť

Téma nadväzuje na biblické príbehy, v ktorých Ježiš uzdravuje chorých. Novozákonná (evanjeliová) formácia svedomia ide ďalej ako len po samotné dodržiavanie zákona (vymedzenie toho, čo sa môže a čo nie). Ježiš hovorí, že neprišiel zákon zrušiť, ale hovorí aj, že to nestačí, keď chceme začať nový život s ním. Je potrebné, aby sme nezanedbávali dobro, resp. predovšetkým robili dobro.

Ježiš uzdravoval chorých, aj nás chce uzdraviť. Uzdravuje nás vo sviatosti zmierenia, pretože aj keď naše oči vidia, uši počujú, ruky, nohy máme zdravé, ale často nevidíme, nepočujeme, nerozhodujeme sa, nekonáme tak, ako by sme mali. Vo sviatosti zmierenia Ježiš uzdravuje naše srdce, aby sme dobre videli srdcom.

Pri výchove svedomia je dôležité klásť dôraz na podstatu zla, ktorou je ublíženie sebe a iným. Nie je vhodné moralizovanie typu: „Toto nesmieš, lebo je to hriech“. Zdravá formácia svedomia je výchovou od heterogénneho svedomia k autonómnemu.

- Heterogénne svedomie súvisí s pochopením príkazov a zákazov rodičov, vychovávateľov a učiteľov. Ich dodržiavanie je závislé od autority rodičov. Konanie dieťaťa určuje poslušnosť voči osobám, s ktorými je vo vzťahu.

- Pri autonómnom svedomí je normou konania vnútorná pravda. Tá musí byť poznaná rozumom. Úsudok rozumu je posilnený učením Cirkvi. Je dôležité, aby sa dieťa učilo vo vzájomnej spolupráci s vrstovníkmi, za podpory nových rozumových schopností si všimalo potreby iných, aby rozvíjalo pravidlá vzájomnosti, ktoré spočívajú vo vzájomnom rešpektovaní

sa. Takýmto spôsobom môže rodič pomôcť dieťaťu vytvárať základ pre autonómne, nie autoritatívne zdôvodňovaný zmysel pre spravodlivosť. Dieťa sa takto učí, že spravodlivosť a česťnosť vyplývajú zo vzájomného rešpektu.

Formáciou svedomia podľa evanjelia naučíme deti sebareflexii, ktorá vedie k úprimnej konverzii. Čím predchádzame formalizmu prijímania sviatosti zmierenia v dospelosti.

Odporúčanie pre rodičov: Rozhovor s dieťaťom o plagáte s veľkým srdcom, v ktorom sú tri menšie srdcia – srdce s koreňom, srdce s dľaňami, srdce s okom. Múdrose človeka spočíva v objavovaní pravdy, dobra a krásy, ktoré do ľudských srdc vložil Boh. Naše srdce má ísť ku koreňu veci konať dobro – mať ruky pre druhého – a vidieť to, čo je v živote podstatné. Pracovný list č. 22.

Modlitba: Bože, ďakujeme ti, že učíš naše srdce poznať, vidieť, počuť a konať to, čo je v živote dôležité. Amen.

5.1.4. Smrť a nový život

Staré musí odumrieť, aby mohlo vyrásť nové, vychádza z podobenstva o pšeničnom zrne Mt 13, 31 – 32 a predstavuje deťom cestu rastu. Aj v nás musí staré odumrieť, aby mohlo vyrásť niečo nové. Toto podobenstvo predchádza téme o Ježišovej smrti a vzkriesení a je analógiou, ktorá má pomôcť porozumieť. Ježiš zomrel na kríži, ale my poznáme tajomstvo pšeničného zrnka. Smrť nie je koniec. Je to premena života na nový život. Ježiš je Boží Syn, má moc nad smrťou a aj nám daruje nový život. My kresťania to oslavujeme na Veľkú noc a pri každej svätej omši. Svetlo, ktoré prináša do nášho života, stále svieti a nikto ho nemôže zhasnúť.

Odporúčanie pre rodičov: Rodič si dieťaťom nechá vyrozprávať cestu zrnka podľa pracovného listu č. 20 a skúsi spolu s dieťaťom nájsť analógiu s Ježišovou smrťou a zmŕtvychvstaním. Môže im pritom pomôcť pracovný list č. 21.

5.1.5. Kresťanská Veľká noc

Žiaci objavujú analógiu medzi starozákonným vyslobodením z egyptského otroctva a novozákonným vyslobodením z otroctva hriechu. Spoznávajú slávenie najväčšieho kresťanského sviatku Veľkej

noci v spoločenstve farnosti i doma v spoločenstve rodiny. Rozprávajú sa o veľkopôstnej príprave a potom o slávení veľkonočného trojdňa: Zeleného štvrtku, Veľkého piatku a Bielej soboty, ktorých vyvrcholením je Veľkonočná nedeľa.

My kresťania oslavujeme vo sviatok Veľkej noci vyslobodenie z otroctva hriechu. Ježiš rozlomil naše okovy a vyvádza nás von z otroctva a tmy hriechu. Veľkonočná svieca – paškál je symbolom nového života v Kristovi, ktorý je svetlom sveta.

Odporúčanie pre rodičov: Spolu s dieťaťom si prečítať príbeh s názvom Kresťanská Veľká noc z pracovného listu č. 24.

5.2. Chránime svet okolo nás

5.2.1. Siedme Božie prikázanie

Nepokradneš! (Ex 20,15;Dt 5,19).

Nepokradneš! (Mt 19,18).

Siedme prikázanie zakazuje nespravodlivo brať alebo ponechávať si majetok blížneho a blížnemu nejako inak spôsobovať škodu na majetku.

Siedme prikázanie zakazuje predovšetkým privlastniť si cudzí majetok. Týka sa však aj úsilia o sociálne spravodlivé usporiadanie sveta a o jeho správny rozvoj. Siedme prikázanie hovorí, že podľa kresťanskej viery sme povinní usilovať sa o ochranu stvorenia a o zachovanie prírodných zdrojov.

Všetci, čo vlastnia časti stvoreného sveta, pretože ich poctivo získali (kúpili, zdedili alebo dostali ako dar), by si mali uvedomiť, že neexistuje majetok bez sociálnych záväzkov. Súkromný vlastník, ktorý svoj majetok spravuje tak, že sa oň stará, rozmnožuje ho a zisky rozdeľuje, pričom každému spravodlivo priznáva jeho podiel, koná úplne podľa vôle Stvoriteľa.

Privlastniť si neprávom cudzí majetok znamená previniť sa proti siedmemu prikázaniu, a to aj vtedy, keď daná záležitosť nemôže byť súdne stíhaná. Aj odcudzenie duševného vlastníctva je krádež. Začína sa odpisovaním v škole, pokračuje nelegálnym sťahovaním obsahov z internetu, týka sa vyhotovovania nelegálnych kópií, vrátane rozmnožovania pirátskych kópií na rozličné prenosné médiá a siahajú až po

obchodovanie s ukradnutými konceptmi a myšlienkami. Každé prevzatie cudzieho duševného vlastníctva si vyžaduje slobodný súhlas pôvodného vlastníka a primeranú odmenu, prípadne podiel autora na čerpaní hodnôt.

Krádež znamená odcudziť vlastníctvo niekoho iného. Týka sa však aj využívania človeka, keď zamestnávateľ nechá svojich zamestnancov pracovať nad rámec svojich povinností alebo im neustále hrozí, že ich prepustí, ak nebudú robiť nadčasy.

Siedme prikázanie chráni dôstojnosť ľudí, najmä tých, ktorí sú odkázaní na iných. Obracia sa na tých, ktorí majú moc nad inými, a hrozí, že ju zneužijú. Na druhej strane zamestnanec má poctivo odviešť prácu za svoju mzdu a nepožadovať neprimeranú odmenu.

Pozitívne znenie siedmeho prikázania by sme mohli vyjadriť slovami – mám dostatok. Som vďačný za to, čo mám. Som spokojný s tým, čo mi Boh dal a z toho, čo som získal svojou prácou, mám z toho radosť.

Ježišových učeníkov charakterizuje láska k chudobným. Sv. Ján Zlatoústý povedal: „Nepodeliť sa s chudobnými znamená okrádať ich a pripravovať ich o život. V skutočnosti nevlastníme svoje, ale ich veci.“

Prehĺbenie katechézy z Katechizmu Katolíckej cirkvi je v Prílohe 1.

5.2.2. Desiate Božie prikázanie

Nepožiadaš ... ničoho, čo blížneho tvojho je (Ex 20,17).

„Nepožiadaš domu blížneho svojho, ani jeho poľa, ani jeho sluhu, ani jeho slúžky, ani jeho voľa, ani jeho osla, ničoho, čo prináleží tvojmu blížnemu“ (Dt 5,21).

„Lebo kde je tvoj poklad, tam bude aj tvoje srdce“ (Mt 6,21).

Desiate prikázanie zdvojuje a dopĺňa deviate, ktoré sa vzťahuje na žiadostivosť tela. Zakazuje žiadostivosť po majetku iného, kde korení krádež, lúpež a podvod, ktoré zakazuje siedme prikázanie.

Desiate prikázanie je dnes nanajvýš aktuálne, lebo reklama nám chce nahovoriť, že náš imidž v spoločnosti závisí od toho, čo si kúpime. Francúzsky sociológ Pierre Bourdieu sa domnieva, že dnes pri nakupovaní dochádza k sociálnym pretekom: „To, čo si môžem kúpiť dokazuje ostatným,

kto som.“ Nezriedka to začína už v škole. Deti musia bezpodmienečne nosiť značkové oblečenie, ináč prídu o uznanie zo strany spolužiakov. Rodičia pošukulujú po susedovom dome a závidia im väčšie auto, či zahraničné dovolenky.

V dnešnej dobe sa stretávame s viditeľne rastúcou spoločenskou závišťou. Ľudia závidia druhým to, čo majú, závidia im zamestnanie, manželku, deti, úspechy. Kto je závistlivý, stále porovnáva seba s niekým iným. Nemá kontakt so sebou samým, ale vždy sa definuje cez porovnávanie s ostatnými. Závisť škodí človekovi na duši i na tele, oberá ho o všetku radosť zo života, o všetku sviežosť.

Kto žiadostivo poškuluje po dome a majetku blízkeho, má nízke sebavedomie. Vlastnú hodnotu vzťahuje na to, čo má, koľko zarába a čo si oblieka. Ježiš odpovedá na desiate prikázanie výzvou objaviť skutočné bohatstvo: „Robte si mešce, ktoré sa nezoderú, nevyčerpatelný poklad v nebi, kde sa zlodej nedostane a kde moľ neničí. Lebo kde je váš poklad, tam bude aj vaše srdce“ (porov. Lk 12, 33-34). Zmyslom desiateho prikázania je postoj vďačnosti za to, čo mám. Keď som vďačný za to, čo mi Boh daroval, potom som slobodný od žiadostivého pohľadu na vlastníctvo druhého. Žiadostivosť človeku neprospeje, robí ho závislým od vlastnej náruživosti. Náruživosť je zdrojom nespokojnosti, nenásytnosti a chamtivosti.

Vďačnosť za to, čo mi Boh dal, pôsobí uzdravujúco. Vďačný človek je spokojný, spolužitie s ním je príjemné. Vďačnosť oslobodzuje od nutkania porovnávať sa s ostatnými a chcieť stavať svoju prácu a svoje schopnosti nad prácu a schopnosti iných. Vďačnosť mi umožňuje, aby som sa spolu s ostatnými tešil z toho, čo sa podarilo. Každý človek má dostatočný dôvod byť vďačný. Nie som vďačný len za to, čo Boh daroval mne samému, ale aj za ľudí, ktorým dal veľa darov, aké u seba nenájdem. Nemôžem mať všetko. Je pekné, keď môžem u iných obdivovať niečo, čo chýba mne. Potom nie som závistlivý, ale teším sa z bohatstva, ktoré obdivujem na iných ľuďoch.

Prehľadnie katechézy z Katechizmu Katolíckej cirkvi je v Prílohe 1.

5.3. Detské chyby a ich príčiny

Druhý vatikánsky koncil hovorí o kresťanskej výchove: „Pri zohľadnení pokrokov psychológie, pedagogiky a didaktiky treba deťom a mládeži pomáhať, aby sa harmonicky rozvíjali, aby rozvíjali svoje telesné, morálne

a duševné schopnosti, aby postupne získali hlbšie vedomie zodpovednosti za svoj vlastný život a za svoj vlastný rozvoj, o ktorý sa musíte stále snažiť, aby rástli v pravej slobode, v statočnom a húževnatom premáhaní síl, ktoré tomu bránia.“ (Deklarácia o kresťanskej výchove, 1)

Správanie sa dieťaťa je reakciou na počínanie rodičov a vychovávateľov. Dieťa potrebuje našu pomoc, aby mohlo byť dobré. Ak má dieťa poslúchať, rodičia mu majú dávať rozumné a dôsledné príkazy; ak má hovoriť pravdu, rodičia mu musia otvoriť pravdu života a vecí.

5.3.1. Dieťa neposlúcha

Pomôcka pre rodičov:

1. Príkazy musia byť dôsledné a rozumné; ak rodič jednoznačne prikáže, ale o päť minút už podľahne plaču a protestom, potom je všetko stratené.
2. Rodičia musia byť v príkazoch a zásadách jednotní.
3. Rodičia toho nesmú prikazovať a zakazovať priveľa a ustavične. U dieťaťa preťaženého príkazmi nastúpi obranný reflex: prestane vnímať.
4. Nepožadovať od dieťaťa, čo je nad jeho sily. Napr. ak je veľmi zaujaté hrou, nechcime, aby okamžite prestalo uprostred hry.
5. Nepoužívajme falošné metódy, napr. „Ak neposlúchneš, vezme ťa bubo“, ale bubo neprišiel a dieťa nás prestalo brať vážne.
6. Získali rodičia úctu a lásku detí? Ak nie, nemôžu očakávať poslušnosť.
7. Odohráva sa výchova v atmosfére radosti?
8. Je neposlušnosť dieťaťa prejavom zlej vôle alebo výrazom silnej osobnosti? Aj malé dieťa objavuje svoju vôľu a chce ju uplatniť. Nesmieme ju zlomiť – to by sme dieťa zmrzčili. Radšej mu povedzme: „Pouvažuj teraz sám, čo je správne. To chceme my obaja.“

5.3.2. Mať a túžba vlastníť

Rozlišovanie medzi „moje“ a „tvoje“ sa dieťa učí len postupne. Dieťa musí pochopiť, že násilie nie je správny spôsob nadobudnutia vlastníctva. Dieťa

len vtedy dokáže svoje veci požičať alebo dať, ak si je isté ich vlastníctvom a samo sebou, ak má pocit bezpečnosti. Lakomstvo, krádež, závišť, neprajnosť – to všetko sú výrazy vnútornej neistoty. Preto predpokladom správnej výchovy k vlastníctvu je: dieťa sa musí cítiť milované, bezpečné a kryté.

Veľmi zaneprázdnení alebo psychicky preťažení rodičia často nenájdu čas a silu, aby svojim deťom prejavili ľudskú náklonnosť. Ako náhradu im dávajú drahé hračky, šaty, sladkosti, peniaze. Dieťa zostane navždy neuspokojené, pretože vnútorná túžba smeruje predovšetkým k ľuďom, avšak nesprávnou výchovou zbudovaná chtivosť po veciach už ostane a stále sa stupňuje.

„Nevie zaobchádzať s peniazmi“, počujeme. Zrejme ho to nikdy neučili. Vedme deti k úcte k vlastníctvu rodiny. Niektoré deti sa dajú ľahko oklamať pri výmene vecí, alebo nevedia nikomu nič odoprieť. Tu musíme všetky „obchodné transakcie“ podmieniť rodičovským súhlasom. Učme deti podeliť sa. Rodičia bývajú šokovaní, ak dieťa niečo ukradne. Tu treba zachovať pokoj. Konštatovať, že to nebolo správne. Rozhovor (nie výsluch), ktorý má objasniť motívy, ktoré dieťa viedli, uskutočniť radšej trochu neskôr. Trest treba uložiť v úplnom pokoji. Najťažší trest: dieťa musí samo vec vrátiť, pre uľahčenie mu môže matka pomôcť. Ak si dieťa zoberie nejakú vec, nemusí to byť vždy s úmyslom krádeže, ale preto, že sa mu niečo veľmi páči a aspoň chvíľku chce podržať vec vo svojich rukách. Najťažšie je vychovávať k úcte k spoločenskému vlastníctvu. Treba objasniť, že to nie je vec nikoho, že na nákup tej veci prispeli aj rodičia.

5.3.3. Dieťa klame

Pri klamstve detí je v prvom rade dôležité skúmať príčinu, prečo dieťa klame. U malých detí to môže byť hra s fantáziou, z ktorej vyrastie. Niekedy deti klamú, aby nerozčúlili rodičov. Boja sa ich hnevu. Príčinou klamstva detí sú najčastejšie rodičia svojím nedostatkom sebaovládania. To neznamená, že by nemali vytykať a trestať nesprávne činy, ale trest musí byť primeraný. Spravodlivý trest dieťa prijme dôstojne.

6. stretnutie: Ježiš nás pozýva na hostinu

6.1. Ježiš nás pozýva na hostinu

Piata téma je vyvrcholením tretieho ročníka, postupne rozvíja myšlienku pozvania na hostinu

Eucharistie.

6.1.1. Ježiš nasycuje

Biblický príbeh o rozmnožení chleba hladným zástupom, ktoré počúvali Ježiša (Jn 6, 1-13) vyjadruje túžbu mnohých ľudí stretnúť Ježiša a počúvať jeho životodarné slovo, ktorým ich Ježiš sýtil. Ale starostlivý Ježiš myslel aj na ich ľudské potreby a nasýtil zástupy chlebom.

Ježiš je ten, kto nás učí zaobchádzať s chlebom. Berie ho do svojich rúk, vzdáva vďaky a rozdáva celému zástupu pri rozmnožení chleba. Deti vedieme k úcte ku chlebu. Je to predpoklad k tomu, aby boli schopné úctivo prežívať stretnutie s Ježišom v Eucharistii. Nestačí len povedať, že chlieb si máme vážiť, je potrebné, aby dieťa videlo náš príklad zaobchádzania s chlebom.

Odporúčanie pre rodičov: Rozhovor s dieťaťom o rozmnožení chleba podľa pracovného listu č. 25.

6.1.2. Ježiš sa stáva chlebom

Posledná večera Lk 22, 14- 22.

Biblické príbehy o hostine poukazujú na najdôležitejšiu hostinu, poslednú večeru, svätú omšu, svätú liturgiu, kde Ježiš pozýva každého človeka, aby s ním jedol, aby sa nasýtil, aby sa ho dotýkal. On sám je chlebom, ktorý sa nám dáva, aby sme sa v ňom stali chlebom pre druhých ľudí.

6.1.3. Obeta ako dar

Ježiš nám dal veľmi veľa. Je pre nás príkladom, ako sa zachovať v rôznych

situáciách, ktoré budeme prežívať. Dáva nám dar odvahy a sily vytrvať, pomáha nám a nenecháva nás samých, môže nám byť posilou, lebo on vie, čo znamená, keď je nám ťažko. Sám sa stretol s veľkou bolesťou, keď sa rozhodol niesť kríž. Dal nám príklad najväčšej lásky, a tým nám dáva aj nový lepší život. On sa nám dáva aj v Eucharistii. (Eucharistia znamená ďakovanie).

Odporúčanie pre rodičov: podľa pracovného listu č. 27 rodič hovorí s dieťaťom o Ježišovej ceste utrpenia.

6.1.4 Stretnutie s Ježišom

Príbeh o emauzských učeníkoch (Lk 24, 13 – 25) prežívame aj my v súčasnosti - pri svätej omši. Ježiš prichádza, aby sa s nami stretol, vysvetľuje nám Písmo, láme chlieb a vyzýva, aby sme sa s jeho požehnaním vrátili do našich domovov.

Odporúčanie pre rodičov: rodič si ešte raz nechá dieťaťom vyrozprávať príbeh o emauzských učeníkoch. Pomôckou môže byť pracovný list č. 28., na ktorom je zobrazený stôl s učeníkami a pokračuje porovnaním príbehu s priebehom svätej omše.

Môžete sa spoločne pomodliť modlitbu: Pane, niekedy máme pocit, že si ďaleko. Nechápeme mnohé veci, ako nechápali emauzskí učeníci. Prosíme Ťa, otvor nám oči, aby sme Ťa spoznali. Možno vo svätej omši, keď nám kňaz vysvetľuje Božie slovo, pri lámaní chleba. Možno v človeku, ktorý stojí pri nás a potrebuje pomoc, alebo k nám hovoríš cez našich rodičov. Ďakujeme Ťi, že sa môžeme s tebou zhovárať aj o tom, čomu nerozumieme. Ďakujeme, že si tu aj dnes pre nás.

6.1.5. Svätá omša

Počas poslednej večere, na krížovej ceste a vo svätej omši sa za nás z lásky obetuje ten istý Ježiš. Dáva nám seba samého tak ako apoštolom. Aj dnes, v súčasnosti, sa pri svätej omši/svätej liturgii, odohrávajú tie isté udalosti ako pod krížom.

Svätá omša má tieto časti (sú dané do súvislosti s biblickým príbehom o emauzských učeníkoch):

Biblický príbeh o emauzských učeníkoch	Časť svätej omše	Priebeh svätej omše	Vysvetlenie časti svätej omše
<i>Ježiš sa stretáva s učeníkami</i>	Úvodné obrady	Úvod – Vyznanie hriechov - Pane, zmiluj sa - Sláva Bohu - Modlitba	Ľudia vyjadrujú, čo prežívajú: svoje starosti, radosti, svoje viny
<i>Ježiš vysvetľuje Písmo</i>	Bohoslužba slova	1. čítanie - Žalm 2. čítanie – Aleluja Evanjelium – Homília Vyznanie viery - Prosby	Boh hovorí k nám ľuďom, dáva nám slová života, aby sme chápali, že je s nami vo všetkom, čo prežívame
<i>Ježiš láme chlieb</i>	Bohoslužba obety	Príprava obetných darov – Vďakyvzdanie – Premenenie – Otče náš – Sväté prijímanie – Modlitba po svätom prijímaní	Ďakujeme Bohu za všetko, čo pre nás urobil, že za nás zomrel. Keď kňaz láme chlieb, hovorí: „Vezmite a jedzte z neho ...“, veríme, že Ježiš je naozaj prítomný.
<i>Cesta učeníkov naspäť do Jeruzalema</i>	Záverečné obrady	Oznamy – Požehnanie - Prepustenie	Boh nám dáva silu (žehná nás), ideme do sveta ako jeho svedkovia.

Odporúčanie pre rodičov: rodič si spolu s dieťaťom zopakuje časti svätej omše podľa pracovného listu č. 29.

6.1.6. Pozvanie na hostinu

Ježiš každého pozýva na hostinu Eucharistie. Keď chcem prijať Eucharistiu, je potrebné mať čisté srdce a dobrý úmysel s vierou v Ježišovu prítomnosť v Eucharistii. Tiež je potrebné dodržať eucharistický pôst: jednu hodinu pred prijímaním nič nejesť a nepiť, okrem čistej vody.

Dôležité je, aby rodič pri slávnosti prvého svätého prijímania svojho dieťaťa prijal pozvanie na eucharistickú hostinu a aby sa spolu pravidelne aj v budúcnosti na tejto hostine posilňovali. Pre dieťa je svedectvo rodičov najsilnejšou motiváciou a potrebnou pravidelnou príležitosťou stávať sa Božím priateľom.

6.2. Spoločne oslavujme Boha – tretie Božie prikázanie

Spomni na sobotňajší deň, aby si ho zasvätil. Šesť dní pracuj a vykonávaj svoju robotu, siedmeho dňa je však sobota Pána, tvojho Boha. Vtedy nebudeš konať nijakú prácu (Ex 20,8-10).

„Sobota bola ustanovená pre človeka, a nie človek pre sobotu; a tak je Syn človeka pánom aj nad sobotou“ (Mk 2, 27-28).

Príkaz Desatora, ktorým Boh prikazuje zachovávať sobotu, má v *Knihe Exodus* charakteristickú formuláciu: „*Spomni na sobotňajší deň, aby si ho zasvätil!*“ (20,8) A okrem inšpirovaného textu ho odôvodňuje pripomienkou Božieho diela: „*Lebo za šesť dní Pán utvoril nebo a zem, more a všetko, čo je v nich, v siedmy deň však odpočíval. Preto ho Pán požehnal a zasvätil ho*“ (20,11).

Skôr ako by prikázanie niečo rozkázalo urobiť, naznačuje, na čo si treba spomenúť. Vyzýva obnoviť si spomienku na to veľké a podstatné Božie dielo, ktorým je stvorenie. Je to spomienka, ktorá má oživovať celý náboženský život človeka, aby vplývala naň najmä v deň, v ktorom má človek *odpočívať*. Odpočinok tak dostane typický posvätný ráz: veriaceho vyzýva odpočívať nielen ako Boh odpočíval, ale odpočívať v Bohu a privádzať mu všetko stvorenie vo vzdávaní chvály a vďaky, v synovskej dôvernosti a snúbeneckom priateľstve.

Téma „spomienky“ na divy, ktoré vykonal Boh vo vzťahu k sobotňajšiemu odpočinku, sa vynára aj v texte *Deuteronomia* (5,12-15), kde sa základ

prikázania nevidí natoľko v diele stvorenia ako v diele oslobodenia, ktoré Boh uskutočnil pri odchode z Egypta: „*Pamätaj, že si bol otrokom v egyptskej krajine a že ťa Pán, tvoj Boh, vyviedol odtiaľ mocnou pravou a zdvihnutým ramenom; preto ti Pán, tvoj Boh, prikázal zachovávať sobotňajší deň*“ (Dt 5,15). Zdá sa, že táto formulácia dopĺňa predchádzajúcu: keď ich berieme do úvahy spolu, naznačujú význam „Pánovho dňa“ v rámci jednotného pohľadu teológie stvorenia a spásy. Obsahom prikázania nie je teda prvotne *akékoľvek prerušenie práce, ale slávenie zázrakov*, ktoré vykonal Boh.

Odpočinok človeka v deň Pána dostáva svoj plný význam v takej miere, v akej miere je živá táto „spomienka“, plná vďaky a chvály voči Bohu. S ním človek vchádza do rozmeru Božieho „odpočinku“ a hlboko sa ho účastní, takže sa stáva schopným pocítiť záchvev tej radosti, ktorú sám Stvoriteľ pocítil po završení stvorenia, keď videl, že všetko, čo urobil, „bolo veľmi dobré“ (Gn 1,31).

[*Dies Domini*, 16-17]

Rodina účasťou na svätej omši venuje priestor a čas, obetuje energiu a prostriedky, učí sa, že život nespočíva len v uspokojovaní potrieb, ale predovšetkým vo vytváraní vzťahov. Nezištnosť nedeľnej Eucharistie vyžaduje, aby *rodina mala účasť na pamiatke na Ježišovu Veľkú noc*. Vo svätej omši sa rodina živí zo stola slova a chleba, ktorý dáva príchut' a zmysel slovám a jedlu, ktoré rodina zdieľa doma pri spoločnom stole. Pamiatka na Ukrižovaného a Zmŕtvychvstalého poukazuje na rozdiel medzi nedeľou a voľným časom. Nedeľná Eucharistia tým, že nás vovádza do Božieho srdca, utvára rodinu a rodina v kresťanskom spoločenstve určitým spôsobom utvára Eucharistiu.

Kresťanská rodina organizuje svoj život, vychováva seba a svoje deti takým spôsobom, aby svätá omša mala prednosť pred akoukoľvek inou povinnosťou.

Prehĺbenie katechézy z Katechizmu Katolíckej cirkvi je v Prílohe 1.

6.3. Svätá omša

Pán Ježiš pri Poslednej večeri ustanovil obetnú hostinu, ktorá nám sprítomňuje obeť kríža. Ježiš chce, aby sme často slávili svätú omšu a z nej žili. Preto je svätá omša stredobodom nášho kresťanského života.

6.3.1. Čo môžeme ako rodina prežiť na spoločnej svätej omši

- vyznávame svoju vieru v Pána Boha, ktorý sa stretáva s nami v obeti svätej omše a chce nás očistiť a obdať svojimi darmi
- môžeme počuť slovo Boha, pôvodcu života i našej rodiny; On jej životu najlepšie rozumie, a preto má čo do jej života povedať, aby bola šťastná
- prinášame život našej rodiny na oltár spolu s darmi chleba a vína, aby boli premenené v Ježiša Krista
- spoločne máme účasť na výkupnej obeti Ježiša Krista, ktorý vykúpil každého člena našej rodiny a každý z nás prichádza prijať od Krista vykúpenie a darovať mu svoj život
- v tejto obeti znovu prijímame i seba navzájom
- vyprosujeme si požehnanie pre našu rodinu
- spájame sa v oslave Pána Boha s ostatnými rodinami a ostatnými ľuďmi našej farnosti, Cirkvi i sveta
- modlíme sa za chudobných, chorých, prenasledovaných
- modlíme sa za biskupov, kňazov a za zodpovedných za našu krajinu
- posilňujeme sa na hostine Pána, aby sme mali celý týždeň silu žiť podľa Božej vôle, teda milovať sa navzájom tak, ako Ježiš Kristus miloval nás
- prijímame Ducha jednoty a lásky, ktorý nás zjednocuje napriek našej jedinečnosti a vytvára z nás spoločenstvo, v ktorom je stále prítomný Boh; stávame sa obrazom Spoločenstva - Najsvätejšej Trojice.

Cirkev slávi každú nedeľu – deň Pána – malú Veľkú noc. Pri eucharistickej oslave spomíname na smrť a vzkriesenie nášho Pána. „Smrť tvoju, Pane, zvestujeme a tvoje zmŕtvychvstanie vyznávame, kým neprídeš v sláve.“

Aj spoločnú cestu rodiny do kostola môžeme starostlivo pripraviť, aby z nej vyžaroval pokoj, ktorý patrí nedeli. Deň sám by mal byť v znamení voľnej chvíle, radosti. Patrí k tomu i pekný obed, ktorý spojí celú rodinu. Popoludnie by mohlo patriť obľúbenej činnosti členov rodiny. Želaniu detí venujeme osobitnú pozornosť. Pokúsime sa uspokojiť každého. Spoločná dohoda rodičov a detí o programe nedele môže pomôcť vytvoriť z nej najkrajší deň v týždni, v ktorom telo i duch načerpá novú silu na nasledujúci pracovný týždeň.

6.3.2. Slávnosť rodiny a spoločenstva

Pri lámaní eucharistického chleba skutočnou účasťou na Pánovom tele sa povznášame k spoločenstvu s ním a medzi sebou. (Druhý vatikánsky koncil, Dogmatická konštitúcia o Cirkvi, 7). Eucharistia je spojenie s Pánom a s bratmi. Kto pristupuje k Pánovmu stolu v zhromaždení obce, pri slávení Eucharistie, ten by nemal mať pred očami nezáväznú reštauráciu, ale rodinný stôl, ktorý je sviatočne prestretý pre sestry a bratov a tak s nimi aj zaobchádzať.

6.3.3. Výchova k spoločnému stolovaniu

Bez príkladu rodičov sa deti nenaučia správne stolovať a rovnako bez príkladu rodičov deti len ťažko nájdu prístup k hostine Pána. Keď však vidia, že matka, otec, aj susedove deti pristupujú k stolu Pána, tak bude rásť aj ich túžba byť pri tom. Chcú robiť to, čo ostatní, dostať ten istý chlieb ako oni.

Deti sa od rodičov naučia mať správny vnútorný postoj pri svätom prijímaní, ak sa rodičia s nimi podelia o vlastné pocity a svoju vieru. Premenenie chleba a vína na Telo a Krv Pána je tajomstvo, ktoré je nevysvetliteľné, nepochopiteľné, ale o posile a o spojení s Pánom sa dá hovoriť pred blízkymi a toto svedectvo upevňuje rodinu, ktorá je domácou cirkvou.

6.3.4. Spoločná oslava svätej omše

Pri bohoslužbe nachádzame prvky, ktoré sú známe z normálneho denného života. K základným prvkom spoluslávenia patrí napr. počúvanie, pozeranie sa, prosenie a ďakovanie, prijímanie a darovanie. Ak sa tieto postoje v rodine praktizujú, potom nebude ťažké nájsť ich aj pri slávení svätej omše.

Deti, ktoré sa naučili doma počúvať, naučia sa to ľahšie aj v kostole. Áno, mnohé je tu nepochopiteľné, ale či mnohé rozhovory rodičov nie sú ťažké alebo pre deti nepochopiteľné? V škole sa tiež nesmie skákať do reči. A rodičia môžu v kostole potichu svojmu dieťaťu vysvetliť, čo je nevyhnutné. Je potrebné učiť deti, aby správne videli. Dnes žijeme v záplave obrazov a efektov. Rodičia pomôžu deťom správne vidieť svet aj tým, že

poukážu aj na veci menšie a nenápadné. Tak môžu prispieť k tomu, že sa deti nebudú na svätej omši nudiť.

Rodičia učia deti prosiť i ďakovať. A Eucharistia je slávnosťou vďakvyzdania. Práve toto by mohla byť vhodná téma na rozhovor pri nedelnom stolovaní, keď sa spokojne sedí s pocitom nasýtenia po obede.

Prijímanie a darovanie - je dôležité, aby sa týmto postojom dieťa učilo, len tak sa stane schopným lásky. Rodina, susedia, podnik, farnosť, spoločnosť – títo všetci potrebujú človeka, ktorý je otvorený pre druhých, ktorý vie prosiť a ďakovať, ktorý je pripravený niečo prijať, ktorý otvára svoje ruky a svoje srdce, aby daroval. Byť podobný Bohu, ktorý nám dáva z lásky svojho Syna a On sa daruje za nás. O tom je obeta svätej omše.

6.3.5. Sväté prijímanie

Pri rozhovore možno viesť dieťa k tajomstvu Eucharistie. Poukázať na spojitosť medzi príbehom o nasýtení tých, ktorí počúvajú Pánovo slovo; k Večeri, ktorú Pán Ježiš slávil so svojimi učeníkmi až k nasýteniu obce veriacich, k svätej hostine pri oslave Eucharistie. Osobitne sviatočné obedy a sviatok Zeleného štvrtku sú vhodnou príležitosťou na tieto rozhovory. Dieťa nemôže nič vypovedať o tajomstve Eucharistie, ale vie, že k nemu prichádza Spasiteľ, keď je svätý Chlieb a vie, že patrí k veľkému spoločenstvu tých, ktorí veria v Krista. Bude sa preto tešiť na to, že môže ísť s rodičmi k Pánovmu stolu.

Patrí k úlohám rodičov, aby budili v deťoch svojím vlastným príkladom a malými podnetmi túžbu, aby sa smeli zúčastniť na svätom prijímaní.

7. stretnutie: Strom viery

7

7.1. Aby strom viery rástol

7.1.1. Rodina otvorená Bohu a blížnemu

Aby strom viery dieťaťa rástol, potrebuje žiť v rodine otvorenej Bohu a blížnemu.

Kresťanská rodina umiestňuje Boha v horizonte života svojich detí od prvých chvíľ ich vedomého jestvovania. Je to prostredie, ktoré dýchajú a ktoré ich preniká. To im pomáha objavovať a prijímať Boha, Ježiša Krista, Svätého Ducha a Cirkev. V plnej súdržnosti už v okamihu narodenia rodičia žiadajú Cirkev o krst pre deti a s radosťou ich prinášajú, aby prijali obmytie krstnou vodou. Ďalej ich sprevádzajú pri príprave na prvé sväté prijímanie a birmovanie, prihlasujú ich na farskú katechézu a hľadajú pre nich školu, kde by sa najlepšie naučili katolíckemu náboženstvu.

Kresťanská výchova detí sa však neobmedzuje na zaradenie Boha medzi dôležité veci v ich živote, ale Boha umiestňuje do stredu ich života tak, aby všetky ostatné činnosti a skutočnosti - rozum, city, sloboda, práca, oddych, bolesť, choroba, radosti, materiálne dobrá, kultúra, jedným slovom, všetko - boli sformované a riadené Božou láskou. Deti si musia navyknúť rozmyšľať pred každým skutkom alebo rozhodnutím takto: «Čo chce Boh, aby som teraz urobil, alebo prestal robiť?» Ježiš Kristus potvrdil vieru a presvedčenie veriacich Starého zákona o tom, čo pokladali za «veľké prikázanie», keď odpovedal učiteľovi zákona, že «prvé prikázanie je toto: milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom, celou svojou dušou, celou svojou silou» (pozri Mk 12,28; Lk 10,25; Mt 22,36n).

Túto výchovu k sústreďeniu sa na lásku k Bohu uskutočňujú rodičia, a to hlavne v realite každodenného života: v rodinnej modlitbe pred jedlom a po jedle, povzbudzovaním detí k vďačnosti Bohu za prijaté dary, v utiekanií sa k nemu vo chvíľach akýchkoľvek bolestí, účasťou na nedelnej omši, sprevádzaním ich ku pravidelnej sviatosti zmierenia, povzbudzovaním

k čítaniu životopisov svätých (alebo premietaniu z DVD nahrávok alebo audio nahrávok). Dôležité miesto má poznávanie Pána Ježiša zo Svätého písma.

Rodičia musia pomáhať svojim deťom objaviť blízkeho, predovšetkým núdneho, a poskytovať malé ale neprestajné služby: deliť sa so svojimi súrodencami o hračky a darčeky, pomáhať menším, dávať almužnu chudobným na ulici, navštevovať chorých príbuzných, sprevádzať starých rodičov a poskytovať im drobné služby, prijímať ľudí prehládajúc a odpúšťajúc im každodenné malé chyby a prehrešky atď. Tieto veci, opakujúce sa znovu a znovu, formujú povahu a pomáhajú osvojovať si dobré návyky umožňujúce čeliť životu "predsudkov" prostredníctvom lásky k druhým, a tak ich robia schopnými vytvárať novú spoločnosť.

7.1.2. Rozprávanie o Pánu Ježišovi

Ak má viera detí rásť – a kresťanská viera je predovšetkým viera v Ježiša Krista, musia deti poznať Ježiša, ako nám o ňom hovorí Sväté písmo. Stretnutie detí s biblickými príbehmi má byť s láskou pripravené.

Niekoľko pohľadov pre prípravu:

1. Výber textov evanjelií. **Texty s jednoduchým a s prehľadným dejom** (príbehy o Pánu Ježišovi, o jeho zázrakoch, podobenstvách, o jeho detstve, utrpení a zmŕtvychvstaní).
2. Prečítať si text a vnímať posolstvo, pozorovať jednotlivé scény duchovným zrakom. **Porozmýšľať, čo treba deťom ujasniť a opisne vysvetliť.** Ťažké slová nahradiť zrozumiteľnými. Pri rozprávaní sa držať biblického textu, neprikrášľovať a nedramatizovať!
3. Snažiť sa dobre pochopiť podstatu výpovede, ktorú nám chce Boh cez príslušný text sprostredkovať. **Porozmýšľať, čo v texte napomôže rozvíjaniu vzťahu dieťaťa ku Kristovi** a ako mu to prijateľne podať, aby sa dieťa mohlo za to oduševniť, nadchnúť.
4. **Používať hovorový spôsob reči.** To znamená, napr. nahradiť dlhé vety krátkymi, jednoduchými vetami. Rozprávanie nemusí byť až do posledného detailu premyslené, môžeme počítať s Duchom Svätým.
5. Pre názornosť je vhodné použiť nejaké **vyobrazenie** príbehu.

6. Dôležité je na rozprávanie **vybrať vhodnú chvíľu.**
7. Po porozprávaní príbehu **dať slovo aj deťom**, aby vyjadrili svoje pocity a názory, alebo príbeh nakreslili. Pomôcť deťom hľadať z textu aplikáciu (poučenie) pre svoj osobný život.
8. Na záver je vhodná voľne formulovaná **modlitba**, v ktorej by sa deti s poďakovaním alebo prosbou obrátili na Pána Ježiša.

Pomôcka

Čítanie Svätého písma uviesť rozhovorom s dieťaťom o tom, ako môžeme niekoho spoznať. Tak, že nám povie niečo o sebe: ako sa volá, kde býva, čo robí, čo má rád... Pán Ježiš nám hovorí o sebe vo Svätom písme. Budeme ho počúvať a spoznávať.

Výber textov (môžeme si ich pripraviť vyššie uvedeným spôsobom)

1. Ježiš je Syn. (Lk 1, 26-33)
2. Narodenie Ježiša. (Lk 2, 1-21)
3. Keď mal dvanásť rokov. (Lk 2, 41-52)
4. Ježiš učí odpúšťať. (Mt 18, 21-35)
5. Ježiš dáva chlieb. (Mt 15, 32-39)
6. Ježiš na svadbe. (Jn 2, 1-11)
7. Ježiš sa modlí. (Lk 11, 1-4; Mt 6, 9-13))
8. Ježiš uzdravuje. (Jn 4, 46-54 alebo Mt 20, 29-34)
9. Ježiš vracia život. (Lk 8, 41-42, 49-56 alebo Lk)
10. Ježiš má priateľov. (Mt 10, 1-4, Mt 20, 25-28, Mk 3, 13-19)
11. Ježiš odpúšťa.
12. Ježiš je prenasledovaný.
13. Ježiš je hostiteľ.
14. Ježiš je Spasiteľ.
15. Ježiš sa vracia k Otcovi.

Je možné použiť prerozprávané texty z Biblie pre deti a podobných publikácií.

Poznámka

Čítať Sväté písmo s deťmi by bolo vhodné v pravidelnom čase, napr. každú stredu večer 10 minút pred spaním.

7.2. Hovoríme pravdu - ôsme Božie prikázanie

Neprehovoriš krivého svedectva proti blížnemu svojmu (Ex 20,16).

Otcom bolo povedané: „Nebudeš krivo prisahať, ale splníš, čo si Pánovi prisahal“ (Mt 5,33).

Osme prikázanie nás pozýva, aby sme preskúmali svoju reč: Čím sú naše slová strpčujúce? V čom prekrúcajú pravdu?

Práve v našej spoločnosti komunikácie, v ktorej sa slová dostanú v zlomku sekundy z jedného konca sveta na druhý, je ôsme prikázanie dôležitým podnetom k starostlivej a pozornej reči, k reči, ktorá slúži pravde, a nie klamstvu, ktorá človeka vzpruží namiesto toho, aby ho zlomila. Osme prikázanie v nás chce vypestovať citlivosť na to, kedy nám hrozí, že pokryvime pravdu a povieme o svojom blížnom niečo, čo ostatných zaujme, čím získame ich pozornosť, aj keby to nezodpovedalo pravde.

Nejde len o otázku klamstva alebo pravdy, ale aj o to, či svojimi slovami niekomu neublížime. Slová vedia povzbudiť, utešiť, spojiť a zohriať. Dokážu však aj ublížiť a ponížiť. Slová, ktoré poškodzujú našu dôstojnosť, zostávajú celé roky zapichnuté v našom srdci ako rybársky háčik, ktorý neviem vytiahnuť. Pichajú, aj keď ten, kto ich vyslovil, na ne už dávno zabudol.

Osme prikázanie nás pozýva k úprimnosti. Úprimným nazývame človeka, ktorý neklame. Úprimný je aj ten, kto žije čestne a má zmysel pre vlastnú česť a dôstojnosť. Kto je čestný, ten si ctí toho druhého a nikdy nebude púšťať do sveta klebetu. Dá sa naňho spoľahnúť. V jeho blízkosti sa cítime vážení a oceňovaní. On sám vyžaduje česť a dôstojnosť. Čestný muž je jasný a priamy. Neprekrúca pravdu. Otvorene povie, čo si myslí.

Nehovorí tajne o iných. Čestní ľudia pozývajú k čestnosti ostatných. Vytvárajú otvorenú dôveru a dôveru vzbudzujúcu atmosféru. Len v tomto ovzduší úprimnosti a otvorenosti, dôvery a zmyslu pre česť môže jestvovať skutočná vzájomnosť.

Byť čestný neznamena len úprimne vyjadriť svoj názor v rozhovore s inými a úprimne a pravdivo opísať stav vecí. Čestnosť si vyžaduje, aby som bol úprimný aj voči sebe samému. Som voči sebe neúprimný, keď sa žením za privysokými ideálmi a držím sa týchto neuskutočniteľných obrazov. Som však neúprimný aj vtedy, keď sa robím menším, než som, keď sa neustále ľutujem, že som ničím a nič nedokážem. Môže to byť aj výhovorka, aby som sa nemusel priamo postaviť voči životu.

Len keď žijeme v pravde a sme pravdiví voči sebe i voči iným, spoznáme slobodu, do ktorej nás chce priviesť Ježiš svojím životom a svojím posolstvom.

Osme prikázanie je aj pozvaním, aby sme vniesli disciplínu do našej reči. Ako často hovoríme nepresne o nás i o ľuďoch! Túto disciplínu v reči mal zrejmé na mysli Pán Ježiš, keď sa v reči na vrchu postavil proti prisahaniu. Lebo prísaha predpokladá, že moja reč bez nej nemá takú vážnosť. Naša reč má byť však jasná (áno – áno, nie – nie), lebo len tak sa okolo nás rozšíri jasnosť, dôvera a hodnovernosť.

Prehĺbenie katechézy z Katechizmu Katolíckej cirkvi je v Prílohe 1.

7.3. Život kresťanskej rodiny

Život kresťanskej rodiny sa naplňa v priebehu cirkevného roka. Spoločné slávenie sviatkov nielen v kostole, ale aj doma povzbudzuje každého člena rodiny do kresťanského prežívania všedných dní v tých prostrediach, do ktorých prichádzajú. Povzbudením vo viere pre rodinu sú aj pravidelné stretnutia rodín vo farnosti, kde zdieľajú svoj život v spoločenstve s kresťanskými rodinami. Prežívajú spoločne každodenné radosti a starosti, vzájomne si pomáhajú v konkrétnych veciach.

7.3.1. Slávenie sviatkov cirkevného roka

Rok Pána

Počas liturgického roka sa v súvislom slede sviatkov sprítomňujú spasiteľné činy nášho Vykupiteľa. Cirkev postupne predkladá celé tajomstvo Kristovo od Vtelenia a Narodenia až po Nanebovstúpenie, po Turíce a po očakávanie blaženej nádeje príchodu Pána. (Konštitúcia 2.VK O posvätej liturgii, 102). Poukazuje tiež na zvláštne uctievanie Božej Matky, ktorá je nedeliteľným zväzkom spojená so spasiteľným dielom svojho Syna. Potom nasleduje zmienka o pamiatkach mučeníkov a ostatných svätých. Cirkev slávi tieto sviatky v Božom dome pri eucharistickej slávnosti. Modlitby, výzdoba kostola, liturgické rúcha a iné vonkajšie znaky a zvyky sú charakteristické pre určitý sviatok.

Cirkevný rok v rodine

Každý sviatok je svedectvom pre svet. Radujeme sa z niečoho, čo sme priamo alebo nepriamo dostali darované. Ďakujeme Bohu ako Darcovi všetkých darov a tým, prostredníctvom ktorých ich podielil. Ku každému sviatku patrí chvála Boha v nejakej forme, od tichej modlitby po eucharistickú oslavu v zhromaždení veriacich. Každý sviatok má svoje opodstatnenie, ktoré je potrebné poznať, aby mohol byť primerane slávený. Veľký význam má vo sviatok voľná chvíľa, v ktorej spoločne rodina prežíva radosť a oslavu. Vonkajší rámec sviatku dodáva vyzdobená miestnosť, sviatočné oblečenie. Radosť a vďačnosť sú podstatnými základnými postojmi pri slávení sviatkov.

Veľká noc

Veľká noc je sviatkom všetkých sviatkov v živote Cirkvi a v živote kresťanov. Týmto sviatkom predchádza dlhá pôstna doba. „Konečný šprint“ príde vo Veľkom týždni. Pre rodinu z toho vyplývajú niektoré úvahy o tom, ako spoločne prežiť tieto dôležité chvíle. Zamýšľanie sa nad sebou u dospelých, teda u rodičov, je rovnako dôležité ako vedomé vedenie detí v tejto dobe. Musia premýšľať, aký zmysel pôstna doba má, majú o tom rozprávať. Spytovanie svedomia, pokánie, účelné obmedzenia, uvedomene konané skutky, vzájomné vyjadrenie odprosenia a zmierenia, modlitby

a bohoslužby – domáce pobožnosti - sú dobrou prípravou. V liturgii Veľkého týždňa dosiahnu svoj vrchol. Nemá sa zanedbávať nijaká bohoslužba a treba brať so sebou aj deti, pokiaľ je to len trochu možné. Osobitným sviatkom v týchto dňoch je večer Zeleného štvrtka. Po liturgickej oslave sa schádza rodina k hostine lásky. V nijaký iný deň v roku nie je taká zjavná jednota medzi oslavou v Cirkvi a doma: svätá hostina nachádza pokračovanie v hostine rodiny. Kristus je prítomný!

Veľká noc. Pán vstal z mŕtvych, aj my máme vstať. Radostné aleluja počas eucharistickej slávnosti pokračuje pri slávnostnom stole. Na stole sú zafarbené pomalované vajčká, ktoré maľovali deti, požehnaný upečený baránok alebo iné jedlá, horí veľkonočná svieca – viditeľné znamenie Zmŕtvychvstania.

Vianoce

Druhý najväčší sviatočný okruh je vianočný čas. Príprava na príchod Pána sa deje v týždňoch pred Narodením. V pozadí má vždy stáť ústredné tajomstvo: Boh nám posielal svojho Syna. Aj my máme viac milovať a byť znamením tejto lásky.

Symbolom očakávania i približovania sa času príchodu Pána je adventný veniec. Advent je časom, v ktorom sa viac spieva ako inokedy. Je tiež časom tajností. Časom prejavy skrytých pozorností našim blízkym i prípravy maličkostí pre vzájomné obdarovanie pod stromčekom. Všetko toto je zvýraznením oslavy najväčšieho Daru lásky Otca, Ježiša Krista, ktorý prichádza na svet. Žiaden iný dar by ho nemal zatieniť. Aj obdarovanie sa má spojiť s domácou pobožnosťou v jednu bohoslužbu.

Najdôležitejšie sviatky Cirkevného roka

Panny Márie Bohorodičky	1. január
Zjavenie Pána	6. január
Veľkonočná nedeľa a všetky nedele v roku	
Nanebovstúpenie Pána	
Zoslanie Ducha Svätého (nedeľa)	

Najsvätejšie Kristovo Telo a Krv	
Sv. Petra a Pavla, apoštolov	29. jún
Nanebovzatie Panny Márie	15. august
Všetkých svätých	1. november
Nepoškvrnené počatie Panny Márie	8. december
Narodenie Pána	25. december

7.3.2. Stretnutia rodín vo farnosti

Stretnutia rodičov prvoprijímajúcich detí by mohli pokračovať stretnutiami rodín – manželských párov vo farnosti napr. raz za mesiac. Témy a priebeh spoločných stretnutí ponúkajú pastoračné pomôcky vydané Pápežskou radou pre rodinu k príprave svetových stretnutí rodín, ktoré obsahujú 12 katechéz so zamysleniami, podnetmi na rozhovory a spoločnú modlitbu. Sú k dispozícii vo farnosti alebo na web-stránke Rady KBS pre rodinu www.rodina.kbs.sk

8. stretnutie:

Príprava slávnosti v kostole

8

Stretnutie by mohlo prebiehať nasledovne:

1. Spoločná modlitba rodičov za svoje prvoprijímajúce deti a za slávnosť prvého sv. prijímania vo farnosti. Modlitba môže mať rôzne formy, nasleduje niekoľko námetov:

- I. prečítanie textu zo Svätého písma (napr. Jn 6, 48-51; Mt 15, 32-38; Mt 26, 25-29), krátka úvaha a spontánne modlitby rodičov.
- II. Ruženec svetla alebo jeho posledný desiatok.
- III. Eucharistická adorácia.
- IV. Litánie k Najsv. Ježišovmu Telu a Krvi.

2. Povzbudenie rodičov k plnej účasti na slávení prvého svätého prijímania ich detí tým, že spolu s deťmi prijímú sviatosť zmierenia a v deň slávnosti prijímú pozvanie k eucharistickému stolu.

Spoluúčasť rodičov je najväčší dar, ktorý v tento deň môžu darovať svojim deťom.

3. Organizačná príprava slávnosti v kostole s dôrazom na vytvorenie priestoru pre vnútorné prežívanie detí. Aby príliš veľa vonkajších vecí neodviedlo pozornosť od podstaty slávnosti. Nech dominuje radosť a jednoduchosť.

MODLITBA ZA RODINU

(bl. Ján Pavol II.)

Pane, Ty si otcom
každej rodiny na Zemi
Ty si otcom všetkých ľudí.
Daj, skrze Tvojho Syna, Ježiša Krista,
ktorý sa pre nás stal človekom
a skrze Ducha Svätého,
ktorý je poslom Tvojej lásky k nám,
aby sa každá rodina na Zemi
stala pre každú ďalšiu generáciu
svätyňou lásky a života,
lebo len Ty si opravdivá Láska a Život.
Daj, aby Tvoja milosť
sprevádzala myšlienky, slová a skutky
každého manžela a manželky
pre dobro ich rodiny a rodín na celom svete.
Daj, aby mladí ľudia našli v rodine
pevnú oporu pre svoju ľudskú dôstojnosť
a pre rast v pravde a láske.
Daj, aby sa láska,
posilnená milosťou sviatosti manželstva,
ukázala silnejšou než všetky slabosti a skúšky,
ktorými rodiny niekedy musia prejsť.
Na príhovor Svätej rodiny
daj, aby svetová misia našej matky Cirkvi
v rodine a prostredníctvom rodiny
priniesla svoje ovocie.
Skrze nášho Pána Ježiša Krista,
ktorý je Cesta, Pravda a Život
po všetky veky vekov.
Amen.

LITERATÚRA

- Cesta viery – Metodická príručka katolíckeho náboženstva
pre 3. ročník základných škôl
- Anselm Grün: Desiat rád pre šťastný život, sprievodca na ceste
k slobode
- Katechizmus Katolíckej cirkvi
- Deklarácia o kresťanskej výchove (II. Vatikánsky koncil)
- Ján Pavol II, Dies Domini, 1998
- YOUCAT, Katechizmus Katolíckej cirkvi pre mladých
- Helmut Geiger, Hans Donat: Rozhovory o kresťanskej výchove
- Ross Campbell: Potrebujem Tvoju lásku, Návrat 1992
- Prípravné katechézy na VI. Svetové stretnutie rodín v Mexiku, 2009;
Rodina, formovateľka ľudských a kresťanských hodôt
- Prípravné katechézy na VII. Svetové stretnutie rodín v Miláne, 2012;
Rodina, práca a sviatok

PRVÉ PRIKÁZANIE

„Ja som Pán, tvoj Boh, ktorý ťa vyviedol z egyptskej krajiny, z domu otroctva. Nebudeš mať iných bohov okrem mňa! Neurobíš si modlu ani nijakú podobu toho, čo je hore na nebi, alebo dolu na zemi, alebo vo vode pod zemou! Nebudeš sa im klaňať a ani uctievať ich!“ (Ex 20, 2-5).

Napísané je: „Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť“ (Mt 4,10).

I. „Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť“

Viera

Prvé prikázanie od nás žiada, aby sme chránili a živilí svoju vieru so všetkou múdrosťou a bdelosťou a odvrhli všetko, čo sa jej protiví. Proti viere možno hrešiť rozličnými spôsobmi:

- *Dobrovoľné pochybovanie* o viere nás vedie k nedbalosti a k odvrhnutiu toho, čo Boh zjavil a čo nám predkladá veriť Cirkev.
- *Nedobrovoľné pochybovanie* znamená váhavosť vo viere, ťažkosť pri prekonávaní námietok, ale aj úzkostlivosť vo viere, ktorá vyplýva z jej nejasností.
- *Nevera* je zanedbávanie zjavenej pravdy alebo dobrovoľné odmietnutie súhlasu s ňou.
- *Kacírstvo* je zatvrdlivé popieranie niektorej pravdy po prijatí krstu, pravdy, ktorá sa musí prijímať ako božská a katolícka (všeobecná), alebo zatvrdlivá pochybnosť o takejto pravde.
- *Odpadlíctvo* je úplné odvrhnutie kresťanskej viery.
- *Schizma - rozkol* je odmietnutie podriadenosti najvyššiemu veľkňazovi, pápežovi, alebo odmietnutie spoločenstva s členmi Cirkvi, ktorí sú mu podriadení.

Nádej

Prvé prikázanie sa tiež zameriava na hriechy proti nádeji, ktorými sú beznádej a domýšľavosť. V zúfalstve človek prestáva dúfať vo svoju osobnú spásu, v Božiu pomoc na ceste k nej alebo v odpustenie svojich hriechov.

Protiví sa Božej добрote, spravodlivosti a milosrdenstvu. Človek zabúda, že Pán je verný vo svojich prisľuboch a milosrdenstve. Sú dva druhy *domýšľavosti*: človek *preceňuje svoje schopnosti* (domnieva sa, že sa zachráni sám bez pomoci zhora) alebo *sa opovážlivo spolieha na Božiu všemohúcnosť a Božie milosrdenstvo* (v nádeji, že odpustenie sa dá dosiahnuť bez obrátenia a oslávenie bez akejkoľvek zásluhy a osobného úsilia).

Láska

Proti Božej láske sa možno prehrešiť viacerými spôsobmi:

- *Lahostajnosťou*, keď nechceme alebo otvorene odmietame uvažovať o Božej láske; neuznávame jej dobrotu a popierame jej silu.
- *Nevďačnosťou*, keď zanedbávame alebo sa zdráhame uznať Božiu lásku a odplácať sa láskou za lásku.
- *Vlažnosťou*, keď váhame alebo zanedbávame odpovedať na Božiu lásku; vlažnosť môže znamenať aj odmietnutie otvoriť sa hnutiu lásky.
- *Zatrpknosťou* alebo duchovnou lenivosťou zachádzame až tak ďaleko, že odmietame radosť, ktorá pochádza od Boha, a desíme sa Božej dobroty.
- *Nenávisťou* k Bohu, ktorá pochádza z pýchy, sa stavíme proti Božej láske tým, že popierame jej dobrotu a nárokuje si právo zlorečiť tomu, kto zakazuje hrešiť a ukladá tresty.

II. Jedine jemu sa budeš klaňať

Klaňanie

Klaňanie je prvoradým skutkom čnosti nábožnosti. Klaňať sa Bohu znamená uznávať ho za Boha, Stvoriteľa a Spasiteľa, za Pána všetkého, čo jestvuje, za nekonečnú a milosrdnú Lásku: „Pánovi, svojmu Bohu sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť“ (Lk 4,8), povedal Ježiš, citujúc Deuteronomium. Adorácia jediného Boha oslobodzuje človeka od uzavretia sa do seba, od otroctva hriechu a modloslužby sveta.

Modlitba

Skutky viery, nádeje a lásky, ktoré nariaďuje prvé prikázanie, sa uskutočňujú v modlitbe. Povznesenie ducha k Bohu je výrazom našej adorácie Boha modlitbou chvály a vzdávania vďaky, príhovoru a prosby. Modlitba je nevyhnutnou podmienkou, aby sme mohli zachovávať Božie prikázania.

Povinnosť spoločnosti voči náboženstvu a právo na náboženskú slobodu

V náboženskej oblasti nikto nesmie byť nútený, aby konal proti svojmu svedomiu, a na druhej strane nikomu sa nesmie brániť, aby konal podľa vlastného svedomia súkromne i verejne. Toto právo sa zakladá na samotnej prirodzenosti ľudskej osoby.

III. „Nebudeš mať iných bohov okrem mňa“

Prvé prikázanie zakazuje uctievať iných bohov okrem jediného Pána, ktorý sa zjavil svojmu ľudu. Nepripúšťa poveru a neveru v Boha - ateizmus.

Povera

Povera je vybočenie náboženského cítenia a prejavov, ktoré z neho vyplývajú. Môže sa predstaviť ako zamaskovaná viera, ktorú vzdávame pravému Bohu, keď napríklad niekto pripisuje magickú zázračnú dôležitosť určitým praktikám, ktoré sú inak legitímne alebo aj potrebné. Alebo spájať účinnosť modlitieb alebo sviatostných znakov iba s ich materiálnou stránkou bez požadovaných vnútorných dispozícií znamená upadnúť do povery.

Modloslužba

Spočíva v zbožšťovaní toho, čo nie je Boh. Modloslužbou je aj uctievanie nejakého stvorenia a klaňanie sa mu ako Bohu; môže ísť o bôžikov a démonov (napr. satanizmus), o moc, rozkoš, rasu, predkov, o štát, peniaze a pod.

Veštenie a čarovanie

Treba zavrhnúť všetky formy *veštenia*: utiekanie sa k satanovi alebo démonom, vyvolávanie mŕtvych a iné praktiky, o ktorých sa ľudia nepravdivo domnievajú, že by mohli „odhaliť“ budúcnosť. Radenie sa s horoskopmi, astrológia, čítanie z ruky, predpovede osudov z vonkajších znakov, jasnovidectvo, utiekanie sa k médiám, to všetko skrýva v sebe túžbu ovládnuť čas, dejiny a nakoniec človeka, snahu nakloniť si skryté mocnosti. Cirkev vystríha veriacich, aby sa pred nimi chránili.

Bezbožnosť

Prvé Božie prikázanie odsudzuje hlavné hriechy bezbožnosti a to: pokúšanie Boha slovami a skutkami, svätokrádež a svätokupectvo.

- *Pokúšanie Boha* spočíva v tom, že sa slovami alebo skutkami podrobuje skúške jeho dobrota a všemohúcnosť.
- *Svätokrádež* spočíva v znesväcovaní alebo v nedôstojnom vzťahu ku sviatostiam a k iným liturgickým úkonom, k osobám, veciam

a miestam, ktoré sú zasvätené Bohu. Svätokrádež je ťažkým hriechom, najmä ak sa pácha proti Eucharistii, pretože v tejto sviatosti sa nám sprítomňuje podstatným spôsobom samotné Kristovo Telo.

- *Svätokupectvo* (simónia) sa definuje ako kupovanie alebo predávanie duchovných hodnôt či úkonov. Je nemožné privlastňovať si duchovné dobré a správať sa voči nim ako vlastníci alebo páni, lebo ich prameňom je Boh. Od neho ich človek môže dostať len zadarmo.

Ateizmus

Veľmi častý je praktický materializmus, ktorý ohraničuje svoje potreby a svoje ambície výlučne pozemským priestorom a časom. Ateistický humanizmus sa mylne domnieva, že človek si je sám sebe cieľom, jediným tvorcom a správcom svojich dejín.

IV. „Neurobiš si modlu ani nijakú podobu“

Božie prikázanie zahrňovalo zákaz akéhokoľvek znázorňovania Boha ľudskou rukou. A predsa už od čias Starého zákona Boh nariadil alebo dovolil tvoriť obrazy, ktoré by symbolicky viedli k spáse skrze vtelené Slovo: taký bol medený had, archa zmluvy a cherubíni. Kresťanské uctievanie obrazov nie je v rozpore s prvým prikázáním, ktoré zakazuje modly. V skutočnosti „úcta, ktorá sa vzdáva obrazu patrí pôvodnému modelu“ a „ktokoľvek uctieva obraz, vzdáva v ňom úctu namaľovanej osobe“.

DRUHÉ PRIKÁZANIE

„Nevezmeš meno Pána, svojho Boha, nadarmo!“ (Ex 20, 7; Dt 5, 11).“

I. Meno Pánovo je sväté

Boh oznamuje svoje meno tým, ktorí v neho veria; zjavuje sa im vo svojom osobnom tajomstve. Preto ho človek nesmie zneužívať. Musí naň pamätať a v tichosti sa mu klaňať s láskou. Vo svojich rečových prejavoch ho má spomínať len vtedy, keď chce Boha velebiť, chváliť a oslavovať. Veriaci musí svedčiť o Pánovom mene tým, že vyznáva svoju vieru a nepodlieha strachu.

Druhé prikázanie zakazuje *zneužívať Pánovo meno*, to znamená akékoľvek nevhodné používanie Božieho mena, mena Ježiša Krista, Panny Márie a všetkých svätých.

Prísľuby, ktoré sa dávajú iným v Božom mene, zaručujú čestnosť, vernosť, pravdovravnosť a božskú autoritu. Musia sa rešpektovať tak, ako je to spravodlivé. Ak sa im niekto spreneverí, znamená to, že zneužil Božie meno a akoby urobil z Boha luhára.

Rúhanie sa priamo protiví druhému prikázaniu. Spočíva v tom, že sa proti Bohu, vnútorne alebo aj navonok, vyslovujú vyzývavé reči, slová nenávisť, výčítiek, opovrhnutia, zlorečenia, nedostatku úcty voči nemu a jeho rozhodnutiam, zneužívania jeho mena. Samé osebe je ťažkým hriechom.

Zlozvyky, v ktorých sa vyslovuje Božie meno, ale nie s úmyslom rúhať sa, sú nedostatkom úcty voči Pánovi. Druhé prikázanie zakazuje používať Božie meno aj pri *čarovaní*.

II. Nevyslovíš meno Pánovo nadarmo

Druhé prikázanie zakazuje *krivú prisahu*. Prisahať alebo zaklínať sa znamená, že si pozývame Boha za svedka na dosvedčenie nášho tvrdenia. To znamená, že sa dovolávame Božej pravdivosti ako záruky svojej vlastnej pravdovravnosti.

Krivoprisažník je ten, kto pod prisahou dáva sľub a nemá v úmysle zachovať ho, alebo kto sa nepridržia toho, čo pod prisahou sľúbil. Krivá prisaha znamená ťažký nedostatok úcty voči Pánovi každého slova. Ak sa niekto zaručí prisahou, že vykoná nejaký zlý skutok, dostáva sa do protikladu so svätosťou Božieho mena.

Ježiš vysvetlil druhé prikázanie v reči na vrchu: „Počuli ste, že otcom bolo povedané: *Nebudeš krivo prisahať, ale splniš, čo si Pánovi prisahal! No, ja vám hovorím: Vôbec neprisahajte... Ale vaša reč nech je: áno - áno, nie - nie. Čo je navyše, pochádza od Zlého*“ (Mt 5,33-34.37). Ježiš učí, že každá prisaha obsahuje vzťah k Bohu a každá prítomnosť Boha a jeho pravdy sa musí uctievať v každom slove.

Podľa svätého Pavla cirkevná tradícia pochopila Ježišove slová tak, že sa nestavajú proti prisaha, ak sa koná z vážnej a spravodlivej príčiny (napríklad

pred súdom). Prísaha, to znamená vyslovenie Božieho mena ako svedka pravdy, sa môže uskutočniť len v záujme pravdy, zo znalosťou veci a podľa spravodlivosti.

Svätosť Božieho mena vyžaduje, abysme sa neutiekali k nemu v malicherných záležitostiach a neprisahali za okolností, v ktorých by sa prísaha mohla chápať ako schvaľovanie moci, ktorá žiada neoprávnené požiadavky. Keď prísahu žiadajú nelegitímne občianske authority, môže sa odmietnuť. A tak treba urobiť, aj keď sa požaduje pre ciele, ktoré sú v rozpore s dôstojnosťou osôb alebo cirkevným spoločenstvom.

III. Meno kresťan

Sviatosť krstu sa udeľuje „v mene Otca i Syna i Duchu Svätého“ (Mt 28,19). Pri krste Pánovo meno posväcuje človeka a kresťan dostáva v Cirkvi svoje meno. Môže to byť meno niektorého svätca, to znamená učeníka, ktorý žil v príkladnej vernosti voči svojmu Pánovi. Patronát svätca ponúka vzor lásky a zabezpečuje jeho orodovanie. Krstné meno môže tiež vyjadrovať kresťanské tajomstvo alebo kresťanskú čnosť. Rodičia, kmotrovci a kňaz musia dbať, aby sa nedávalo pokrstenému meno, ktoré je cudzie ponímaniu kresťanstva.

Kresťan začína svoj deň, svoje modlitby a prácu znamením kríža, „v mene Otca i Syna i Duchu Svätého. Amen“. Pokrstený zasväcuje deň Božej slávy a prosí o Spasiteľovu milosť, ktorá mu umožní konať v Duchu Svätom ako dieťa Otca. Znamenie kríža nás posilňuje v pokušeniach a v ťažkostiach.

Boh nazýva každého jeho menom. Meno každého človeka je sväté. Meno je obrazom osoby. Vyžaduje úctu ako znak hodnosti toho, kto ho nosí.

TRETIE PRIKÁZANIE

„Spomni na sobotňajší deň, aby si ho zasvätil. Šesť dní pracuj a vykonávaj svoju robotu, siedmeho dňa je však sobota Pána, tvojho Boha. Vtedy nebudeš konať nijakú prácu“ (Ex 20,8-10).

„Sobota bola ustanovená pre človeka, a nie človek pre sobotu; a tak je Syn človeka pánom aj nad sobotou“ (Mk 2, 27-28).

I. Sobotný deň

Tretie prikázanie Desatora pripomína posvätnosť sobotného dňa. Pri tejto príležitosti Písmo pripomína stvorenie: „Lebo za šesť dní utvoril Pán nebo a zem, more a všetko, čo je v nich, v siedmy deň však odpočíval. Preto ho Pán požehnal a zasvätil“ (Ex 20,11). V Pánovom dni Písmo sväté odhaľuje ešte aj živú pamiatku vyslobodenia Izraela z egyptského otroctva: „Pamätaj, že si bol otrokom v egyptskej zemi a že Pán, Boh tvoj, vyviedol ťa odtiaľ mocnou pravicom a zdvihnutým ramenom. Preto Pán, Boh tvoj, prikázal ti zachovávať sobotňajší deň“ (Dt 5,15). Boh zveril Izraelovi sobotu, aby ju zachovával na znak neporušiteľnej zmluvy. Sobota je posvätné rezervované pre Pána na Božiu chválu za dielo jeho stvorenia a za všetky spásenosné činy v prospech Izraela. Konanie Boha je vzorom pre ľudské konanie. Ak si Boh „oddýchol“ na siedmy deň (Ex 31,17), človek musí tiež oddychovať a nechať všetkých, aby „si vydýchli“ (Ex 23,12). V sobotu ustupujú všetky každodenné práce a odkladajú sa. Je to deň protestu proti otroctvu práce a kultu peňazí.

II. Deň Pána

„Toto je deň, čo učinil Pán, plesajme a radujme sa z neho“ (Ž 118,24).

Deň zmŕtvychvstania: nové stvorenie

Ježiš vstal z mŕtvych „na úsvite prvého dňa v týždni“. Takže „prvý deň“, deň Kristovho zmŕtvychvstania pripomína prvé stvorenie. A ako „ôsmy deň“, ktorý nasleduje po sobote, znamená nové stvorenie, ktoré sa začalo Kristovým zmŕtvychvstaním. Pre kresťanov sa ten deň stal prvým zo všetkých dní, prvým zo všetkých sviatkov, Pánovým dňom, nedeľou.

Nedeľná Eucharistia

Nedeľná oslava Pánovho dňa a Eucharistie je stredom života Cirkvi: Nedeľa, keď sa podľa apoštolskej tradície slávi veľkonočné tajomstvo, sa musí zachovávať v celej Cirkvi ako hlavný deň prikázaného sviatku.

Podobne treba svätiť dni Narodenia nášho Pána Ježiša Krista, Zjavenia Pána, Nanebovstúpenia, Najsvätejšieho Tela a Krvi Kristovej, deň Panny Márie Bohorodičky, jej Nepoškvrneného počatia a Nanebovzatia, Svätého Jozefa (u nás nie je prikázaným sviatkom), Svätých apoštolov Petra a Pavla a Všetkých svätých.

Farnosť je vymedzené spoločenstvo veriacich, ustanovené ustáleným spôsobom v partikulárnej cirkvi, v ktorom je pastorálna starostlivosť zverená

farárovi ako vlastnému pastierovi, ktorý podlieha autorite diecézneho biskupa. Umožňuje všetkým veriacim zhromažďovať sa na jednom mieste na nedeľnom slávení Eucharistie. Farnosť povzbudzuje kresťanský ľud, aby sa pravidelne zúčastňoval na liturgickom živote a zhromažďuje ho pri tomto slávení. Vyučuje spásnosné Kristovo učenie; uskutočňuje Pánovu lásku v dobrých a bratských skutkoch.

Záväznosť nedele

Príkazom Cirkvi sa definuje a spresňuje Pánov zákon: V nedeľu a v iných dňoch predpísaných sviatkov sú veriaci povinní zúčastniť sa na svätej omši. Tomuto prikázaniu zadostučiní, kto je prítomný na svätej omši, ktorá sa slávi podľa katolíckeho obradu v samotný sviatočný deň alebo večer predchádzajúceho dňa. Nedeľná Eucharistia je základom a potvrdením celej kresťanskej praxe. Preto sú veriaci povinní zúčastniť sa na Eucharistii v predpísaných dňoch. Výnimky môžu ospravedlniť vážne dôvody (napríklad choroba, starostlivosť o malé deti). Dišpenz môže udeliť miestny farár. Tí, čo svojvoľne neplnia túto povinnosť, dopúšťajú sa ťažkého hriechu.

Deň milosti a prerušenia práce

Počas nediel a dní ostatných prikázaných sviatkov sa majú veriaci zdržiavať takých prác a činností, ktoré by im bránili uctievať Boha, čo je najvlastnejšou náplňou Pánovho dňa, konať skutky milosrdenstva a vhodne si uvoľniť telo a ducha. Nevyhnutné domáce práce alebo veľmi užitočná činnosť v záujme spoločnosti poskytujú legitímne ospravedlnenie voči predpisu o nedeľnom odpočinku. Veriaci musia dbať, aby takéto výnimky nevedli k zvyklostiam, ktoré by boli škodlivé náboženstvu, rodinnému životu a zdraviu.

Kresťania, ktorí žijú v pohodlí, nech si pripomenú svojich bratov, ktorí majú tie isté potreby a tie isté práva, a nemôžu si odpočinúť pre chudobu a biedu. Kresťanská nábožnosť už tradične zasväcuje nedeľu dobrým skutkom a pokorným službám nemocným, chorľavým a starcom. Kresťania môžu svätiť nedeľu aj tým, že venujú svojej rodine a svojim blízkym čas a starostlivosť, na ktoré cez iné dni v týždni nestačia. Nedeľa je aj dňom na uvažovanie, dňom na ticho, na pestovanie kultúry a meditáciu, čo všetko napomáha vzťahaniu vnútorného a kresťanského života.

ŠTVRTÉ PRIKÁZANIE

„Cti otca svojho i matku svoju, aby si dlho žil na zemi, ktorú ti dá Pán, tvoj Boh“ (Ex 20,12).

A bol im poslušný (Lk 2,51).

Pán Ježiš sám pripomenul silu tohto „Božieho prikázania“ (Mk 7,8-13). Apoštol učí: „Deti, poslúchajte svojich rodičov v Pánovi, lebo je to spravodlivé. Cti svojho otca i matku, to je prvé prikázanie s prislúbením: aby ti dobre bolo a aby si dlho žil na zemi „ (Ef 6,1-3).

Štvrté prikázanie sa obracia výslovne na deti v ich vzťahoch k otcovi a k matke. Ide však aj o vzťahy najvšeobecnejšie. Zahŕňa aj vzťahy príbuzenské s členmi rodiny. Požaduje vzdávať úctu, prejavovať láskavosť a vďačnosť starým rodičom a predkom. Vzťahuje sa napokon aj na povinnosti žiakov voči učiteľom, zamestnancov voči zamestnávateľom, podriadených voči vedúcim, občanov voči vlasti a voči tým, ktorí ju spravujú a riadia.

Zachovávanie štvrtého prikázania prináša aj svoju odmenu: „Cti otca svojho a matku svoju, aby si dlho žil na zemi, ktorú ti dá Pán, Boh tvoj“ (Ex 20,12). Zachovávanie tohto prikázania poskytuje spolu s duchovnými darmi aj časné dary pokoja a blahobytu. A opačne: nezachovávanie tohto prikázania prináša veľké škody spoločnosti i jednotlivcom.

I. Rodina v Božom pláne

Prirodzenosť rodiny

Manželské spoločenstvo sa zakladá na súhlase snúbencov. Manželstvo a rodina sú ustanovené pre dobro manželov a na plodenie a výchovu detí. Muž a žena spojení v manželstve tvoria spolu s deťmi rodinu. Táto inštitúcia nepotrebuje uznanie žiadnej svetskej autority; má oprávnenie sama v sebe. Je to prirodzený zväzok ľudí, je to bod, z ktorého možno vychádzať pri hodnotení rozličných foriem príbuzenstva.

Kresťanská rodina

Kresťanská rodina je špecifickým prejavom a uskutočňovaním cirkevného spoločenstva; preto ju treba považovať za *domácu cirkev*. Je to spoločenstvo viery, nádeje a lásky; v Cirkvi nadobúda osobitnú dôležitosť, ako to vyplýva aj z Nového zákona.

II. Rodina a spoločnosť

Rodina je spoločenstvom, v ktorom si už od detstva možno osvojovať mravné hodnoty, kde sa začína uctievanie Boha a kde sa učí správne využívať

sloboda. Rodina musí nažívať takým spôsobom, aby sa jej mladší i starší členovia učili preberaniu povinností a starostlivosti o nemocných, postihnutých a chudobných.

III. Povinnosti členov rodiny

Povinnosti detí

Božské otcovstvo je zdrojom ľudského otcovstva; na ňom sa zakladá úcta k rodičom. Úcta mladších i dospelých detí k svojmu otcovi a matke sa rodí z prirodzeného citu, ktorý vyplýva z ich vzájomného rodinného zväzku. Vyžaduje ju Boží príkaz.

Úcta k rodičom (synovská úcta) je vlastne *prejavom vďačnosti* voči tým, ktorí darom života, svojou láskou a prácou priviedli deti na svet a umožnili im vzmáhať sa telesne, v múdrosti a milosti.

Synovská úcta sa prejavuje učenlivosťou a pravou *poslušnosťou*: „*Zachovávaj prikázania svojho otca, syn môj, a nepohrdaj naučením svojej matky ... Keď niekam pôjdeš, nuž budú ťa viesť, keď budeš odpočívať, strážiť budú nad tebou, a keď sa zobudíš, nuž budú ťa sprevádzať*“ (Prís 6,20-22).

Štvrté prikázanie pripomína aj deťom, ktoré už dospeli, ich *zodpovednosť voči rodičom*. Podľa svojich skutočných možností majú im poskytovať hmotnú a morálnu pomoc, a to v rokoch staroby, v čase nemoci, opustenosti a sklúčenosti. Aj Ježiš pripomína túto povinnosť vďačnosti voči rodičom.

„*Boh priznal úctu otcovi od synov a vymedzil právo matky nad nimi. Kto miluje svojho otca, vykupuje svoje hriechy a kto si ctí matku, zhromažďuje poklady. Kto si ctí otca, nájde radosť vo svojich deťoch a bude vyslyšaný, keď sa bude modliť. Kto si ctí otca, dlho bude živý, a kto sa bojí Pána, poskytnie odpočinok svojej matke*“ (Sir 3,2-6).

„*Synu, pomáhaj v starobe svojmu otcovi a nezarmucuj ho, kým žije. Ak slabne na duchu, maj s ním strpenie a neopovrhuj ním, kým si v plnej sile...Poveš rúhača má, kto opustí svojho otca a prekliaty je od Boha, kto trápi svoju matku*“ (Sir 3,12-13.16).

Synovská úcta prispieva k harmónii celého rodinného života a dotýka sa tiež *vzťahov medzi bratmi a sestrami*. Úcta k rodičom prežiaruje celé rodinné

prostredie: „*Korunou starcov sú ich synovia a vnukovia*“ (Prís 17,63). „*Znášajte sa navzájom v láske so všetkou pokorou, miernosťou a zhovievavosťou*“ (Ef 4,2).

Povinnosti rodičov

Plodnosť manželskej lásky sa neobmedzuje len na samotné plodenie detí, ale sa má rozprestrieť aj na ich mravnú výchovu a duchovnú formáciu. Rodičia musia považovať svoje deti za *deti Božie* a ctíť si ich ako *ľudské osoby*. Svoje deti majú vychovávať k plneniu Božieho zákona hlavne príkladom svojej vlastnej poslušnosti vôle nebeského Otca.

Rodičia majú prvoradú zodpovednosť za výchovu svojich detí. Túto zodpovednosť dokazujú hlavne tým, že *vytvárajú rodinný krb*, kde je pravidlom nežnosť, odpustenie, úcta, vernosť a nezištná služba. Rodinný krb je najvhodnejším miestom pre *výchovu k čnostiam*. Tu treba požadovať učiť sa odriekaniu, zdravému úsudku, sebaovládaniu, čo sú podmienky skutočnej slobody. Na rodičoch leží veľká zodpovednosť: dávať deťom dobrý príklad. Čím otvorenejší budú k svojim vlastným chybám pred deťmi, tým lepšie ich budú môcť viesť a naprávať.

S milosťou sviatostného manželstva rodičia dostali aj zodpovednosť a privilégium *ohlasovať svojim deťom evanjelium*. Už od útleho veku majú ich zasväcovať do tajomstiev viery a sú pre ne jej „*prvými zvestovateľmi*“. Od najútlejšieho veku ich majú zapájať do života Cirkvi.

V čase detstva sa rodičovská láska prejavuje hlavne starostlivosťou o výchovu svojich detí a *zabezpečením ich fyzických a duchovných potrieb*. Počas dospievania vedie rodičov tá istá láska a oddanosť k deťom, ktoré výchovne majú viesť k návykom správne používať svoj rozum a využívať svoju slobodu.

Keďže rodičia sú predovšetkým zodpovední za výchovu vlastných detí, majú právo *vybrať im takú školu*, ktorá zodpovedá ich vlastnému presvedčeniu. Je to základné rodičovské právo. Pokiaľ je to len možné, rodičia sú povinní vybrať pre svoje deti také školy, ktoré im budú čo najviac nápomocné pri kresťanskej výchove.

Keď deti dospejú, majú povinnosť a právo zvoliť si povolanie a rodinný stav. Nech vezmú na seba túto novú zodpovednosť v dôvere voči svojim rodičom. Mali by si pritom vypočuť ich názor a radu. Rodičia nech dbajú, aby svojim

deťom nekládli prekážky ani pri voľbe povolania, ani pri výbere životného partnera.

IV. Rodina a Božie kráľovstvo

Rodičia majú rešpektovať a s vďakou a radosťou prijať Pánovo pozvanie svojich detí v panenstve nasledovať Pána do jeho kráľovstva zasväteným životom v reholi alebo v kňazskej službe.

V. Autority v občianskej spoločnosti

Štvrté Božie prikázanie nám nariaďuje ctiť všetkých, ktorí pre naše dobro dostali moc od Boha v spoločnosti. Dotýka sa jednak povinnosti tých, ktorí sú nositeľmi autority, ale aj tých, ktorým ona prináša úžitok.

Povinnosti občianskych autorít

Tí, čo sú vykonávateľmi moci, musia ju vykonávať ako službu: „*Kto sa medzi vami bude chcieť stať veľkým, bude vaším služobníkom*“ (Mt 20,26). Uplatňovanie autority sa mravne vymedzuje jej božským pôvodom, prirodzeným rozumom a zvláštnosťou daného predmetu. Nikto nemôže nariaďovať alebo ustanoviť niečo, čo by bolo v rozpore s osobnou dôstojnosťou a prirodzeným zákonom. Predstavitelia *politickej moci* sú povinní rešpektovať základné ľudské práva.

Povinnosti občanov

Povinnosťou občanov spolupracovať s občianskou mocou je prispievať k spoločnému dobru v duchu pravdy, spravodlivosti, vzájomnosti a slobody. Láska k vlasti a služba sú povinnosťou, ktorá vyplýva z vďačnosti a zo všeobecného zákona lásky. Podriadenosť zákonitej vláde a služba spoločnému dobru vyžadujú, aby občania plnili svoje úlohy aj v živote politického spoločenstva.

PIATE PRIKÁZANIE

„*Nezabiješ!*“ (Ex 20,13).

Počuli ste, že otcom bolo povedané: „Nezabiješ!“ Kto by teda zabil, pôjde pred súd. No ja vám hovorím: Pred súd pôjde každý, kto sa na svojho brata hnevá (Mt 5,21-22).

I. Úcta k ľudskému životu

Svedectvo posvätných dejín

Sväté písmo v správe o Kainovej vražde brata Ábela naznačuje, že už od začiatkov ľudských dejín v človekovi žije hnev a žiadostivosť ako následky prvého hriechu. Zámerná vražda nevinného je v ostrom protiklade s dôstojnosťou ľudskej bytosti, so „zlatým pravidlom“ a svätosťou Stvoriteľa. Zákon, ktorý ju zakazuje, má všeobecnú platnosť: zaväzuje všetkých a každého zvlášť, vždy a všade.

V reči na vrchu Pán pripomína toto prikázanie: „Otcom bolo povedané: *Nezabiješ!*“ (Mt 5,21) a pripája k nemu zákaz hnevu, nenávisti a pomsty. Ba ešte viac: Kristus žiada od svojho učeníka nadstaviť pre úder aj druhé líce a milovať svojich nepriateľov.

Oprávnená obrana

Oprávnená obrana osôb a spoločenstiev nepredstavuje výnimku zo zákazu vraždy nevinného, teda zo zákazu úmyselného zabitia človeka. Sebaobrana môže mať dvojaký následok: jedným je zachovanie vlastného života, druhým smrť útočníka... Kto bráni svoj život, nedopustí sa vraždy, hoci by bol nútený zasadiť svojmu protivníkovi smrteľný úder. Oprávnená sebaobrana môže byť nielen právom, ale aj veľkou povinnosťou človeka, najmä ak je zodpovedný za životy iných a za spoločné dobro rodiny alebo vlasti.

Ochrana všeobecného blaha spoločnosti vyžaduje v istých okolnostiach zneškodniť útočníka, aby nemohol škodiť. Tradičné učenie Cirkvi uznáva práva a povinnosti zákonnej verejnej moci stíhať občanov trestami, ktoré sú primerané závažnosti ich previnení. V mimoriadne vážnych prípadoch nevynímajúc ani trest smrti. Z podobných príčin majú nositelia moci právo rozhodnúť aj o použití zbraní proti agresorovi a brániť vlasť, ktorej bohatstvo im je zverené.

Úmyselná vražda

Piate prikázanie zakazuje ako veľmi ťažký hriech *priamu a úmyselnú vraždu*. Vrah a všetci, ktorí dobrovoľne na vražde spolupracovali, dopúšťajú sa hriechu, ktorý volá o pomstu do neba. Piate prikázanie zakazuje aj konanie s úmyslom *nepriamo* spôsobiť smrť nejakej osoby. Mravný zákon zakazuje vystavovať bez dostatočného dôvodu kohokoľvek smrteľnému nebezpečenstvu, ale tiež odmietnuť druhému pomoc v nebezpečenstve.

Potrat

Ľudský život treba chrániť a rešpektovať bez akejkoľvek výnimky už od momentu počatia. Od prvej chvíľe jeho jestvovania treba ľudskej bytosti priznať práva človeka, z ktorých je na prvom mieste neodňateľné právo na život každého jednotlivca. Už od prvého storočia Cirkev vyhlasovala mravné odsúdenie každého vyvolaného potratu. Tento postoj sa nezmenil a ostáva nezmeniteľným. Priamy potrat, to znamená zámerný a chcený, ako cieľ alebo prostriedok, je v ostrom protiklade s mravným zákonom. Aj výslovná spolupráca na potrate je ťažkým hriechom. Človek je človekom už od počatia, treba ho chrániť v jeho nedotknuteľnosti, treba sa oň starať a liečiť ho ako každý iný život, pokiaľ na to stačia ľudské možnosti.

Eutanázia

Tí, ktorým sa život už kráti a slabne, si vyžadujú osobitnú úctu. Chorým alebo inak postihnutým osobám treba poskytnúť všemožnú podporu, aby mohli v rámci možností viesť normálny život. Nech by sa sledovali akékoľvek ciele a využívali akékoľvek prostriedky, priama eutanázia smeruje k ukončeniu života postihnutých, nemocných alebo umierajúcich. Mravne je neprijateľná. Prerušenie namáhavých, nebezpečných, mimoriadnych alebo neprímeraných lekárskeho procedúr s predpokladaným výsledkom sa môže považovať za legitímne. Ide tu o odmietnutie „terapeutickej horlivosti“. Cieľom nie je spôsobiť smrť; je to len súhlas s poznáním, že jej nemožno zabrániť. Takéto rozhodnutie musí urobiť sám pacient, pokiaľ je svojprávny a schopný, alebo tí, ktorí majú na rozhodnutie právo podľa zákona, ale vždy po rozumnom uvážení a so zreteľom na oprávnené záujmy nemocného.

Samovražda

Samovražda protirečí prirodzenej náklonnosti človeka zachovať a stále udržiavať svoj život. Ťažko protirečí prirodzenej sebaláske a uráža aj lásku k blížnemu, lebo nespravodlivo pretŕha putá solidarity s rodinným, národným a ľudským spoločenstvom, voči ktorým má každý príslušné záväzky. Samovražda protirečí aj láske k živému Bohu. Ťažké psychické poruchy, úzkosť alebo neprekonateľný strach pred nejakou životnou skúškou, utrpením alebo mukami môžu zmierniť mravnú zodpovednosť samovraha. Netreba sa vzdávať nádeje na večnú spásu osôb, ktoré si spôsobili smrť. Boh im môže poskytnúť, a to cestami, ktoré pozná len on sám, príležitosť na spásnu lútosť. Cirkev sa modlí za ľudí, ktorí si siahli na svoj život.

II. Úcta k dôstojnosti človeka

Úcta k duši iného: pohoršenie

Pohoršenie je postoj alebo správanie, ktoré vedú iného ku konaniu zla. Pohoršenie je ťažkým hriechom, ak privádza druhého do ťažkého hriechu priamym skutkom alebo nejakým zanedbaním.

Úcta k zdraviu

Starostlivosť o zdravie občanov si vyžaduje pomoc spoločnosti, aby sa dosiahli také existenčné podmienky, ktoré umožňujú rásť a dosiahnuť dospelosť: výživu a odievanie, domov, zdravotnícku starostlivosť, základné vzdelanie, zamestnanie a sociálne zabezpečenie. Ak morálka vyzýva k úcte voči telesnému zdraviu, nerobí z neho absolútnu hodnotu. Je proti novopohanskému ponímaniu, ktoré uprednostňuje *kult tela*, všetko mu obetuje, zbožňuje fyzickú dokonalosť a športové úspechy. Selekcia medzi silnými a slabými môže viesť k zvrátenosti ľudských vzťahov.

Čnosť miernosti uspôsobuje človeka, aby sa *vyhýbal všetkým druhom výstrelkov*: zneužívaniu jedla, alkoholu, tabaku a liekov. Tí, čo v stave opilosti alebo neprímeranou rýchlosťou ohrozujú bezpečnosť iných i svoju vlastnú na cestách, vo vzduchu i na mori sa taktiež ťažko previňujú. *Užívanie drog* vyvoláva veľmi ťažké poškodenie zdravia a ľudského života vôbec. Mimo prísnych terapeutických predpisov je to veľmi ťažký hriech.

Úcta k človeku a vedecký výskum

Vedecké, medicínske alebo psychologické experimenty na jednotlivcoch alebo na skupinách ľudí môžu pomôcť k uzdraveniu nemocných alebo pokroku v medicíne pri výskume v snahe o všeobecné zdravie. Výskumy alebo experimentovanie na ľudskej bytosti nemôžu ospravedlniť samy seba, ak sa protivia jej dôstojnosti a mravnému zákonu. Ani prípadný súhlas subjektov podobné skutky neospravedlňuje. Experimentovanie na človeku nie je mravne legálne, ak núti subjekt podstupovať neprímerané riziká pre život alebo psychickú či fyzickú integritu, prípadne také, ktorým sa možno vyhnúť. Transplantácia orgánov je mravne neprijateľná, ak darca alebo jeho oprávnení zástupcovia nedali k tomu jasný súhlas.

Úcta k telesnej neporušenosti

- *Únosy a branie rukojemníkov* vyvolávajú vládu teroru a hrozbami spôsobujú neznesiteľný nátlak na obe. Sú mravne neprípustné.
- *Terorizmus*, ktorý ohrozuje, raní a zabíja bez rozdielu, sa závažným

- spôsobom stavia proti spravodlivosti a láske.
- *Mučenie*, pri ktorom sa používa fyzické alebo mravné násilie, aby sa vynútilo priznanie, aby sa potrestali vinníci, zastrašili protivníci alebo ukojila nenávisť, sa nezhoduje s úctou voči osobnosti človeka a s ľudskou dôstojnosťou.
- *Amputácie, mrzačenie a sterilizácia* (okrem lekárskeho indikácií z čisto terapeutických dôvodov), ak sú priamym úmyslom a vykonávajú sa na nevinných osobách, sú v ťažkom protiklade s mravným zákonom.

Úcta k mŕtvym

Umierajúcim treba venovať pozornosť a starostlivosť, aby sme im pomohli prežiť ich posledné chvíle v dôstojnosti a v pokoji. Treba im pomáhať aj modlitbou ich blízkych. Tí nech dohliadnu, aby nemocní prijali vo vhodnom čase sviatosti, ktoré pripravujú na stretnutie so živým Bohom. S telami zomrelých treba zaobchádzať s úctou a s láskou vo viere a v nádeji na vzkriesenie. Pitvu mŕtvych možno mravne pripustiť kvôli úradnému vyšetreniu alebo vedeckému výskumu. Dobrovoľné darovanie orgánov po smrti je legitímne a môže byť i mravne záslužné. Cirkev pripúšťa spolupolehnutie, ak nie je prejavom pochybnosti o viere vo vzkriesenie tela.

ŠIESTE PRIKÁZANIE

„Nezosmilníš!“ (Ex 20,14; Dt 5,17).

„Počuli ste, že bolo povedané: Nescudzoložíš! No, ja vám hovorím: Každý, kto na ženu hľadí žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci“ (Mt 5,27-28).

I. „Muža a ženu stvoril ich...“

Boh je láska. Žije tajomstvo spoločenstva a lásky sám v sebe. Tým, že stvoril človeka ako muža a ženu na svoj obraz...Boh vložil do neho *povolanie*, teda aj schopnosť a príslušnú zodpovednosť, k láske a spoločenstvu. Každý človek, muž i žena, musí uznať a prijať svoju sexuálnu identitu. *Rozdielnosť a vzájomné dopĺňanie* sú zamerané na dobro manželstva a na rozvíjanie rodinného života. Súlad manželského páru a spoločenstva závisí čiastočne od spôsobu, akým sa medzi pohlaviami prežíva vzájomná komplementárnosť (dopĺňanie sa) a potreba vzájomne sa oprieť jeden o druhého.

II. Povolanie k čistote

Integrita osoby

Čistá osoba si udržiava neporušiteľnosť životných síl lásky, ktoré sú v nej uložené. Čistota zahŕňa v sebe aj *neprestajné cvičenie sa v sebaovládaní*, ktoré je výchovou prostredníctvom ľudskej slobody. Alternatíva je tu zrejma: alebo človek ovláda svoje vášne a získa pokoj, alebo sa nechá nimi zotročiť a je nešťastný. Čnosť čistoty má svoje miesto v oblasti základnej čnosti *miernosti*, ktorá sa usiluje, aby rozum presiahol vášne a náklonnosti ľudskej zmyselnosti. Sebaovládanie je *práca na dlhú výdrž*. Človek ho nikdy nedosiahne raz navždy. Predpokladá stále úsilie vo všetkých obdobiach života. V niektorých obdobiach, najmä keď sa formuje osobnosť, snaha po sebaovládaní môže byť ešte intenzívnejšia. Čistota pozná aj *zákony rastu*, ktoré prechádzajú stupňami nedokonalosti a veľmi často aj hriechu. Čistota je mravná čnosť. Je tiež Božím darom, *milosťou*, ovocím a dielom Ducha. Duch Svätý umožňuje napodobňovať Kristovu čistotu tomu, kto sa znovuzrodil vodou krstu.

Celistvosť sebadarovania

Láska je formou všetkých čností. Pod jej vplyvom sa čistota javí ako škola osobného darovania sa. Sebaovládanie je podriadené sebadarovaniu. Kto praktizuje čistotu, toho ona privádza k stavu, v ktorom sa stáva pre blížneho svedkom Božej nežnosti a vernosti.

Rozličné spôsoby čistoty

Každý pokrstený je povolaný k čistote. Kresťan si „obliekol Krista“ (Gal 3 27), vzor všetkej čistoty. Všetci veriaci v Krista sú pozvaní, aby viedli čistý život, každý podľa svojho osobitného životného stavu. Pri krste sa kresťan zaväzuje, že bude udržiavať svoj citový život v čistote.

Čistota sa u ľudí kvalifikuje podľa ich postavenia v živote: u jedných sa uplatňuje, ale aj posudzuje v dobrovoľnom panenstve alebo zasvätenom celibáte, ktorý predstavuje vynikajúci spôsob ako sa ľahšie a s nerozdeleným srdcom odovzdať Bohu; u iných zase v bežnom spôsobe života, kde jej pravidlá stanovuje pre všetkých mravný zákon podľa toho, či žijú v manželstve alebo ako slobodní. Manželia sú povolaní žiť v manželskej čistote, ostatní praktizujú čistotu v zdržanlivosti. Čnosť čistoty má tri formy: manželskú, vdovskú a panenstvo. Cirkev neuprednostňuje ani jednu z nich na úkor druhých. Aj v tom sa prejavuje bohatstvo Cirkvi.

Snúbenci sú povolání praktizovať čistotu v zdržanlivosti. Nech túto skúšku chápu ako prejav vzájomnej úcty, cvičenie vo vernosti a nádeji, že dostanú jeden druhého od Boha. Nech si rezervujú zvláštne prejavy nežnosti manželskej lásky pre manželstvo. Tak si budú vzájomne pomáhať zdokonaľovať sa v čistote.

Prevenenia proti čistote

- *Chlipnosť* je nezriadená túžba alebo zvrátená záľuba v pohlavnej rozkoši. Sexuálna rozkoš je morálne nezriadená, ak sa vyhľadáva len pre ňu samu a izoluje sa od jej cieľov, ktorými sú plodenie a spojenie.
- *Onániou* sa rozumie úmyselné dráždenie pohlavných orgánov, aby sa tým dosiahla pohlavná rozkoš. Dávna a nepretržitá tradícia, učiteľský úrad Cirkvi spolu s mravným citom veriacich bez akejkoľvek pochybnosti zastávajú názor, že onánia je závažnou vnútornou nezriadenosťou.
- *Smilstvo* je telesné spojenie medzi mužom a ženou mimo manželstva. Je v závažnom protiklade k dôstojnosti osôb a ľudskej sexualite, prirodzene určenej k dobru manželov ako aj na splodenie a výchovu detí.
- *Pornografia* spočíva v tom, že sa pohlavné akty, skutočné alebo simulované, vytrhávajú z ich partnerskej intimity, aby sa predvádzali úmyselne ďalším osobám. Uráža čistotu, lebo znetvoruje manželský akt, intímny dar manželov jeden druhému.
- *Prostitúcia* postihuje ťažko dôstojnosť osoby, ktorá sa ponúka. Znižuje sa na činnosť, z ktorej iní získavajú pohlavnú rozkoš. Ten, kto platí, ťažko hreší sám proti sebe; porušuje čistotu, ku ktorej ho zaväzuje jeho krst a poškrvňuje svoje telo, ktoré je chrámom Ducha Svätého.
- *Znásilnenie* znamená násilný vstup, vlámanie do pohlavnej intimity ľudskej bytosti. Postihuje tak spravodlivosť ako aj lásku. Ťažko uráža právo každého človeka na úctu, slobodu, fyzickú a mravnú neporušiteľnosť.

Čistota a homosexualita

Homosexualitou sa označujú styky medzi osobami mužského alebo ženského pohlavia, ktoré pociťujú výlučnú alebo prevládajúcu pohlavnú príťažlivosť voči osobám toho istého pohlavia. Tradícia, opierajúca sa o Sväté písmo, ktoré ju predstavuje ako ťažkú zvrátenosť, vždy hlásala, že skutky homosexuality sú vnútorne prevrátené. Nikdy ich nemožno schvaľovať.

III. Manželská láska

Sexualita je zameraná na manželskú lásku muža a ženy. V manželstve sa telesná dôvernosť manželov stáva znakom a zárukou duchovného spoločenstva. Medzi pokrstenými je manželský zväzok posvätený aj sviatosťou. Telesným spojením manželov sa realizuje dvojaký cieľ manželstva: dobro samotných manželov a odovzdávanie života. Tieto dva významy či hodnoty manželstva nemožno oddeliť bez toho, aby sa neporušil duchovný život manželskej dvojice alebo nepoškodilo manželské blaho a budúcnosť rodiny. Manželská láska muža a ženy je tak postavená na dvojitej požiadavke vernosti a plodnosti.

Manželská vernosť

Vzniká manželskou zmluvou, čiže neodvolateľným osobným súhlasom. Oba sa neodvolateľne a celkom dávajú jeden druhému. Už nie sú dvaja, ale tvoria len jedno telo.

Plodnosť manželstva

Plodnosť je dar, jeden z cieľov manželstva, lebo prirodzenosťou manželskej lásky je, aby bola plodná. Dieťa neprichádza, ako čosi pridané k vzájomnej láske manželov; vzniká v samom srdci tohto vzájomného darovania sa, ktorého je ovocím a završením. Osobitný aspekt tejto zodpovednosti sa týka *regulácie plodenia*. Z oprávnených príčin rodičia môžu chcieť oddialiť narodenie svojich detí. Občasná zdržanlivosť, metódy regulácie plodenia, založené na sebaopozorovaní, a využívanie neplodných období sú v súlade s objektívnymi kritériami mravnosti.

Dieťa ako dar

Sväté písmo a tradičná prax Cirkvi vidia v *mnohodesných rodinách* znak Božieho požehnania a rodičovskej veľkodušnosti. Dieťa nie je *dĺhom*, na ktorý možno mať nárok, ale *darom*. Dieťa sa nesmie považovať za vlastníctvo.

IV. Prevenenia proti dôstojnosti manželstva

Cudzoložstvo. Toto slovo označuje manželskú neveru. Ak dvaja partneri, z ktorých je aspoň jeden ženatý (vydatá), majú pohlavný styk, dopustia sa cudzoložstva. Šieste prikázanie a Nový zákon zakazujú cudzoložstvo bez akejkoľvek výnimky.

Rozvod

Náš Pán Ježiš Kristus trval na pôvodnom úmysle Stvoriteľa, ktorý založil manželstvo ako nerozlučiteľné. Medzi pokrstenými katolíkmi nemôže nijaká

moc a z nijakého dôvodu zrušiť uzatvorené a dokonané manželstvo, to môže iba smrť.

- *Odluka* manželov, pri ktorej sa manželský zväzok zachováva, môže byť v niektorých prípadoch, ktoré predpokladá kánonické právo, legitímna.
- *Rozvod* je hrubou urážkou prirodzeného zákona. Jeho zámerom je zrušiť zmluvu, v ktorej manželia slobodne odsúhlasili, že budú žiť spolu až do smrti. Je možné, že jeden z manželov je nevinnou obeťou rozvodu, vyneseneho na civilnom súde; nekoná teda proti mravnému poriadku. Je veľký rozdiel medzi manželským partnerom, ktorý sa úprimne snažil nespreneveriť sviatosti manželstva a cíti sa nespravodlivo opustený, a tým druhým, ktorý ťažkou vlastnou vinou ničí manželstvo.

Iné previnenia proti dôstojnosti manželstva

- *Krvismilstvo* (incest) označuje intímne vzťahy medzi pokrvnými príbuznými v stupni, ktorý zakazuje medzi nimi uzatvorenie manželstva. K incestu sa môže priradiť aj pohlavné zneužívanie detí alebo dospievajúcej mládeže dospelými, ktorým boli zverené do opatery.
- *Voľný zväzok* vzniká vtedy, keď muž a žena odmietajú dať právnú a verejnú formu svojmu zväzku, ktorý zahŕňa v sebe aj sexuálne spolužitie. Dnes sa mnohí dovoľávajú akéhosi „práva na skúšku“ tam, kde už je úmysel vstúpiť do manželstva. Nech je tento úmysel akokoľvek pevný, u tých, čo sa zapletú do predčasných pohlavných vzťahov nie je možné s istotou hovoriť o úprimnosti a vernosti medziosobnostných vzťahov muža a ženy, a hlavne chrániť ich pred vrtochmi a rozmarmi. Telesné spojenie je mravne legitímne iba ak sa uzavrelo definitívne spoločenstvo života medzi mužom a ženou. Ľudská láska nepripúšťa „skúšku“. Vyžaduje úplné a definitívne vzájomné darovanie sa osôb.

SIEDME PRIKÁZANIE

„Nepokradneš!“ (Ex 20,15;Dt 5,19).

Nepokradneš! (Mt 19,18).

Siedme prikázanie zakazuje nespravodlivo brať alebo ponechávať si majetok blížneho a blížnemu nejako inak spôsobovať škodu na majetku.

I. Všeobecné určenie dohier a súkromné vlastníctvo

Stvorené dobrá sú určené celému ľudskému pokoleniu. Zem je napriek tomu rozdelená medzi ľuďmi, aby bola zaistená bezpečnosť ich života, ktorý je vystavený biede a ohrozovaný násilím. Privlastnenie si pozemských dohier je oprávnené, aby si ľudia zabezpečili slobodu a dôstojnosť, aby sa každý mohol postarať o svoje základné potreby a potreby tých, voči ktorým má záväzky. Vlastníctvo nesmie prekážať prejavom prirodzenej solidárnosti medzi ľuďmi.

Právo na súkromné vlastníctvo, ktoré sa nadobudlo prácou, dedením alebo ako dar, nie je v rozpore s pôvodným odovzdaním zeme celému ľudstvu.

II. Rešpektovanie ľudí a ich vlastníctva

Rešpektovanie cudzieho vlastníctva

Siedme prikázanie zakazuje *krádež*, to znamená privlastnenie si majetku iného proti rozumnej vôli majiteľa. Nie je krádežou, ak sa dá predpokladať súhlas, alebo ak by odmietnutie majiteľa bolo v rozpore s rozumom alebo všeobecným určením dohier. Taký je prípad naliehavej alebo zrejmej núdze, keď jediným spôsobom ako uspokojiť bezprostrednú a základnú potrebu (jedlo, útulok, odev a pod.) je použitie majetku iného.

Každý spôsob privlastnenia a nespravodlivého ponechania si majetku iného, a to aj v prípade, že neprotirečí nariadeniam civilného zákona, je v rozpore so siedmym prikázaním. Také je aj svojvoľné ponechanie si požičaných vecí alebo nájdených predmetov, krádež v obchode, vyplácanie nespravodlivej mzdy, zvyšovanie cien, ktoré využíva nevedomosť alebo núdzu iných.

Mravne nedovolené sú ďalej: špekulácia, ktorou sa sleduje zmena odhadu majetku so zámerom získať výhodu na úkor iného, podplácanie za účelom ovplyvnenia tých, čo majú rozhodnúť podľa práva, privlastnenie a súkromné používanie spoločného majetku podniku, nesvedomite vykonaná práca, podvod pri priznávaní poplatkov, falšovanie zloženiek a faktúr, prehnané utrácanie, čierny obchod a pod. Spôsobovať úmyselné škody na súkromnom alebo verejnom majetku je v rozpore s mravným zákonom a vyžaduje si odškodnenie.

Sluby treba dodržiavať a *zmluvy* svedomite plniť v takej miere, v akej bol prijatý záväzok morálne spravodlivý. Značná časť ekonomického a sociálneho života závisí od hodnoty dohôd medzi fyzickými a právnickými osobami. Také

sú napríklad obchodné zmluvy o nákupe a predaji, dohody o prenájme alebo pracovné zmluvy. Každú dohodu treba uzatvárať a plniť s dobrým úmyslom (bona fide).

Tí, čo sa priamo alebo nepriamo zmocnili cudzieho majetku, musia tento nahradiť alebo vrátiť úmerne jeho povahe a druhu. Ak odcudzená vec už nejestvuje, platí to aj o predpokladaných výnosoch a výhodách, ktoré by majiteľ bol podľa zákona dosiahol. Rovnako sú povinní nahradiť úmerne svojej zodpovednosti a prospechu všetci, čo sa podieľali nejakým spôsobom na krádeži alebo z nej ťažili tým, že o nej vedeli; napríklad, ktorí ju nariadili, pomáhali pri nej alebo ukrývali ukradnutú vec.

Hazardné hry (karty a i.) alebo stávky nie sú samé osebe v protiklade so spravodlivosťou. Stávajú sa mravne neprípustnými, keď zbavujú človeka toho, čo je nevyhnutné na uspokojenie jeho potreby alebo potreby iných. Hráčska vášň vystavuje človeka riziku, že sa mu stane ťažkým otroctvom. Nespravodlivé stávky alebo podvádzanie pri hre je ťažkým previnením.

Siedme prikázanie zakazuje činy a podujatia, ktoré z akéhokoľvek dôvodu, sebeckého, ideologického, obchodného či totalitného, vedú k *zotročovaniu ľudských bytostí*, k popretiu ich osobnej dôstojnosti, k ich predaju, kúpe alebo výmene, akoby boli tovarom.

Rešpektovanie neporušiteľnosti stvorenstva

Siedme prikázanie vyžaduje rešpektovanie neporušiteľnosti stvorenstva. Zvieratá, rastliny a neživé bytia sú svojou prirodzenosťou určené pre spoločné dobro minulého, terajšieho i budúceho ľudstva. Využívanie minerálnych, rastlinných a živočíšnych zdrojov sveta nemožno oddeliť od rešpektovania mravných požiadaviek.

Zvieratá sú tiež Božie tvory. Boh ich zahrnul svojou prozreteľnou starostlivosťou. Boh zveril zvieratá do starostlivosti toho, koho stvoril na svoj obraz. Teda je v súlade s Božím zákonom, ak zvieratá slúžia človekovi ako potrava alebo na zhotovovanie odevov. Môže ich krotiť, zdomáčať, aby mu pomáhali pri práci alebo zábave. V rozumných hraniciach mu môžu slúžiť aj na uskutočňovanie lekárskeho a vedeckých experimentov. Pokusy na zvieratách sú mravne prijateľné metódy, lebo prispievajú k starostlivosti a k ochrane ľudských životov.

Protirečí ľudskej dôstojnosti, ak sa zvieratám zbytočne spôsobuje bolesť a mrhá sa s ich životmi. Rovnako je nedôstojné, ak sa na ne utrácajú sumy, ktoré by mali prednostne zmierňovať ľudskú biedu. Zvieratá môžeme mať radi, ale nemali by sa na ne zameriavať city, ktoré sme povinní prejavovať iba ľuďom.

III. Sociálna náuka Cirkvi

Cirkev vyhlasuje svoj mravný postoj k problematike hospodárskej a sociálnej, keď si to vyžadujú základné práva človeka alebo spása duší. V oblasti morálky vychádza z poslania, ktoré sa líši od poslania politickej authority: Cirkev sa stará o časné aspekty spoločného blaha vtedy, keď ich treba podriadiť najvyššiemu dobru, nášmu poslednému cieľu. Usiluje sa inšpirovať správne postoje voči pozemským dobrám a spoločensko-hospodárskym vzťahom.

Každý systém, podľa ktorého sú sociálne vzťahy úplne determinované ekonomickými faktormi, sa stavia proti prirodzenosti človeka a jeho konaniu.

Teória, ktorá robí zo zisku výlučné pravidlo a najvyšší cieľ ekonomickej aktivity, je morálne neprijateľná. Každá prax, ktorá redukuje jednotlivcov iba na obyčajné prostriedky zisku, zotročuje človeka, vedie k idololatrii (k zbožšteniu) peňazí a podporuje šírenie ateizmu. „*Nemôžete slúžiť aj Bohu, aj mamone*“ (Mt 6,24; Lk 16,13).

IV. Ekonomická činnosť a sociálna spravodlivosť

Ľudská práca má pôvod bezprostredne v osobách stvorených na Boží obraz a povoláných na to, aby jedni s druhými a pre druhých pokračovali v diele stvorenia tým, že ovládnu zem. Práca je teda povinnosťou: „Kto nechce pracovať, nech ani neje“ (2 Sol 3,10). Práca oslavuje Stvoriteľove dary a schopnosti, ktoré človek dostal. V práci človek uplatňuje a zdokonaľuje časť schopností, ktoré sú vpísané do jeho prirodzenosti. Základná hodnota práce závisí od samého človeka, ktorý je jej pôvodcom i cieľom. Práca je pre človeka, a nie človek pre prácu. Každý má mať možnosť čerpať z práce prostriedky na udržiavanie vlastného života i života svojich rodinných príslušníkov a na preukazovanie služby ľudskému spoločenstvu.

Prístup k práci a k výkonu povolania musí byť otvorený a bez akejkoľvek nespravodlivej diskriminácie, a to pre mužov i pre ženy, pre zdravých aj invalidov, domorodcov aj prisťahovalcov. Spoločnosť musí podľa okolností pomáhať občanom pri zaoštarávaní práce alebo zamestnania.

Spravodlivá mzda je oprávneným ovocím práce. Odopierať alebo zdržiavať ju môže byť ťažkou nespravodlivosťou. Pri posúdení spravodlivej odmeny za prácu treba brať do úvahy potreby a zároveň prínos každého: „Prácu treba odmeniť tak, aby sa človekovi a jeho rodinným príslušníkom poskytli prostriedky na dôstojné rozvíjanie materiálneho, spoločenského, kultúrneho a duchovného života, majúc na zreteli službu a produktivitu každého jednotlivca, ako aj situáciu podniku a spoločné dobro.“

Štrajk je morálne prípustný, ak sa ukazuje ako nevyhnutný alebo aj potrebný prostriedok a možno predpokladať primeraný úspech. Mravne neprijateľným sa stáva, ak sa spája s násilnosťami, alebo ak sa k nemu pridružia ciele, ktoré nie sú priamo spojené s pracovnými podmienkami alebo sú proti spoločnému dobru.

V. Spravodlivosť a solidarita medzi národmi

Bohaté národy majú veľkú mravnú zodpovednosť voči tým, ktoré si nemôžu sami zabezpečiť prostriedky pre svoj rozvoj, alebo im v tom zabránili tragické dejinné okolnosti.

Priama pomoc je primeranou odpoveďou na bezprostrednú a mimoriadnu potrebu, ktorú spôsobila napríklad prírodná katastrofa, epidémia a pod. Lenže tá nestačí na nápravu ťažkých škôd, vyplývajúcich zo situácie najvyššej núdze, ani na trvalé zabezpečenie nevyhnutných potrieb. Je potrebné reformovať aj medzinárodné ekonomické a finančné inštitúcie, aby účinnejšie podporovali spravodlivé vzťahy s menej vyvinutými národmi.

VI. Láska k chudobným

Boh žehná tých, ktorí prichádzajú na pomoc chudobným, a zatracuje tých, čo sa od nich odvracajú: „Tomu, kto Ťa prosí, daj a neodvracaj sa od toho, kto si chce od teba niečo požičať“ (Mt 5,42). „Zadarmo ste dostali, zadarmo dávajte“ (Mt 10,8). Ježiš Kristus spozná svojich vyvolených podľa toho, čo urobili pre chudobných. Láska k chudobným je dokonca jedným z dôvodov povinnosti pracovať, aby človek „mal z čoho dať núdznemu“ (Ef 4,28). To sa však netýka len materiálnej núdze, ale aj mnohorakých podôb kultúrnej a náboženskej biedy. Láska k chudobným je nezlučiteľná s nezriadenou láskou k bohatstvám a s ich sebeckým používaním.

Skutky milosrdenstva sú charitatívne skutky, ktorými prichádzame na pomoc blížnemu v jeho telesných a duchovných potrebách. Poučovať, radiť,

potešovať, posilňovať, to sú skutky duchovného milosrdenstva. K nim patrí aj odpúšťanie a trpezlivé znášanie protivnístiev. Skutky telesného milosrdenstva sú najmä tieto: nasýtiť hladných, ujímať sa ľudí bez prístrešia, obliekať otrhaných, navštevovať chorých a väzňov, pochovávať mŕtvych. Almužna chudobným je spomedzi týchto skutkov jedným z hlavných svedectiev bratskej lásky; je aj vykonávaním spravodlivosti, ktoré sa páči Bohu.

ÔSME PRIKÁZANIE

„*Nevyslovíš krivé svedectvo proti svojmu blížnemu!*“ (Ex 20,16).

Otcom bolo povedané: „Nebudeš krivo prisahať, ale splníš, čo si Pánovi prisahal“ (Mt 5,33).

Ôsme prikázanie zakazuje prekrúcať pravdu vo vzťahoch k iným. Tento morálny predpis vyplýva z povolania svätého ľudu byť svedkom svojho Boha, ktorý je pravdou a chce pravdu.

I. Žiť v pravde

Starý zákon svedčí: *Boh je prameň všetkej pravdy*. Jeho slovo je pravda. Jeho zákon je pravda. V Ježišovi Kristovi sa zjavila celá Božia pravda. „Plný milosti a pravdy“ (Jn 1,14), on je „svetlom sveta“ (Jn 8,12), on je *pravda*.

Človek od prirodzenosti smeruje k pravde. Je povinný ju rešpektovať a dosvedčať: „V súlade so svojou dôstojnosťou všetci ľudia, pretože sú osoby,... sú samou svojou prirodzenosťou pobádaní a zároveň morálne povinní hľadať pravdu, predovšetkým pravdu týkajúcu sa náboženstva. Sú povinní poznať pravdu aj prijať a celý svoj život usporiadať podľa požiadaviek pravdy.

Pravda ako správnosť v ľudskom konaní a v ľudskej reči sa volá aj *pravdivosť*, úprimnosť alebo priamosť. Pravdivosť alebo pravdovravnosť je čnosť, ktorá spočíva v tom, že sa človek prejavuje pravdivý vo svojich skutkoch a svojimi slovami hovorí pravdu, pričom sa vystríha dvojtvárnosti, pretvárinky a pokrytectva.

„Ľudia by nemohli spolunažívať, keby si vzájomne *nedôverovali*, t. j., keby si navzájom nehovorili pravdu.“ Čnosť pravdivosti dáva spravodlivo

druhému, čo mu patrí. Pravdovravnosť zachováva správny stred medzi tým, čo treba povedať, a tajomstvom, ktoré treba zachovať: zahŕňa v sebe čestnosť a diskretnosť.

II. „Vydávať svedectvo pravde“

Pred Pilátom Kristus vyhlasuje, že „prišiel na svet, aby ...vydal svedectvo pravde“ (Jn 18,37). Kresťan sa nemá prečo „hanbiť za svedectvo o našom Pánovi“ (2 Tim 1,8). Všetci kresťania, kdekoľvek žijú, sú povinní prejavovať príkladom svojho života a svedectvom slova nového človeka, ktorého si obliekli krstom, a moc Ducha Svätého, ktorý ich utvrdil pri birmovke.

Mučeníctvo je najvyššie svedectvo o pravde viery; je to svedectvo, ktoré siaha až po smrť. Mučeník vydáva svedectvo Kristovi, ktorý umrel a vstal z mŕtvych, a s ktorým sa spojil v láske.

Cirkev s najväčšou starostlivosťou zhromaždila spomienky na tých, ktorí neváhali ísť až na smrť, aby dosvedčili svoju vieru. Sú to skutky mučeníkov.

III. Previnenia proti pravde

Falošné svedectvo a krivá prisaha. Ak sa nejaké tvrdenie, ktoré je v rozpore s pravdou, vyjadrí verejne, nadobúda osobitnú závažnosť. Pred súdom sa stáva falošným svedectvom.

Rešpektovanie dobrého mena osôb zakazuje každý postoj a každé slovo, ktoré im môže zapríčiniť nespravodlivú škodu. Previňuje sa:

- *nerozvážnym posudzovaním* ten, kto (hoci iba v duchu) bez dostatočného dôvodu pripúšťa mravné previnenie u blížneho,
- *ohováraním* ten, kto bez objektívneho dôvodu odhaľuje chyby a hriechy blížneho pred tými, ktorí ich nepoznajú,
- *osočovaním* ten, kto tvrdeniami, ktoré sú v rozpore s pravdou, poškodzuje dobré meno druhých a dáva príležitosť k mylným úsudkom o nich.

Aby sa vyhlo nerozvážnemu posudzovaniu, každý sa má usilovať, pokiaľ je to možné, vysvetľovať si v priaznivom zmysle myšlienky, slová a skutky svojho blížneho.

Ohováranie a osočovanie ničia *dobré meno a česť blížneho*. Česť je totiž spoločenské svedectvo o ľudskej dôstojnosti a každý má prirodzené právo na česť svojho mena, na svoju dobrú povesť a na úctu.

Treba zavrhnúť každé slovo alebo správanie, ktoré *lichotením, pochlebovaním alebo povolnosťou* povzbudzuje a utvrdzuje druhého v jeho zlých skutkoch a v jeho skazenom správaní. Pochlebovanie je ťažkým previnením, ak sa človek stáva spoluvinníkom nerestí alebo ťažkých hriechov. Túžba preukázať službu alebo priateľstvo neospravedľujú dvojakoť v reči. Pochlebovanie je všedným hriechom, keď vychádza iba z túžby byť príjemným, vyhnúť sa nejakému zlu, uspokojiť nejakú potrebu alebo dosiahnuť oprávnené výhody.

Chvastanie alebo vystatovanie sa je previnením proti pravde. To isté platí aj o *irónii*, ktorá má za cieľ znevážiť niekoho tým, že zlomyseľne zosmiešňuje niektorú črtu jeho správania.

Lož je nepravdivý výrok s úmyslom klamať.

Závažnosť lži sa posudzuje podľa povahy pravdy, ktorú deformuje, podľa okolností a úmyslu toho, kto sa jej dopúšťa, podľa škody, ktorú utrpeli tí, čo sa stali jej obeťami. Lož je sama osebe len všedným hriechom, môže sa však stať ťažkým, keď ťažko uráža čnosť spravodlivosti a lásky.

Každé previnenie proti spravodlivosti a pravde ukladá pôvodcovi previnenia *povinnosť nápravy*, a to aj vtedy, keď sa mu odpustilo. Keď nie je možné napraviť krivdu verejne, treba to urobiť tajne. Ak toho, kto utrpel škodu, nemožno odškodniť priamo, treba mu dať v mene lásky morálne zadostučinenie. Táto povinnosť sa vzťahuje aj na priestupky proti dobrému menu blížneho. Toto morálne a niekedy aj materiálne odškodnenie sa má ohodnotiť podľa veľkosti spôsobenej škody. Zaväzuje vo svedomí.

IV. Rešpektovanie pravdy

Právo na komunikovanie pravdy nie je absolútne. Každý má svoj život usporadúvať podľa evanjeliového prikázania bratskej lásky. Tá vyžaduje, aby sa v konkrétnych situáciách posúdilo, či sa má vyjaviť pravda tomu, kto sa na ňu pýta, alebo nie.

Láska a rešpektovanie pravdy majú určovať odpoveď na každú *žiadosť o informáciu alebo o správu*. Dobro a bezpečnosť blížneho, rešpektovanie

súkromného života a spoločné dobro sú dostatočné dôvody, aby sa mlčalo o tom, čo sa nemá vedieť, alebo aby sa použila diskretnosť v reči. Povinnosť vyhnúť sa pohoršeniu si často vyžaduje prísnu diskretnosť. Nikto nie je povinný vyjaviť pravdu tomu, kto nemá právo ju poznať.

Spovedné tajomstvo je posvätné a pod nijakou zámienkou sa nesmie prezradiť.

Úradné tajomstvá, ktorými sú viazaní napríklad politici, vojaci, lekári a právnici, alebo dôverné informácie zverené pod pečatou tajomstva sa majú zachovávať, okrem výnimočných prípadov, v ktorých by zachovanie tajomstva spôsobilo tomu, kto ho zveril, alebo tomu, kto ho prijal, alebo tretej osobe, veľmi ťažké škody, ktorým by sa mohlo vyhnúť iba vyzradením pravdy. Súkromné informácie škodlivé blížnemu, hoci neboli zverené pod pečatou tajomstva, nesmú sa rozširovať bez závažného a primeraného dôvodu.

Každý musí zachovávať spravodlivú zdržanlivosť, pokiaľ ide o súkromný život ľudí. Tí, čo zodpovedajú za masovú komunikáciu, musia zachovávať správny vzťah medzi požiadavkami verejného blaha a rešpektovaním osobných práv. Zasahovanie verejných informačných médií do súkromného života osôb, zaangażovaných v politickej alebo verejnej službe, treba odsúdiť takou mierou, akou ono postihuje ich súkromie a slobodu.

V. Používanie spoločenských komunikačných prostriedkov

V modernej spoločnosti majú spoločenské komunikačné prostriedky prvoradú úlohu v oblasti informácie, šírenia kultúry a výchovy.

Správne uplatňovanie tohto práva vyžaduje, aby bola komunikácia vzhľadom na obsah vždy pravdivá a – pri zachovaní spravodlivosti a lásky – úplná. Čo sa týka spôsobu, má byť okrem toho slušná a primeraná, čiže má svedomite zachovávať morálne zákony a legitímne práva a dôstojnosť človeka pri získavaní i pri zverejňovaní správ.

Tí, čo sú zodpovední za tlač, majú pri šírení informácií už z titulu svojho povolania povinnosť slúžiť pravde a nenarúšať lásku. S rovnakou starostlivosťou sa majú snažiť rešpektovať povahu faktov a hranice kritického úsudku o osobách. Majú sa vyvarovať tomu, aby podľahli pokušeniu osočovať.

VI. Pravda, krása a posvätné umenie

Človek „stvorený na Boží obraz“ (Gn 1, 26) vyjadruje pravdu o svojom vzťahu k Bohu Stvoriteľovi aj krásou svojich umeleckých diel. *Umenie* je totiž formou typicky ľudského vyjadrovania, je darovanou hojnosťou vnútorného bohatstva ľudskej bytosti presahujúcou hľadanie životných potrieb, ktoré je spoločné všetkým živým tvorom.

Posvätné umenie je pravdivé a krásne, keď svojou formou zodpovedá vlastnému poslaniu: vo viere a adorácii pripomínať a oslavovať transcendentné tajomstvo Boha, zvrchovanú neviditeľnú krásu pravdy a lásky, ktorá sa zjavila v Kristovi, ktorý „je odlesk jeho slávy a obraz jeho podstaty“ (Hebr 1, 3) a v ktorom „telesne prebýva celá plnosť božstva“ (Kol 2, 9), ako aj duchovnú krásu, ktorá sa odzrkadľuje v preblahoslavenej Panne Márii, v anjeloch a svätých. Právě posvätné umenie privádza človeka k adorácii, k modlitbe a k láske k Bohu, Stvoriteľovi a Spasiteľovi, Svätému a Posvätiťovi.

DEVIATE PRIKÁZANIE

„Nebudeš žiadostivo túžiť po dome svojho blížneho. Nebudeš túžiť po manželke svojho blížneho ani po jeho sluhovi, ani po slúžke, ani po volovi, ani po oslovi, ani po ničom, čo patrí tvojmu blížnemu“ (Ex 20,17).

„Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci (Mt 5,28).

Svätý Ján rozlišuje tri druhy žiadostivosti alebo zmyselnosti: žiadostivosť tela, žiadostivosť očí a pýchu života. Podľa katolíckej katechetickéj tradície zakazuje deviate prikázanie telesnú zmyselnosť; desiate zakazuje túžbu po majetku iného.

Už v samom človeku, pretože je *zložená bytosť – duch a telo* – jestvuje určité napätie a odohráva sa určitý boj náklonností medzi „duchom“ a „telom“. Ale tento boj patrí v skutočnosti k dedičstvu hriechu, je jeho následkom a zároveň potvrdením. Je súčasťou každodennej skúsenosti duchovného boja.

I. Očisťovanie srdca

Šieste blahoslavenstvo hovorí: „Blahoslavení čistého srdca, lebo onividia Boha“ (Mt 5, 8). „Čistí srdcom“ sú tí, čo svoj rozum a svoju vôľu dávajú do

súladu s požiadavkami Božej svätosti najmä v troch oblastiach: v láske, v čistote alebo sexuálnej poctivosti, v láske k pravde a v pravej viere. Medzi čistotou srdca, tela a viery je vnútorná spätosť.

II. Zápas o čistotu

Krst udeľuje tomu, kto ho prijíma, milosť očistenia od všetkých hriechov. Ale pokrstený musí naďalej bojovať proti žiadostivosti tela a nezriadeným túžbam. S Božou milosťou dosiahne víťazstvo:

- prostredníctvom *čnosti a daru čistoty*, lebo čistota umožňuje milovať úprimným a nerozdelným srdcom;
- prostredníctvom *čistého úmyslu*, ktorý spočíva v zameraní na pravý cieľ človeka: pokrstený sa snaží vo všetkom nájsť a plniť Božiu vôľu;
- prostredníctvom *čistého pohľadu*, vonkajšieho i vnútorného; ovládaním citov a obrazotvornosti; odmietaním akejkoľvek záľuby v nečistých myšlienkach, ktoré pobádajú k odvráteniu sa od cesty Božích prikázaní: „Pohľad vzbudzuje vášeň u nerozumných“ (Múd 15, 5);
- prostredníctvom *modlitby*.

Čistota si vyžaduje *cudnosť*, ktorá je integrálnou súčasťou miernosti. Cudnosť chráni intimitu osoby. Znamená odmietajú odhaľovanie toho, čo má zostať skryté. Je zameraná na čistotu a svedčí o jej chúlостivosti. Usmerňuje pohľady a gestá v súlade s dôstojnosťou osôb a vzťahu, ktorý ich spája.

Cudnosť chráni tajomstvo osôb a ich lásky. Nabáda k trpezlivosti a k umiernenosti v lúbostnom vzťahu; vyžaduje, aby sa plnili podmienky daru a definitívneho vzájomného záväzku muža a ženy. Cudnosť je skromnosť. Vnúka voľbu oblečenia. Zachováva mlčanie alebo zdržanlivosť tam, kde sa ukazuje nebezpečenstvo nezdravej zvedavosti. Stáva sa diskretnosťou.

Kresťanská čistota vyžaduje *očistenie spoločenského ovzdušia*. Od spoločenských komunikačných prostriedkov žiada také informovanie, ktoré dbá na úctu a diskretnosť.

DESIATE PRIKÁZANIE

„Nebudeš žiadostivo túžiť... po ničom, čo patrí tvojmu blížnemu!“ (Ex 20, 17).

„Nebudeš túžiť po dome svojho blízneho ani po jeho poli, ani po jeho sluhovi, ani po jeho slúžke, ani po jeho volovi, ani po jeho oslovi, ani po ničom, čo mu patrí!“ (Dt 5, 21).

„Lebo kde je tvoj poklad, tam bude aj tvoje srdce“ (Mt 6,21).

Desiate prikázanie rozvíja a dopĺňa deviate, ktoré sa vzťahuje na telesnú žiadostivosť. Desiate zakazuje túžbu po cudzom majetku. Tá je koreňom krádeže, lúpeže a podvodu, ktoré zakazuje siedme prikázanie.

I. Nezriadenosť žiadostivosti

Zmyslová túžba nás pobáda na to, aby sme túžili po príjemných veciach, ktoré nemáme. Túžime sa napríklad najesť, keď sme hladní, alebo sa zohriať, keď nám je zima. Takéto túžby sú samy v sebe dobré, ale často prekračujú rozumnú mieru a nutkajú nás, aby sme neprávom túžili po tom, čo nám nepatrí, ale patrí druhým alebo sa im to dlhuje.

Desiate prikázanie zakazuje *chamtivosť* a túžbu bez miery si privlastňovať pozemské dobrá. Zakazuje nezriadenú *žiadostivosť* pochádzajúcu z nemiernej túžby po bohatstve a jeho moci. Zakazuje aj túžbu dopustiť sa takej nespravodlivosti, ktorou by sa poškodilo blížnemu na jeho pozemskom majetku.

Toto prikázanie sa neporuší, ak niekto túži nadobudnúť veci, ktoré patria blížnemu, pokiaľ to chce dosiahnuť spravodlivými prostriedkami. Desiate prikázanie vyžaduje odstrániť z ľudského srdca *závisť*.

Závisť je jedným z hlavných hriechov. Označuje smútok, ktorý človek pociťuje nad dobrom blízneho, a nemiernu túžbu prisvojiť si toto dobro, hoci aj neoprávnene. Keď želá blížnemu veľké zlo, je to smrteľný hriech.

Závisť je jednou z foriem smútku, a teda je odmietnutím lásky; pokrstený má proti nej bojovať dobroprajnosťou.

II. Túžby ducha

Boh prisľúbení vždy varoval človeka pred zvodmi toho, čo sa od počiatku zdá „na jedenie chutné, na pohľad krásne a na poznanie vábivé“ (Gn 3, 6).

Nezhoda medzi chcením a konaním poukazuje na konflikt medzi Božím zákonom, ktorý je zákonom rozumu, a iným zákonom, ktorý „ma robí zajatcom zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch“ (Rim 7,23).

III. Chudoba srdca

Ježiš prikazuje svojim učeníkom, aby mu dali prednosť pred všetkým a pred všetkými a navrhuje im, aby sa zriekli všetkého, čo majú, pre neho a pre evanjelium. Krátko pred svojim umučeníím im dal za príklad chudobnú jeruzalemskú vdovu, ktorá pri svojej chudobe dala všetko, čo mala na živobytie. Príkaz odpútať sa od bohatstva je záväzný pre vstup do nebeského kráľovstva.

Všetci veriaci v Krista sa majú snažiť „správne usmerňovať svoje náklonnosti, aby im používanie pozemských vecí a lipnutie na bohatstve proti duchu evanjeliovej chudoby neprekážalo v úsilí o dokonalú lásku“.

„Blahoslavení chudobní v Duchu“ (Mt 5,3). Blahoslavenstvá odhaľujú poriadok šťastia a milosti, krásy a pokoja. Ježiš velebí radosť chudobných, ktorých už je Božie kráľovstvo.

IV. „Chcem vidieť Boha“

Túžba po pravom štastí oslobodzuje človeka od nezriadenej náklonnosti k bohatstvám tohto sveta, aby sa završila vo videní Boha a v jeho blaženosti. „Prisľúbenie [vidieť Boha] je také veľké, že presahuje najvyššiu hranicu blaženosti... Lebo vidieť znamená v Písme to isté ako vlastniť... Kto teda vidí Boha, tým, že vidí, dosiahol, čokoľvek sa počíta medzi dobrá.“

Príloha č. 2

ZRNKO Stretnutia o viere pre deti vo veku od 6 do 12 rokov

K formácii detí vo viere patrí aj skúsenosť spoločenstva Cirkvi, ktorú môžu zažiť vo farnosti v malom spoločenstve detí. Toto spoločenstvo môže iniciovať kňaz vo svojej farnosti a zveriť ho mladým, ktorí majú skúsenosť s animovaním stretnutí detí, napr. absolvovali základný kurz eRka – Hnutia kresťanských spoločenstiev detí. Môže ich sám na takúto animáciu pripraviť.

K príprave a vedeniu takýchto stretnutí môže poslužiť príručka pre animátorov ZRNKO, ktorú zostavil dp. Ivan Kňaze a je možné ju objednať na emailovej adrese: zrnko@erko.sk.

ZRNKO je kurz viery pre deti, ktorý spočíva v 7 stretnutiach a záverečnej párty, na ktorú môžu deti pozvať svojich kamarátov.

Prinášame krátku informáciu o tejto príručke.

Príručka obsahuje inštrukcie o tom, ako viesť kurz, presný časový harmonogram stretnutí, priebeh každého stretka s textami a aktivitami, hrou a modlitbou.

AKO VIEŠť KURZ

Obsahuje krátke odporúčania pre tieto oblasti:

1. Modlitba za vaše ZRNKO
2. Pozvanie detí
3. Registrácia
4. Dátumy
5. Miesto
6. Služba
7. Občerstvenie
8. Chvály
9. Téma
10. Požehnanie detí

Program ZRNKO stretka:

Občerstvenie..... 15 min.
Modlitba chvál .....5 min.
Téma.....30 min.
Hra.....10 min.
Požehnanie detí

Témy stretnutí, ktoré sa uskutočnia jedenkrát v mesiaci, uvádzame s krátkym popisom:

1. Ježiš

Predstavenie Pána Ježiša ako človeka a ako Boha. Prierez jeho života a činnosti niekoľkými jednoduchými vetami. Vyzdvihnutie jeho lásky k deťom, jeho priateľstvo, ktoré ponúka každému človeku. Na príbehu Mateja a Zuzky detividia, ako blízko je Ježiš ku každému a že je najlepším priateľom.

Po modlitbe Otče náš sa deti zahrajú hru o Noemovi, ktorý dostal poslanie od Boha zachrániť ľudstvo pred potopou.

2. Kríž

Aktivitou o farbách a vyrozprávaním príbehu o zrnku deti nachádzajú odpoveď na to, ako zvíťaziť nad zlom v sebe a vo svete. Spoznávajú, že to urobil Ježiš na kríži, keď svojou smrťou priniesol nový život všetkým (ako zrnko, ktoré až keď odumrie, prinesie úrodu). Túto skutočnosť posilní príbeh o sv. Maximiliánovi Kolbe, kňazovi, ktorý v koncentračnom tábore v Osvienčime obetoval svoj život miesto otca početnej rodiny.

Nasleduje rozhovor o kresťanskom znaku kríža, modlitba a hra.

3. Viera

Na príklade o otcovi, ktorý v náručí zachytí svoje dieťa a o akrobatovi, ktorému verila jeho milujúca matka, sa predstaví deťom téma viery. Stretnutie pokračuje vysvetlením, že istotu našej kresťanskej viery nám dáva Božie slovo, Ježišov život a svedectvo Ducha Svätého. Na symbole zapálenej sviece detividia, ako môže horieť ich viera, ktorú môžu dostať od Ježiša.

Lútosťou nad hriechmi, ktorú vyjadria v modlitbe, sa pre dar viery otvárajú a spoločne vieru vyznajú Apoštolským vyznaním viery.

Stretnutie ukončia modlitbou a hrou.

4. Biblia

Deťom sa ukáže a predstaví Biblia ako vzácna kniha, ktorú ľudia napísali veľmi dávno, aby sme aj my vedeli, aký dobrý je Boh. Prostredníctvom krátkych príbehov deti poznávajú vzácnosť a výnimočnosť Biblie, ako list od Boha, ako

knihu, ktorá mocne mení a ovplyvňuje náš život. Po prečítaní úryvku z Biblie z evanjelia podľa Lukáša nachádzajú význam Božieho slova pre ich život.

Po modlitbe sa deti zahrajú hru, v ktorej budú spoznávať úryvky z Biblie.

5. Modlitba

Boh je náš otec, s ktorým sa môžeme stretávať a rozprávať sa s ním o sebe, o svojej rodine, kamarátoch, o prírode, o živote. Môžeme mu ďakovať, prosiť ho, odprosovať. Deti k tomu povzbudia a poučia príbehy zo života a zo Svätého písma. Porozprávajú sa o tom, čo robíť, keď sa im nechce modliť alebo nemajú čas, keď sa im modlitba zdá dlhá a nudná.

Zasa prostredníctvom príbehu objavia štyri druhy modlitby.

Na záver sa pomodlia spoločne Otče náš, Zdravas Mária a Sláva Otcu a zahrajú sa hru.

6. Spoveď

Na stretnutí sa deti prostredníctvom príbehu pozrú do svojho srdca a zisťujú, či je čisté. Učia sa, kedy sa môže stať čistým a ako Pán Boh odpúšťa. Podobne ako otec v príbehu o márnokratnom synovi. Otec vychádza synovi v ústrety a to isté robí aj Boh Otec, takže sa nemusia báť ísť na spoveď. Boh má radosť, že prideme a očistíme svoj život od hriechu. On nám dá silu byť lepšími. Veľký kameň, ktorý prinesie animátor na stretnutie, je symbolom zla, ktoré zaťažuje srdce a po svätej spovedi takýto kameň spadne zo srdca.

7. Omša

Animátor prinesie v ruksaku osem vecí, ktoré postupne vyberá a tieto veci povedia niečo o svätej omši.

Chlieb - Ježiš je prítomný v chlebe

Fotka rodičov – svätá omša je stretnutie rodiny

Odkaz od mamy (lístok s odkazom), budík, menovka, obrus, fľaša vody, mobil – každý prinesie svojim symbolom určitý aspekt svätej omše. Po tejto aktivite animátor spolu s deťmi prerozpráva celý priebeh svätej omše. Pomôckou môže byť aj kreslenie.

Po obvyklej záverečnej modlitbe deti v hre postaví kostol.

8. ZRNKO – párty Slávnostné záverečné stretnutie

Na posledné záverečné stretnutie môžu deti pozvať svojich kamarátov. Program stretnutia bude pozostávať z opakovania tém všetkých siedmich stretnutí. Tiež si môžu zahrať hry, ktoré sa hrávali. Spoločne sa pomodlia a zaspievajú. Nové deti môžu pozvať na ďalšie ZRNKO v budúcom školskom roku.

Stretnutia rodičov prvoprijímajúcich detí

Pastoračná pomôcka pre farnosti

Rada pre rodinu KBS

www.rodina.kbs.sk

Druhé vydanie

ISBN 978-80-89487-44-8